

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Specvlativæ

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

Liber I. De Deo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38884

præsertim quando in re aliqua ad fidem, aut bonos mores spectante, vnanimiter consentiunt.

Sextus locus constat ex ratione naturali, qui vsui esse potest, tum ad ostendendum veritates fidei non aduersari rationi naturali, etsi sint supra illam; tum etiam ad diluenda argumenta quibus fides Catholica ab infidelibus impugnari solet. Ad hunc autem locum reducuntur philosophorum placita, & historia humana; ex quibus interdum Theologia argumenta depromit.

LIBER I.

D E D E O.

CAPVT I.

De existentia Dei.

RESOLVTIO I. *Deum esse est per se notum secundum se, non quoad nos.*] PRIMAPARS PROBATVR, quia cum esse notum per se, idem sit ac non esse notum per aliud, illa propositio merito dicitur per se nota secundum se, cuius prædicatum est de intrinseca ratione subiecti; siue hoc ad talem propositionem necessario requiratur, siue non: ea enim secundum se non indiget vlllo assensu priori, cuius vi intellectus ducatur in assensum connexionis prædicati cum subiecto per illam significata. Atqui esse est de intrinseca ratione Dei, ita scilicet vt Deus essentialiter existat, vt infra dicemus. Ergo Deum esse, seu existere, est per se notum, secundum se.

Secundapars ostenditur, quia illa propositio dicitur per se nota quoad nos, quæ perspectis terminis à nemine negari potest: At nonnulli negant existere id quod Dei nomine significare solemus, nimirum ens quoddam præstantissimum, à se necessario existens,

& alia omnia producents: id inquam negant Athei, qualis erat insipiens ille qui, vt ait Propheta, *Pfal. 13.* Dixit in corde suo, non est Deus. Ergo propositio illa Deus est, non est per se nota, quoad ad nos.

Nota 1. eo sensu Patres affirmare notitiam Dei nobis à natura congenitam esse, siue quia illam à pueritia ex parentum instructione comparare solemus; siue quia sine multo labore ex rerum creaturarum cognitione deduci potest.

Nota 2. vt quis assentiatur illi propositioni, Deus est colendus non opus esse quod putet Deum esse, sed tantum illi deberi cultum ex hypothesi quod sit. Quemadmodum etsi probè sciam parentes esse honorandos, non tamen propterea intelligo, an parentes de facto existant, vel non.

RESOLVTIO II. *Deum esse demonstrari non potest à priori, sed à posteriori potest.* } **PRIMA PARS PROBATVR,** quia id non potest demonstrari à priori, quod non habet causam; atqui existentia Dei nullam habet causam, siue extrinsecam, cum Deus sit primum ens, & à quouis alio independens; siue intrinsecam, eò quod intra Deum non potest esse distinctio causæ & effectus, propter varias imperfectiones inde resultantes.

Dices, ex eo quod Deus sit actus purus, bene sequitur eum existere: at hæc videtur demonstratio à priori, saltem quoad nos. *Respondeo* negando minorem, nam esse actum purum, est habere existentiam, omnemque aliam perfectionem sine admixtione vllius potentialitatis. Vnde dicta argumentatio non est à causa siue reali, siue virtuali, sed à toto ad partem, ac proinde non est demonstratio: sicut neque illa, Petrus est homo, ergo est animal.

Secunda pars ostenditur. Nam Paulus *Romanorum* 1. aperte docet inuisibilia Dei per res visibiles cognosci. Patres vno ore testantur, nos ex creaturis in cognitionem Dei posse assurgere: Theologi communiter affirmant contra Aliacensem, & quosdam alios,

alios, existentiam Dei posse demonstrari à posteriori. Denique Philosophi solius rationis naturalis ductu, ex consideratione rerum creatarum ad cognitionem Dei peruenerunt, varijsque demonstrationibus, de quibus infrà, illius existentiam comprobant.

Dices 1. Essentia Dei demonstrari non potest etiam à posteriori, seu per effectus: ergo neque illius existentia. Sequela patet, quia existentia, & essentia in Deo idem sunt. Antecedens ostenditur, quia cum Trinitas spectet ad essentiam Dei, sequeretur nos posse naturaliter cognoscere Trinitatem. *Respondeo* essentiam diuinam non posse euidenter demonstrari per effectus, quoad, quid est, posse tamen quoad, quod est. Quemadmodum ex cognitione lucis certò colligo solem existere, etsi hinc nequeam distinctè penetrare quidditatem illius, & modum quo existit.

Dices 2. ex fide supernaturali constat, Deum esse; ergo idem per demonstrationem cognosci non potest: quia cum illa cognitio sit obscura, & hæc euidentis, videtur repugnare quod utraque simul habeatur de eadem re. *Respondeo* non sequi, potest enim haberi cognitio clara, & obscura de eadem re, per diuersa media: ut patet, si discam ex relatione alterius, quod propria experientia didici. Ita ergo possum ex supernaturali reuelatione credere, Deum esse; etsi eadem veritas mihi constet, ex naturali lumine.

RESOLUTIO III. *Existentia Dei triplici argumento euidenter probari posse videtur.* PRIMUM ITA HABET, vel res omnes quæ sunt in vniuerso, siue ex sint finitæ, siue infinitæ, sunt productæ, vel aliqua saltem earum est improducta: si in ijs est aliqua improducta, illa est Deus, quod intendimus: si verò tota rerum collectio producta est, vel producta est ab aliquo existente extra numerum eorum quæ producta sunt, vel ab aliquo existente intra illorum

nume-

numerum: at hoc posterius dici nequit, quia si id quod est pars collectionis, totam collectionem produxisset, sequeretur rem aliquam seipsam produxisse, quod fieri non posse perspicuum est, ergo affirmandum est totam productarum rerum seriem productam esse, ab aliqua re quæ sit extra numerum rerum productarum, adeoque quæ sit ipsa inproducta, & illa est Deus.

Secundò sic argumentor. Vel res omnes quæ sunt in uniuerso sunt possibiles & contingentes vel inter eas est ens aliquod absolutè necessarium, quodque repugnet non esse. Si posterius dicatur, habemus intentum, quia tale ens est Deus: si autem prius affirmaueris, contra arguo, vel earum rerum aliquando nulla extitit, vel, secus, si dicas aliquando nullam extitisse, quæro qua vi postea de non esse ad esse transferint; certè cum non potuerint esse à seipsis, eò quòd à nihilo nihil fieri potest sequitur eas productas esse à causa aliqua ab ijs distincta, quæque non sit contingens, sed planè necessaria, & hanc vocamus Deum. Si verò dicas aliquam ex rebus illis contingentibus de facto semper extitisse, cum nulla earum sit absolutè necessaria, sed omnes ex se possint esse, & non esse, supponamus nullam earum modo existere, sane ea hypothese possibili data, omnes possent existere, & transire à non esse ad esse: At qua ratione? non propria facultate, vt patet ex dictis, ergo virtute aliquius causæ quæ illas omnes antecedit, quæque necessitatem effendi habeat, & hæc est Deus.

Dices, hinc non sequi Deum esse de facto, sed tantum fore, si casus ille contingeret. Verùm hoc gratis dicitur, quia cum casus ille sit possibilis, consequenter possibile est, Deum esse; ergo de facto Deus existit: si enim non esset actu, nequaquam posset existere, siue à seipso, cum nihil seipsum producat, siue per aliquam causam priorem, quia repugnat dari aliquid prius Deo.

*Tertio, argumentari possumus ab eleganti rerum
creatu.*

creaturam constitutione & ordine, ab vniformi earum agendi modo, à perpetua elementorum quamuis inter se pugnantium, consistentia: ac denique, vt cætera præteream, à constanti cœlorum motu, solisque accessu & recessu tempestates annuas conficiente. Ista enim satis ostendunt, esse in rerum natura, supremam aliquam mentem, quæ hæc inferiora regit, ac moderatur; quamque, cum sit sapientissima, & potentissima, Deum esse meritò negari non potest. Vnde Chrysoft. *homil. 9. ad populum Antioch.* ait creaturas tam clarè suum conditorem prædicare, vt neque Scythæ, neque Barbarus, neque Indus, neque vlla alia gens sit, quæ hanc vocem, omni tuba clariorem, intelligere non possit. Et Cicero *lib. 2. de natura Deorum*, Quid potest esse, inquit, tam apertum, tamque perspicuum, cum cœlum suspeximus, cœlestiaque contemplati sumus, quàm esse aliquod numen præstantissimæ mentis, quo hæc regantur? similia scribunt alij passim.

RESOLVTIO IV. *Existencia Dei non tantum identificatur cum essentia diuina, sed etiam est de conceptu formali, & intrinseco illius.*] PRIOR. PARS PROBATA, tum quia essentia diuina est infinite perfecta, ergo debet includere omnes perfectiones possibles, ita saltem vt cum ijs realiter identificetur: at existere magna est perfectio; tum quia de fide est substantiam diuinam esse omnino simplicem: at non esset omnino simplex, si existencia realiter distingueretur ab essentia illius.

Posterior pars ostenditur. Tum quia Deus, Exodi. 3. Nomen sibi imposuit ab ipsa existencia, cum dixit, Ego sum qui sum: Solent autem imponi nomina ad declarandam rei essentiam: vnde cum Deus seipsum perfectè comprehenderet, eo nomine suam essentiam exprimere voluit. Tum quia aut debet concipi existencia Dei ipsius essentiæ intrinseca, aut velut ab illa fluens, saltem secundum rationem: at hoc non, quia sic deberet essentia Dei prius secundum rationem

nem

nem existere, vt existentia ab ea flueret. Tum denique quia si existentia non est de conceptu essentia diuinæ, oportet vt maneat proprius & quidditarius conceptus essentia diuinæ, etiam si eam non concipias actu existentem; quod tamen falsum est, cum sic essentia diuina sit ens merè potentiale, & ab alio ad actualitatem reducibile.

Nota, Patres quando dicunt Deum esse sibi causam essendi, intelligendos esse in sensu negatiuo, vt tantum velint, Deum non esse ab alio, sed ex se habere existentiam. Neque inde colligi debet, existentiam Dei esse veluti proprietatem, ab illius essentia aut realiter, aut virtualiter fluentem.

Dices, illud non est de essentia alterius, quod ab eo per intellectum præscindi potest; at possumus per intellectum præscindere existentiam, ab essentia Dei, quatenus illa se habet per modum abstracti, hæc per modum concreti. *Respondeo*, maiorem esse tantum veram, quando præcisio fit ab intellectu, cum fundamento in re: at nullum est fundamentum, in ipsa essentia diuina, ab ea præscindendi existentiam: cum, posita tali præcisione, nihil remaneat, cui ratio essentia diuinæ competere possit, vt ostensum est.

Neque refert quòd nomine abstracto significemus existentiam Dei, nomine verò concreto illius essentiam: isti enim modi loquendi sumuntur ex nostro imperfecto concipiendi modo, non autem ex re ipsa: cum in Deo nulla sit concretio, seu compositio, sed vnica forma simplicissima, & actus purus nominibus, tam concretis, quàm abstractis respondens.

CAPUT II.

De Attributis diuinis in genere.

RESOLUTIO I. *Attributa diuina non distinguuntur realiter, aut ex natura rei ab essentia Dei,*
et ab

vel inter se.] PRIMA PARS PROBATUR, tum ex summa simplicitate diuinæ essentia, tum ex infinita illius perfectione; non enim esset summè simplex, si attributa realiter ab illa distinguerentur, aut inter se: quia iam plures res ad illius compositionem confluere: neque etiam infinitè perfecta, quia ad complendam suam omnimodam perfectionem, indigeret varijs entitatibus à se realiter distinctis, essetque in potentia ad illas recipiendas. Et de hoc non est difficultas apud Catholicos.

Dices, iuxta modum loquendi Patrum, attributa diuina non dicere ipsam substantiam, & naturam Dei, sed quæ naturæ insunt. *Respondeo*, non esse sensum, attributa in Deo esse accidentia, aut distinguere realiter ab essentia diuina; Patres enim non rarò oppositum affirmant, sed ea à nobis concipi, per modum quærundam proprietatum, quæ naturam diuinam circumstant, eamque afficiunt.

Secunda pars, est contra Scotistas, & iisdem rationibus ostenditur. Nam essentia diuina neque esset omnino simplex, neque infinitè perfecta, si attributa ex natura rei ab illa distinguerentur: non quidem omnino simplex, quia componeretur ex pluribus entitatibus à parte rei, & citra mentis operationem distinctis; non etiam infinitè perfecta, si quidem in sua entitate non includeret formaliter perfectiones attributales, quin potius eas excluderet.

Dices 1. attributa diuina non constituere vnum per vnionem, sed per identitatem; adeoque non componere. Verùm hæc euasio gratis conficta est, cum nequeat intelligi, plura à parte rei distincta, non constituere vnum per vnionem, sed per identitatem: Neque hîc exemplum relationum diuinarum est ad propositum; nam quamuis cum natura diuina vnum constituent per identitatem, non tamen ab ea distinguuntur ex natura rei; contra verò vna relatio distinguitur realiter ab alia non tamen cum ea identificatur. At parte attributa diuina distinguuntur
inter

inter se, & ab essentia, ex natura rei; qui ergo fieri potest? ut ex illis, & ex essentia constituatur vnum, non per vnionem, sed per identitatem?

Dices 2. ut essentia diuina sit infinite perfecta, satis esse quod formaliter sit infinita in ratione essentia, & identice in omni genere. Sed *contra* nam iuxta illam responsionem, essentia diuina formaliter spectata, non est simpliciter infinite perfecta, sed tantum secundum quid: quia, ut sic, non continet perfectiones attributorum, quæ sunt simpliciter simplices. Vnde cum Deus, ut Deus, non dicat nisi essentialia Deitatis, quemadmodum homo, ut homo, non dicit nisi essentialia hominis, sequitur Deum, ut Deum, non esse simpliciter infinite perfectum; quod certe admitti non debet, iam ad soluendas varias obiectiones.

Nota 1. quod Deus verè generat per entitatem simplicissimam quæ simul est intellectus, & voluntas: dicitur tamen generare per intellectum, non per voluntatem, quia generat per illam entitatem, non ut habet rationem voluntatis, sed intellectus.

Nota 2. vnum attributum esse magis idem cum seipso, quàm cum alijs, non quidem actu, sed virtute, & ratione: quatenus etsi eadem sit actualis omnium entitas, vnum tamen ab alio distinguitur virtualiter, & ratione ratiocinata; à se autem ratione ratiocinante duntaxat.

Nota 3. non bene colligi distinctionem ex natura rei, inter attributa, ex eo quod similes perfectiones in creatis eo modo distinguuntur: quia quæ sunt dispersa in inferioribus, sunt vnita in superioribus. Neque ex eo quod aliter misericordia aliter iustitia diuina describi solet, tales enim descriptiones formantur ab intellectu nostro, qui ut concipit res, ita eas describit. Quare cum nequeat in hoc statu, Deum clare cognoscere, varios de illius essentia, & attributis conceptus format; & consentaneè ad hos conceptus inadaquatos, aliter Dei essentiam, aliter singula illius attributa describit.

R.E.

RESOLVTIO II. *Attributa diuina non distinguuntur tantum nomine ab essentia, vel inter se, sed etiam virtualiter, seu ratione ratiocinata.*] PRIMA PARS PROBATUR, quia si inter prædicta sola esset nominum distinctio, sequeretur omnia nomina diuina esse synonyma, quod tamen falsum est; quia etsi eandem rem significant, non tamen sub eadem ratione, neque possumus ijs indifferenter vti, ad quamlibet Dei perfectionem significandam.

Secunda pars sufficienter colligi potest ex dictis, ac præterea probatur, quia ex vna parte essentia diuina in sua simplicissima entitate vnitissimè continet varias perfectiones, in creaturis realiter distinctas, ijsque æquiuales, vnde existit distinctio virtualis: ex alia verò intellectus noster in hoc statu, cum nequeat totum illud obiectum vnico conceptu adæquare, in varios conceptus inadæquatos illud partitur, alio concipiens iustitiam, alio misericordiam; quo ipso censetur constitui inter attributa diuina distinctio rationis, cum fundamento in re.

Nota 1. prædicta intelligi de intellectu viatorum, qui Deum non cognoscunt nisi ex creaturis: si autem sermo sit de beatis, ij attributa diuina non distinguunt per rationem; quia cum clarè cognoscant diuinitatem sicuti est, adeoq; vt planè indistinctam ab attributis, non possunt vnã illius perfectionem ab alia cogitatione præscindere; etsi cognoscant distinctiõnem rationis quam nos de diuinis attributis effingimus.

Nota 2. quòd sicut inter diuina attributa non est distinctio realis, sed virtualis duntaxat; ita inter illa reperiri nõ potest nisi ordo virtualis: quò fit vt idem ordo virtualis concipi debeat inter ipsas perfectiones diuinas, qui reperiretur inter illas, si distinguerentur realiter; vnde intellectus in Deo ratione præcedit voluntatem, immutabilitas æternitatem, & sic de alijs.

RESOLVTIO III. *Attributa sunt à parte rei de*

conceptu essentia diuina, & vice versa, non tamen respectu intellectus nostri in adæquatè, & explicitè ea concipientis.] **PRIMA PARS PROBATVR**, quia Deus est id quo nihil maius, aut perfectius cogitari potest; ac proinde vt sic, est illimitatus in omni genere perfectionis possibilis. Hoc autem falsum esset, si non contineret essentialiter omnes perfectiones attributales, sed tantum identicè; sic enim non esset essentialiter summè, & infinite perfectus.

Secunda pars suadetur: nam attributum diuinum est ens vel essentialiter finitum, vel essentialiter infinitum; non finitum, quia Deus cum sit infinitus, non constat ex finitis: ergo infinitum, adeoque includens essentialiter omnes perfectiones possibles, & consequenter essentiam diuinam, & reliqua attributa diuina. *Confirmatur*, nam non ex alio capite Deus est essentialiter Deus, quam quia est essentialiter ens à se; atqui quodlibet attributum diuinum est essentialiter ens à se, non ab alio; ergo essentialiter est Deus.

Tertia pars ostenditur, quia illud tantum est de conceptu explicito alicuius rei, quod primariò & explicitè obijcitur intellectui eam concipienti: at dum concipis essentiam diuinam, non illico occurrit distincta cognitio bonitatis, iustitiæ, aliorumque omnium attributorum ipsius, & vice versa cum cogitas de bonitate, aut iustitia diuina, non statim directa, & explicita cogitatione attingis ipsam substantiam Dei, cui talia attributa competunt.

Nota, propositiones in quibus vnum attributum prædicatur de alio, esse veras in sensu formali, formalitate se tenente ex parte obiecti, non autem formalitate se tenente ex parte intellectus in adæquatè concipientes, quia sic vnum distinguitur ab alio; vnde non potest dici, quod intellectus qua intellectus, sit voluntas, aut vt sic, velit: quia iam concipiuntur vt virtualiter, & secundum nostram rationem distincta.

distincta, quomodo vnum non potest prædicari de alio.

RESOLUTIO IV. *Quamuis actualis intellectio à parte rei sit de formali constitutio diuina essentia, non tamen iuxta conceptum nostrum explicatum.*] PATET EX DICTIS: Nam in primis cum attributa omnia communia sint à parte rei de essentia diuinitatis, non magis dubitari potest intellectiōnem actualem ad illius essentiam, & constitutionem intrinsecam spectare, quàm illam inter attributa Dei communia esse annumerandam.

Eò vel maximè quia pro adæquato constitutio alicuius rei, assignari debet id quod præsertim naturam illius explicat: hoc autem præstat respectu Dei, ratio entis à se, seu vndique perfecti & illimitati in omni genere perfectionis possibilis; siquidem illa non tantum ponit in Deo infinitam perfectionem, sed etiam perfectiori modo possibili: quare cum intellectio includatur in tali ente, dubitari non potest, quin à parte rei ad formale Dei constitutum pertineat.

Deinde eum aliqua attributa communia, iuxta explicatum nostrum conceptum, non sint de ratione diuinæ essentia, idem de actuali intellectu affirmandum est: cum par sit ratio: præsertim quia cum à nobis concipiatur per modum actus secundi, ab intellectu diuino elicitum, multò minus esse potest de conceptu explicito diuinitatis, quàm ipse intellectus, aliaque attributa quæ à nobis concipiuntur per modum potentia, & actus primi.

Accedit quod intellectio supponit obiectum in quod fertur, quare cum diuinæ intellectu obiectum sit ipsa essentia diuina, consequenter illa hanc supponit, atque adeò nequit spectare ad intrinsecam constitutionem illius, saltem respectu nostri.

Neque Deo fit iniuria, quòd eum concipiamus per modum substantia intellectiua à se existentis:
hæc

hæc enim est imperfectio nostri intellectus, non ipsius Dei; sicut & quod alia attributa concipiamus per modum proprietatum ab essentia Dei distinctarum.

CAPVT III.

De Simplicitate Dei.

RESOLVTIO I. *Deus non est corporeus, nec compositus ex materia & forma.*] PRIMA PARS EST de fide contra Audianos, seu Antropomorphitas, probaturque primò ex Scriptura, quæ docet simpliciter Deum esse spiritum, & indiuisibilem, lucemque habitare inaccessibilem, ex quibus Patres colligunt, Deum esse formaliter incorporeum, vt etiam statutum est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. referturque in cap. firmiter de summa Trinitate, & fide Catholica.

Probaturs. quia nullum corpus excogitari potest, quod varijs defectibus non subiaceat, siue quoad conditionem propriæ naturæ & entitatis, quæ est multo imperfectior substantijs spiritualibus; siue quoad modum existendi, nimirum quantitatiue, & in loco determinato; siue quoad vim agendi limitatam ad effectus corporeos, & ad certum spatium: atqui eiusmodi defectus longè alieni sunt à Deo, qui est ens perfectissimum, quo nihil melius, siue quoad naturæ conditionem, siue quoad modum existendi, siue quoad agendi virtutem excogitari potest.

Secunda pars probatur ex iam dictis: materia enim non habet locum nisi in rebus corporeis & quantis: quod si quis Deo gratis affingat materiam aliquam quantitatis expertem, adeoque indiuisibilem quoad partes integrantes, certè talis materia se habebit vt potentia passiuæ respectu formæ, aliàs quo titulo diceretur materia? sicque Deus erit quid compositum ex actu & potentia, adeoque non erit primum ens, quia compositum est posterius partibus componentibus, & ab ijs dependet: nec ens absolutè necessariū, quia

quia non repugnat dissolvi compositum quod ex partibus distinctis coalescit: hinc autem collige fieri non posse quod Deus in compositionem aliorum veniat, sive tanquam materia, sive tanquam forma; unde facile refelli possunt varii errores quorum meminit S. Doct. 1. p. q. 3. art. 3.

Nota, Scripturam sacram quando membra humana, & nomina aliarum rerum corporearum Deo tribuit, metaphoricè intelligendam esse, ut per rerum materialium similitudinem varias Dei perfectiones exprimat, per oculos vim intelligendi, per brachia potentiam exequendi, per leonem fortitudinem, per agnum mansuetudinem, &c. Quare autem scriptura potius tradat nobis divina sub figuris vilium rerum, quam nobilium, vide apud S. Thomam 1. p. q. 1. art. 9. ad 3.

RESOLUTIO II. *Non est in Deo compositio sive ex natura & supposito, sive ex essentia & existentia.*] **NON PRIOR, UT PATET TUM** ex Scriptura & Patribus qui docent Deum esse deitatem, veritatem, bonitatem, &c. adeoque abstracta in Deo prædicari de concretis, quod falsum esset, si illa distinguerentur inter se. **Tum** ex Concilio Rhemensi sub Eugenio III. Ubi teste Bernardo *serm.* 80. in Cant. damnatus est Gilbertus Porretanus Episcopus Pictaviensis, quod negaret propositiones illas, Deus est Deitas, Deus est veritas, &c.

Tum quia non est ponenda in Deo subsistentia aliqua absoluta, sed tantum tres relativiæ, ut suppono ex *lib.* 2. ubi de Trinitate; quòd autem illæ non distinguantur ab essentia, ac proinde cum ea non componant, patet, quia alias in Deo admitti deberet quaternitas rerum ante mentis operationem distinctarum, quod dici non potest.

Non posterior, ut patet ex dictis *capite* 1. Ubi ostendimus existentiam Dei perfectè identificari cum essentia illius, imò esse de conceptu illius quidditativo. Hinc enim sequitur, unam non posse realiter cõ-

B

ponere

ponere cum alia: siquidem compositio aliud nihil est quam distinctorum unio, nullaque assignari potest vera compositio, quando unum extremum perfectè identificatur cum alio, aut est de conceptu essentiali illius.

RESOLUTIO III. *Non est ponenda in Deo compositio, siue ex genere & differentia, siue ex subiecto & accidente.*] NON QUIDEM PRIOR, nam genus univocè prædicatur de pluribus speciebus, Deus autem non potest esse species, quia cum sit ens summè & infinitè perfectum, repugnat esse plures Deos numero distinctos: sic enim unus differret ab alio, adeoque careret perfectione illius, & consequenter non esset summè perfectus, ut recte argumentatur S. Doctor 1. p. q. 11. art. 8. Nihil etiam datur commune univocum Deo & creaturis, cum Deus sit essentialiter ens independentens & illimitatum, creaturæ verò essentialiter dependentes & limitata. Cum ergo Deus non sit sub genere, non potest componi ex genere & differentia.

Non etiam posterior, tum quia Deus si constaret ex accidentibus, non esset essentialiter infinitè perfectus: jam enim ipsius substantia per aliquid adventitium perficeretur, neque etiam esset immutabilis, quia accidens de se aptum est adesse, vel abesse à subiecto; tum quia si non debet admitti in Deo compositio substantialis, ut visum est, multò minus accidentalis, utpote majorem imperfectionem includens.

Ex dictis collige, Deum esse omnino simplicem, cum omni genere realis compositionis careat, ut hætenus ostensum est. potestque efficaciter confirmari ex capite firmiter de summa Trinitate, ubi id definitum fuit.

* *Dices,* etsi in Deo, ut uno, non sit compositio, est tamen in Deo, ut trino; tum quia quælibet persona cum aliis in aliquo convenit, & in aliquo ab iis distinguitur: tum quia cum tres personæ sint inter se realiter

ter

ter distinctæ, non potest ex iis non oriri realis compositio. *Respondes*, ex neutro capite sequi compositionem in Deo, non ex primo, cum sit summa identitas inter naturam, in qua quælibet persona cum aliis convenit, & personalitatem per quam ab iis distinguitur. Non etiam ex secundo, nam vel personæ considerantur ut sunt unum in essentia, & sic non sunt unum per compositionem, sed per identitatem: vel ut sunt inter se realiter distinctæ, & sic non coalescunt ut unum quid componant, sed sunt tantum plures res simplices; sicut numerus est plures unitates.

CAPUT IV.

De Perfectione & Bonitate Dei.

RESOLUTIO I. *Deus non est tantum perfectus, sed etiam summè perfectus.*] PRIOR PARS PROBATUR: nam perfectum illud dicitur cui nihil deest ad suum complementum naturale. At Deus eadem necessitate qua est ens à se, habet omnem perfectionem sibi connaturaliter debitam, neque ea vi alicujus agentis extrinseci privari potest, sive ex toto, sive ex parte.

Ubi adverte quòd etsi creaturæ dici possint perfectæ, quatenus habent perfectiones ad suum statum connaturalem requisitas, sive eæ ad entitatem spectent, sive ad operationem, sive ad assecutionem finis; Deus tamen in eo genere multò est præfectior, cum prædicta habeat longè nobiliori modo quàm creaturæ, ut notat S. Doct. 1. p. 9. 6. art. 3. In primis enim Deus essentialiter & à se est ens actuale, creaturæ verò sunt dependenter ab agente extrinseco; essentia Dei per seipsam operatur, res autem creatæ per varias potentias & accidentia: Deus tandem per seipsum beatus est, alia verò beatitudinis objectum extra se habent.

Secunda pars ostenditur, quia illud dicitur summè perfectum, cui absolute nulla deest perfectio: at Deo

absolutè nulla deest perfectio, cum enim ipse sit fons rerum omnium existentium, nihilque sit possibile nisi per ordinem ad potentiam illius, necesse est ut omnem omnino perfectionem aliquo modo in se præhabeat.

* *Confirmatur*, nam Deus est id quo nihil majus, aut perfectius excogitari potest: quare non tantum debet habere omnem perfectionem sibi debitam, sicut pleræque res habent, juxta statum suum; sed etiam omnis perfectio, in tota latitudine entis, concipi debet ut illi debita, eique necessariò, & essentialiter competens; alias posset aliquid cogitari melius, & perfectius Deo, quod repugnat. Unde Dion. cap. 5. de divinis nominibus, ait Deum non modo esse existentem, sed simpliciter, & incircumscriptè totum in seipso esse uniformiter accipere.

RESOLUTIO II. *Aliquæ perfectiones sunt in Deo formaliter, aliæ eminenter duntaxat.*] UT HOC INTELLIGAS NOTA perfectiones esse duplicis generis, aliæ enim dicuntur simpliciter simplices, aliæ simplices secundum quid; perfectio simpliciter simplex dicitur illa, quæ in quolibet ente, ut ens est, melior est ipsa quam non ipsa. Simplex verò secundum quid, quæ non ita se habet: quo posito.

Dico primò, perfectiones prioris generis esse formaliter in Deo, qua parte in suo conceptu formali dicunt perfectionem: sic enim Deus dicitur formaliter vivens, intelligens, sapiens, &c. Imò Deus non tantum identicè, sed etiam essentialiter est vita, intelligentia, & sapientia ex supradictis, quia tamen istæ perfectiones in creatis dicunt imperfectionem, cum sint finitæ, & in genere accidentis, hoc modo non possunt esse in Deo formaliter sed tantum eminenter, juxta jam dicenda.

Dico secundo, perfectiones posterioris generis esse tantum eminenter in Deo: cum enim dicant imperfectionem, non potest spectare ad consummatam Dei perfectionem, quòd eas formaliter contineat; sufficit

est ergo quod illas contineat eminenter, eo videlicet sensu, ut possit Deus sua virtute perfectiones illas producere in creaturis, & per seipsum efficere, quicquid illæ præstant in genere causæ efficientis.

Ex iis autem colligi potest 1. Creaturas esse Deo similes secundum similitudinem quandam analogicam, eò quòd illarum perfectiones sunt in Deo longè nobiliori modo quam in ipsis: quamvis admittendum non sit, quòd Deus sit similis creaturæ, ut notat S. Thomas *9. citata art. 3. ad 4.* & multò minus quòd Deus sit aliqua res creata, aut quòd res aliqua creata sit Deus.

Collige 2. Nomina communia Deo & creaturis non dici de illis univocè, neque etiam æquivocè, sed analogicè; quatenus perfectiones iis significatæ, sunt quidem in creaturis, non æqualiter ac in Deo, sed modo inferiori, & cum ordine ad illum; qua de re vide S. Thomam *1. p. 9. 13. art. 3.*

RESOLUTIO III. *Deus est summè bonus.*] **PROBATUR**: nam tripliciter aliquid potest dici bonum. 1. Quatenus bene seu consentaneè ad rectam rationem operatur. 2. Quatenus est conveniens vel sibi, vel etiam alteri, & ab eo appetibile. 3. Quatenus bonum idem est ac perfectum. At Deus his omnibus modis est summè bonus, cum ipse sit rectus & sanctus in omnibus operibus suis, habeat statum sibi maximè convenientem, & à creaturis omnibus, tanquam summum earum bonum, pro cuiusque modulo appetatur; perfectionesque omnes possibles essentialiter possideat.

Dices, summum bonum debere excludere omne malum, ergo, &c. Respondeo, summum bonum debere excludere omne malum, à subjecto in quo est, non autem ab aliis, quorum respectu se habet extrinsecè.

Quo loco advertite 1. Esse bonum per essentiam, esse proprium folius Dei, ut notat S. Doctor art. 3. & satis intelligi potest ex dictis *resol. 1.* Quæ enim ibi de per-

fectione Dei allata sunt, ad illius bonitatem a quæ pertinent, cum bonum & perfectum idem sint.

Adverte 2. ex art. 4. Quod etsi Deus communicet bonitatem suam creaturis in genere causæ efficientis, exemplaris, & finalis; res tamen quælibet dicitur bona formaliter, à bonitate sibi inhærente, quæ non est ipsa bonitas divina, sed quædam exigua illius similitudo, & participatio.

Neque refert quod Deus dicatur bonum omnis boni, non enim sensus est, quod creaturæ sint tantum bonæ extrinsecè: idque à bonitate divina, habent enim propriam & internam bonitatem; aut quod bonitas divina singulis rebus inhæreat, siquidem Deus in nullius rei compositionem venire potest, ex supradictis: Deus ergo dicitur bonum omnis boni, quia causat omnem bonitatem creaturarum modis prædictis. Hinc intelligis præclarum illud *Augustini 8. de Trinit. 3.* Bonum hoc, & bonum illud tolle hoc, & illud, & vide ipsum bonum si potes, ita Deum videbis, non alio bono bonum, sed bonum omnis boni.

CAPUT V.

De Infinitate, & Immensitate Dei.

RESOLUTIO I. *Deus isque solus est essentialiter infinitus.*] PRIOR PARS EST DE FIDE, & probatur primo ex scriptura *Baruch. 3.* Magnus & non habet finem, excelsus, & immensus: & *Psal. 144.* Magnitudinis ejus non est finis. Quæ verba de magnitudine virtutis, seu perfectionis intelligi debent: id ipsum traditur à Patribus, fuitque definitum in Concilio Lateranensi, ut refertur in cap. firmiter, de summa Trinitate.

Probat 2. Ex eo quod Deus sit ens à se, & independens à quovis alio, hinc enim colligi solet, eum non posse habere ullam limitationem in sua entitate, cum limitatio effectuum à voluntate, aut impotentia causarum à quibus procedunt oriatur. *Confirmatur,*

matur, quia ut supra diximus, Deus est essentialiter ens primum, non modo in essendo, sed etiam in causando; ac proinde debet continere perfectiones omnes possibiles, quæ in infinitum multiplicari possunt.

* *Dices*, quod ita est hic, ut non sit alibi, non est infinitum secundum locum; ergo quod ita est hoc ut non sit aliud, non est infinitum secundum essentiam, sed Deus ita est hoc, ut non sit aliud, non enim est lapis, aut lignum; ergo Deus non est infinitus secundum essentiam. *Respondeo* negando consequentiam, nam de ratione corporis infiniti, quoad extensionem, est ut formaliter loca omnia repleat; quare si est in uno loco, & non in alio, non est eo modo infinitum. At verò non est de ratione entis, quoad essentiam infiniti, ut sit formaliter infinita entia quoad multitudinem, sed ut perfectiones infinitas aut formaliter, aut eminentur contineat. Unde etsi Deus non sit formaliter lapis, aut lignum, id non impedit, quin sit infinite perfectus quoad essentiam.

Posterior pars suadetur, quia quicquid est præter Deum essentialiter pendet à Deo, ac proinde caret summa illa perfectione, quæ est, esse ens à se; nihil tamen verat quin res aliqua simpliciter finita, dicatur infinita secundum quid, quatenus res illi inferiores quantumvis perficiantur, ad ipsius dignitatem specificam nunquam pertingere possunt.

Nota quod cum creatura sint bonæ & perfectæ, per bonitatem & perfectionem intrinsecam quam à Deo participant, ut supra dictum est, magna autem sit inæqualitas in tali participatione, consequens est eas non esse inter se æqualiter perfectas, esto omnes à Dei perfectione infinite distent.

RESOLUTIO II. *Non potest dari infinitum actu sive secundum multitudinem, sive secundum magnitudinem, sive secundum intensiorem.*] **PRIMA PARS PROBATUR** in primis, quia sequeretur partem esse æqualem toti, contra principium illud notissimum, totum est majus sua parte. Sequela patet, nam unitas

est pars binarij, & consequenter infinita multitudo unitatum, est pars infinitæ multitudinis binariorum, cum singulis binariis duæ unitates respondeant; At infinita multitudo unitatum non potest resultare ex finita multitudine binariorum, sed tantum ex infinita cujus tamen est pars, ut dixi; quare pars est æqualis toti.

Deinde ea multitudo quæ, detracto aliquo numero finito, manet finita, non potest esse infinita, ut notum est: at si ex quantacunque lapidum multitudine, vel unus tollatur, qui remanent non sunt infiniti; cum illud non sit infinitum in aliquo genere, quod non continet omnem perfectionem illius generis, sicut neque illud est absolutè, & in omni genere infinitum, quod non continet omnes perfectiones absolutè possibiles.

Secunda, & tertia pars possunt eodem modo probari. Nam in primis quantitas pedalis est pars bipedalis, & unus gradus qualitatis est pars duorum, unde prior ratio instaurari potest. Rursus si à quacunque magnitudine duos pedes, vel à qualitate quantumvis intensa duos gradus auferas, quod remanebit non poterit esse infinitum in eodem genere, ob secundam rationem.

* *Dices*, Deus potuit creare mundum ab æterno, & singulis diebus producere unum Angelum; quod si præstitisset, jam essent de facto infiniti Angeli, ergo tale infinitum est possibile. *Respondeo* 1. gratis in hoc argumento supponi tempus potuisse esse ab æterno: tempus enim sequitur motum alicujus substantiæ, & prius est rem esse productam, quam moveri; quia producitur in instanti, & non movetur nisi successive.

* *Respondeo* 2. Ea suppositione gratis admissa, negandam esse consequentiam: quia etsi Deus quolibet die unum Angelum creasset, eorum multitudo non esset actu, & simpliciter infinita; quia creatione novorum Angelorum quotidie auferri posset. *Circulationes*

tiones etiam omnes, usque ad hodiernam, transactæ essent; cum tamen id quod propriè infinitum est, nõ possit pertransiri; Quæ ratio est cur ex S. Thoma 1. p. q. 7. art. 3. corpus infinitæ magnitudinis, si daretur, non posset moveri circulariter: quia una pars nunquam posset pervenire ad locum alterius, eò quòd infinite inter se distarent. Verum de hac quæstione, plura apud Philosophos.

RESOLUTIO III. *Deus est ubique in hoc mundo, & etiam extra hunc mundum.*] PRIOR PARS satis constat ex Scriptura: *Ierem. 23. Cœlum, & terram ego impleo, Psal. 138. Quo ibo à spiritu tuo, &c. Et ex Patribus, ut à fortiori ex probatione posterioris partis intelligitur. Fuit etiam definita in capite firmiter, ubi statuitur, Deum esse immensum: idemque habetur in Symbolo Athanasii: unde ut minimum colligitur, Deum esse in hoc mundo rebus omnibus præsentem. Ratio autem sumi potest primò ex infinitate Dei, cum enim Deus sit summè perfectus, sequitur eum esse realiter præsentem rebus omnibus siquidem res creatæ eò perfectiores, cæteris paribus judicantur, quò majus spatium secundum realem præsentiam occupare possunt.*

Secundò idem ostenditur ex immutabilitate Dei: nam vel Deus potest esse in aliqua creatura, vel non; hoc posterius dici nequit, cum nequidem id denegetur Angelo: si prius, ergo de facto est in illa, alias posset mutari, & cum non sit potior ratio de una quam de alia, fatendum est eum esse in omnibus.

Quo loco adverte, Deum generatim esse tribus modis in rebus omnibus, nempe per essentiam, per præsentiam, & per potentiam, speciatim verò esse in justis per gratiam sanctificantem, in Ecclesia, per specialem assistentiam & directionem, in Sanctis per gloriam, in Christo per unionem hypostaticam, &c.

Posterior pars non est adeò certa, & à nonnullis negatur. Videtur tamen sine dubio cõformior Scripturæ, docenti Deum à cœlis nõ capi, & Patribus passim

affirmantibus, Deum non tantum esse in mundo, sed etiam extra mundum; eum implere, & super excedere omnia, supra omnem magnitudinem fundi, & expandi, aliaque id genus quæ non debent ad sensum valde improprium & hyperbolicum trahi, qualis esset, si Deus hoc mundo concluderetur.

Accedit ratio, nam nulla est perfectio in Deo quæ actu non sit infinita & illimitata, at immensitas est quædam Dei perfectio, ergo ea debet esse actu infinita & illimitata, ac proinde in infinitum supra cælos actu extendi debet, & non tantum potentia.

Deinde si Deus crearet alium mundum, esset realiter in illo, atque adeo esset realiter extra hunc mundum. Hoc autem fieri non posset absque mutatione, si Deus jam tantum esset in hoc mundo; cum nequeat concipi rem aliquam modo non esse realiter extra certum spatium, modo esse realiter extra illud, sine sui mutatione.

* *Dices*, extra cælum nulla sunt spatia, nisi per imaginationem, ergo Deus ibi non est: quia alias esset in nihilo. *Respondeo* negando antecedens, nam verè, & citra ullam imaginationem, sunt extra mundum vasta quædam & infinita spatia, quæ res omnes creabiles recipere possunt: sicut & in hoc mundo sunt similia spatia, quæ de facto occupantur à rebus creatis. Nec dicas ipsa corpora facere spatia seipsis, nam etsi hoc verum sit, de spatiis physicis & positivis, non tamen simpliciter de quocunque spatio: cum res omnes, antequam existant, supponant spatium aliquod in quo recipiantur, quodque suo modo existat, independenter ab illis. Quare prædicta spatia non dicuntur imaginaria, quod à sola hominum imaginatione pendeant, sed quia imaginamur illa, tanquam spatia quædam physica & positiva; cum tamen nihil sint positivum, sed tantum quædam negatio, adjunctam habens capacitatem, seu non repugnantiam, ut repleatur. Neque absurdum est eo sensu concedere, aliquid esse in nihilo, ut patet, si corpus poneretur in
vacuo:

vacuo: nisi dicere malis, juxta modum loquendi Patrum, Deum extra coelos esse in seipso.

* *Nota 1.* Ubiquitatem Dei non tantum dicere existentiam illius, sed etiam connotare existentiam aliarum rerum, in quibus Deus existere dicitur. Immenfitatem verò Dei, dicere tantum illius existentiam infinitè diffusam, sive aliud existat, sive non. Unde illa non competit Deo necessario, & ab aeterno, sed libere, & in tempore: Hæc verò illi convenit necessario, & ab aeterno, cum nullam creaturam connotet, sed dicat solam præsentiam Dei, ab illius substantia minimè distinctam.

* *Nota 2.* Immenfitatem absolutè nulli creaturæ posse competere; ubiquitous verò aliquatenus posse: quia potest Deus creare Angelum, qui totum mundum occupet. Qui tamen non erit necessario in rebus omnibus, quantumcumque augeantur, aut etiam in tota latitudine spatii, quod occupare potest; cum ad quandam partem, vel punctum illius possit præsentiam suam restringere. Unde ubiquitous participabit divinæ longe inferiorem; cum Deus ita sit ubique, ut repugnet aliquid produci, in quo ipse non sit, aut quod præsentiam suam ad spatium aliquod finitum contrahat.

CAPUT VI.

De Immutabilitate, & Aeternitate Dei.

RESOLUTIO I. *Deusque solus est immutabilis.]*
 PRIOR PARS EST CERTA ex fide, ut satis potest colligi, tum ex Scriptura sacra *Malach. 3.* Ego enim Dominus, & non mutor *Iacobi 1.* Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, &c. tum ex definitione Concilii Lateranensis relata in capite firmiter. *Ratio* autè est, quia si Deus est mutabilis, hoc est vel secundum substantiam, vel secundum accidentia: non primum, quia cum sit ens à se, ab alio generari, aut corrumpi non potest;

non secundum, quia Deus non est capax ullius accidentis ex dictis capite 3. *Confirmatur*, nam Deus non potest mutari mutatione perfectiva, cum habeat in se plenitudinem essendi; neque amissiva, cum habeat omnia eadem necessitate & independentia qua est.

Posterior pars est etiam de fide, ut colligitur ex verbis illis 1. ad Timoth. 6. Qui solus habet immortalitatem, id est, immutabilitatem, ut explicant Patres, & præclare inter alios noster Bernardus sermone 81. in Cant. Ratio vero est, quia quidquid est præter Deum, est creatura; at omnis creatura pendet à Deo quoad sui productionem, & conservationem, potestque ab eo in nihilum redigi, & ita quoad substantiam mutari: cumque non sit omnino simplex, & infinite perfecta, potest novas qualitates recipere, & aliis privari; potest etiam ab uno in alium locum transferri, cum non sit immensa; & tandem, si est intellectualis, in suis electionibus aliisque operationibus internis varias mutationes subire potest.

ROSOLUTIO II. *Deus est verè & propriè æternus, EST DE FIDE, ut potest colligi ex Scriptura, Deuteronomii 32. Vivo ego in æternum, dicit Dominus. Psal. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient, tum ex Symbolo Athanasii, ubi ita habetur: Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus sanctus. Tum denique ex capite firmiter, ubi idem statuitur.*

Ratio autem à priori sumitur ab immutabilitate Dei, siquidem illud est æternum, quod habet necessariam & immutabilem permanentiam in esse: Deus hoc habet, cum sit ens à se, & ab alio independens; quare verè & propriè est æternus. Confirmatur, nam ens absolute necessarium non potest habere initium vel finem essendi; at hoc est habere durationem infinitam, adeoque esse æternum.

* *Nota 1. Æternitatem communiter à Theologis, ex Boëtio sic describi Æternitas est interminabilis vitæ, tota simul, & perfecta possessio. Dicitur perfecta possessio.*

possessio, quia res essentialiter æterna tam perfectè possidet vitam, ut per nullam potentiam ab ea unquam excidere possit. *Dicitur*, tota, ad denotandum bonum illud non possideri per partes, & successivè, sed totum simul quoad integram suam perfectionem, & latitudinem, Ibi, inquit Augustinus in *Psal. 101.* nihil est præteritum, quasi jam non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit; non est ibi nisi est, non est ibi fuit, & erit. Unde Pater æternus quotidie dicere potest ad Filium, Ego hodie genui te, quia eum genuit in æternitate, quæ non habet præteritum aut futurum, sed est tota semper simul. *Dicitur* tandem, interminabilis vitæ, quia æternitas est duratio vitæ perfectissimæ, qualis ea est quæ principio ac fine caret.

Nota 2. prædictam descriptionem æternitatis durationi Dei perfectè competere; ea enim non distinguitur à substantia Dei, quæ principio & fine caret, adeoque est interminabilis: caret etiam partibus sibi invicem succedentibus, ac proinde totum suum esse simul habet. Deus tandem est perfectissimè vivens, vitamque modo perfectissimo, nempe à se possidet. Nec refert, quod Scriptura Deo interdum tribuat varias temporum differentias: ita enim loquitur, ut ostendat durationem Dei, etsi in se indivisibilem, complecti omnia tempora, iisque coexistere, sicut anima rationalis coexistit corpori quanto, & punctum in medio circuli positum toti circumferentiæ. Hinc autem collige, nihil propriè esse æternū præter Deum, etsi nonnulla illius æternitatem impropriè participare dicantur, sive quia diu durant, sive quia nunquam desinunt, &c.

* *Quæres*, quomodo se habeat æternitas divina, cum coexistentia prædicta. *Respondeo* 1. æternitatem ab ea aliquo modo distingui, quatenus æternitas dicit præcisè durationem Dei, coexistentia verò connotat simultaneam aliorum durationem. 2. Talem coexistentiam necessario oriri ex æternitate dura-

tionis divinæ, supposita quarundam rerum creatione: eo ipso enim quod Deus æternus est, sequitur nihil unquam existere cuius ipse durationi non coexistat. 3. Licet æternitas Dei sit prorsus immutabilis, variationem aliquam in dicta coexistentia reperiri, prout ipsum tempus in se variatur. Dicimus enim Deum hodie non coexistere diei hesternæ, aut crastinæ, nec cras coexisturum hodiernæ, &c.

RESOLUTIO III. *Ævum est duratio indivisibilis & tota simul.* Est communis contra Bonaventuram, eaque ratione probatur: nam cum duratio nihil aliud sit, quam ipsum esse rei ut permanens; non potest esse in duratione successio, nisi res ipsa quæ durat, habeat in se successionem aliquam, ut patet in tempore, quod non alia de causa est successivum, nisi quia motus, cuius est duratio, habet in se partes priores & posteriores; atqui æterna, ut Angeli, non habent in se ullam successionem, sed sunt entia indivisibilia & tota simul: ergo neque ævum, quod est eorum duratio, talem successionem ferre potest. Confirmatur: nam si in permanentia Angeli in suo esse contingeret successio, similiter dici posset, in æterna Verbi generatione successionem reperiri, cum ea semper duret, juxta illud *Psal. 2.* Ego hodie genui te.

Neque tamen propterea ævum adæquandum est æternitati: hæc enim neque in se, neque in sibi adjunctis successionem patitur; & ex intrinseca necessitate est indeficiens, seu continens actu vim coexistendi durationi infinitæ. At duratio Angeli in sibi adjunctis successionem aliquam pati potest, habetque duntaxat infinitatem quandam negativam, & secundum quid, quatenus
non finitur tempore.

* *
*

CAPUT VII.

*De possibilitate visionis Dei, & de lumine ad eam
requisito.*

RESOLUTIO I. *Deus potest in seipso clarè videri
ab intellectu creato, non tamen natura viribus.]*
PRIOR PARS EST de fide, potestque probari ex
Scriptura *Matth. 5.* Beati mundo corde, quoniam ipsi
Deum videbunt. *1. Ioan. 3.* Videbimus eum sicuti est,
quæ & similia ab Ecclesia, & Patribus intelliguntur
de visione clara, qua Deus videtur in se, non au-
tem in objecto aliquo prius cognito.

* *Deinde ab actu ad potentiam valet consequentia;*
at de fide est, beatos de facto clarè Deum videre, ut
in se est, neque talem visionem differri usque ad diē
iudicii, ut definitum est à Concilio Florentino, de-
creto de Purgatorio, & à Benedicto XI. in Extrauag.
Benedictus Deus, à recentioribus relata.

* *Tandem ut arguit S. Doctor 1. p. quæst. 12. art. 1. cū*
ultima hominis beatitudo in altissima ejus operatio-
ne, quæ est operatio intellectus, consistat; si intelle-
ctus creatus Deum videre nequit, vel ille nunquam
beatitudinem obtinebit, vel in alio quam in Deo e-
jus beatitudo consistit; quod à fide alienum est, quia
perfectio ultima creaturæ consistit in conjunctione
ad suum principium.

Addunt nonnulli varias rationes ex solo lumine
naturæ sumptas, quibus idem demonstrari putar, sed
frustra: nam lumen naturale non potest aliquid de-
monstrare, nisi ex causis aut effectibus naturalibus:
visio autem Dei cū sit ordinis supernaturalis, non
habet causas vel effectus naturales, per quos illius
possibilitas demonstrari possit.

* *Dices, nonne cognoscimus naturaliter, quālibet*
potentiam, saltem elevatam, posse attingere suū ob-
jectum; Deumque; cū sit ens, contineri sub objecto
intellectus? *Respondeo non satis constare, ex solo*
naturæ

naturæ lumine, utrum ens in genere, prout completitur naturale, & supernaturale; sit objectum intellectus creati. Neque, etsi hoc detur, inde colligi, stando præcisè in lumine naturali, Deum posse ab intellectu creato perfectè, & quidditivè, ut in se est, cognosci: quia dici poterit, minorem cognitionem sufficere.

Posterior etiam pars est de fide, ut statutum est in Cōcilio Viennensi sub Clem. V. contra Begardos & Beguinas. Probatum autem 1. Quia homo non potest naturaliter assequi media necessaria ad obtinendam visionem Dei, ut suppono ex alijs dicendis, ergo multo minus sibi relictas ipsam Dei visionem assequi poterit 2. Quia modus cognoscendi sequitur modum essendi, cum cognitio fiat secundum quod cognitum est in cognoscente, & cognitum sit in cognoscente, secundum modum cognoscentis, ut arguit S. Thomas art. 4. Atqui esse Dei est altioris ordinis quam esse creaturarū intellectualium, ergo hæc non possunt Deum naturaliter videre, ut in se est.

** Dices, si hæc ratio valeret, non posset Angelus inferior naturaliter videre superiorem, ut in se est; cū non habeat tam perfectum essendi modum. Respondeo id non sequi, quia Angelus inferior cum superiori convenit, in ratione quadam essendi ejusdem ordinis, quatenus uterque est substantia creata, intellectualis, immaterialis, participans eandem compositionem metaphysicam, &c.*

Notar. Chrysostrum quando interdum ait Deū à nulla creatura videri posse, loqui de cognitione comprehensiva, qualem sibi arrogabant Anomæi, contra quos disputat. 2. Ex eo quod Deus est objectum nostri intellectus, non sequi nos posse naturaliter Deum videre, quia Deus clarè visus est tantum objectum nostri intellectus, ut elevati per auxilium supernaturale.

RESOLUTIO II. *Beati de facto vident Deum per lumen gloria.] EST DE FIDE sub iis terminis, ut constat*

constat ex Clementina. Ad nostrum, de hæreticis, ubi damnantur Begardi & Beguinæ quod dicerent, animam non indigere lumine gloriæ ipsam elevante ad videndum Deum. Per lumen autem gloriæ communiter intelligitur qualitas aliqua supernaturalis & habitualis, qua intellectus creatus roboratur, & elevatur ut essentiam divinam clarè & intuitivè videat. Congruum enim est ut creatura elevetur per habitum quendam supernaturalem ad visionem Dei, ut nimirum talis actus fiat connaturali modo, nempe à principio intrinseco & proportionato.

Vnde refelluntur qui putant, prædictam definitionem intelligi, sive de lumine increato intellectus divini, sive de lumine aliquo actuali, sive de specie intelligibili divinæ essentiæ: non enim potest intellectus creatus formaliter intelligere per ipsum lumen divinum, & ad visionem permanentem requiritur lumen permanens, idque distinctum à specie impressa divinæ essentiæ: tum quia hæc de facto non datur in beatis, tum quia quamvis daretur, necessarium esset lumen distinctum ex parte potentiæ.

Refelluntur etiam qui dicunt, lumen gloriæ deservire ad solum ornatum potentiæ, vel tantum ut objecto clarè proposito, possit intellectus propriis viribus in illud tendere: siquidem potentia naturalis est nimis improportionata, ut assurgat ad claram Dei visionem, nisi ad hoc elevetur & juvetur per principium aliquod ejusdem ordinis.

Nota, quod cum essentia divina sit intimè præsens intellectus beatorum, frustra in eodem poneretur species illius impressa; at lumen gloriæ se tenet ex parte intellectus, eumque elevat ad visionem Dei, modo connaturali & proportionato eliciendam: quare illius defectus non ita congruè suppleri potest.

RESOLUTIO III. *De potentia absoluta, Beati possunt Deum videre, sine lumine gloriæ.* Est communis extra Scholam Thomistarum, probaturque hac ratione.

Nam

ne. Nam ad eò certum est Deum posse per se supplere quemcumque influxum effectivum causæ secundæ, dummodo non sit vitalis, ut S. Thomas 2. p. q. 105. art. 2. dicat oppositum esse erroneum: atqui influxus luminis gloriæ non est vitalis, cum non sit à principio vitæ intrinseco, sed potius à principio quodam extrinsecus adveniente: ergo poterit Deus per se ipsum talem influxum supplere.

Confirmatur, nam Deus continet totam perfectionem & vim agendi luminis gloriæ, & aliunde non minus conjunctus est intellectui, quam lumen ipsum ei inhaerens; quidni ergo poterit speciali concursu illius defectum supplere, sicut & supplet defectum speciei intelligibilis.

Nota elevationem prædictam non consistere in nuda præsentia Dei, Deus enim intimè præsens est rebus omnibus, cum tamen non omnes eleventur ad actus supernaturales; sed in peculiari assistentia, qua Deus paratus esset concurrere cum intellectu ad visionem beatificam, ex hypothesi quod defectum luminis supplere vellet.

RESOLUTIO IV. *Nullus potest creari intellectus cui lumen gloriæ sit naturale.*] PROBATUR I. Quia sequeretur creaturam, cui talis intellectus conveniret, naturaliter videre Deum clarè & intuitivè, atque adeo naturaliter esse beatam, & impeccabilem, Deumque non posse sine violentia illi denegare visionem suæ essentiae; quæ & similia non satis coherere videntur cum Scriptura, & Patribus docentibus Deum esse invisibilem respectu creaturæ, eum solū esse impeccabilem, creaturas verò omnes, quia sunt ex nihilo, peccare posse, & non posse obtinere beatitudinem nisi ex dono Dei, aliaque id genus quæ planè videntur intelligenda, etiam de creaturis possibilibus: præsertim cum hoc spectet ad majorè Dei perfectionem & eminentiam supra omnia creabilia.

Probat 2. Nam si lumen gloriæ alicui substantiæ esset connaturale, talis substantia deberet esse supernatura-

natura-

naturalis, quod repugnat : tum quia supernaturale dicitur quod est supra exigentiam naturæ, qua ratione gratia, & lumen gloriæ dicuntur habitus supernaturales. Unde id nō potest dici supernaturale, quod est omnino absolutum, & prædicto respectu caret, qualis est quælibet substantia completa, sive creata sive creabilis; tum quia explicari non potest, quo titulo aliqua substantia possit dici supernaturalis, nisi enim ei tribuantur perfectiones divinæ, certè quātumvis perfecta fingatur, ea variis defectibus subiacet; cumque Deus possit creare alios, & alios Angelos in infinitum perfectiores, tandem deveniendū erit ad aliquem Angelum qui ejusmodi substantiæ perfectionem adæquet, etsi nequeat dari Angelus qui sit ordinis supernaturalis.

* *Dices 1.* Si supernaturalitas potest reperiri in genere minus perfecto, nempe in actione, & qualitate; cur non & in substantia, quæ est genus perfectius? Nonne unio humanitatis cum Verbo, est supernaturalis, simulque substantialis? *Respondeo* rationem discriminis inter substantiam, & accidentia, quoad supernaturalitatē, jam ante assignatam esse. Neque mirum videri debet, quod non omne quod competit generi minus perfecto, conveniat perfectiori; alias dicendum esset, proprietates omnes quantitatis, qualitatis, aliorumque accidentium competere substantiæ, quod absurdum est. Sicut autem non repugnat qualitas supernaturalis, ita nec substantialis modus supernaturalis: quia sicut illa, ita & iste potest supervenire substantiæ creatæ, & esse supra exigentiam illius; qua ratione unio ad Verbum, erat supra conditionem naturæ humanæ. At non est eadem ratio de substantia perfecta, & ad se existente, ut dictum est.

* *Dices 2.* Si substantia supernaturalis non est possibilis, hoc est, vel quia est substantia, vel quia est creata; non primum, quia alias substantia divina non esset supernaturalis: non secundum, quia sic nulla
qualitas

qualitas creata esset supernaturalis. *Respondeo* repugnare substantiæ, ut substantia est, esse supernaturalem, cum supernaturale dicat intrinsecè respectum aliquem, qui substantiæ competere nequit, Unde nec ipsa Dei substantia est propriè supernaturalis; quamvis talis dicatur, quia infinitè superat omnem substantiam creatam & creabilem.

CAPUT VIII.

De his quæ spectant ad objectum visionis Dei.

RESOLUTIO I. *Non datur de facto in beatis species aliqua impressa Dei, sed ipsa divina essentia se habet instar speciei impressæ, quoad visionem beatificam.* RATIO EST, quia non requiritur species impressa quando objectum est per se præsens intellectui, & non minus est immateriale quam ipsa species: Deus autem est per se præsentissimus intellectui beatorum, & immaterialissimus, ergo nulla species impressa concurret de facto ad visionem Dei, sed essentia divina se habet instar speciei, seipsam immediatè repræsentando intellectui beatorum.

Nota 1. Visionem beatificam ut est à Deo, posse dupliciter considerari. 1. Ut est ab illo specialiter concurrente per modum objecti. 2. Ut etiam est ab illo concurrente per modum causæ primæ & universalis: ac priori modo esse necessariam, quia essentia divina, etiam ut ratione antecedit liberum decretum Dei potest gerere vices speciei, seipsam immediatè repræsentando intellectui, cui intimè conjuncta est: posteriori autem adeoque simpliciter esse liberam, cum possit Deus denegare generalem concursum, ad eam planè necessarium. Quare ad salvandam libertatem visionis beatificæ, ex parte Dei, non opus est recurrere ad speciem aliquam expressam, liberè à Deo productam.

Nota 2, quòd etsi ratio divina per se loquendo, habeat vim seipsam repræsentandi intellectui creato, sine ulla specie media; impossibile tamè est quod
intelle-

intellectus creatus eam actu videat, nisi Deus per cō-
cursum generalem liberè exhibitum : adeoque tota
Trinitas ad talem visionem concurrat. Unde ex præ-
missa resolutione nihil sequitur, contra vulgatum
illud, Opera Trinitatis ad extra, sunt indivisa.

* *Nota 3.* etsi, ut visio beatifica fiat modo conna-
turali, requiratur lumen gloriæ, non tamen speciem
impressam ad hoc necessariam esse: quia cum obje-
ctum visionis non sit ratio agendi ipsius potentiæ,
sed potius comprincipium illius, ad eandem opera-
tionem tendens, satis est quod secundum se, sit con-
iunctum potentiæ, & ab ea indistans. Nec refert,
quod objecta corporea non videantur, nisi per spe-
cies; hoc enim est per accidens, eò quod non possunt
per se uniri potentiæ visivæ.

RESOLUTIO II. *Non repugnat de potentia abso-
luta dari speciem aliquam impressam Dei.*] Est com-
munis contra Thomistas, probaturque hac ratione,
quia datur in beatis species expressa Dei, ergo & im-
pressa dari potest. Antecedens ostenditur, quia cu-
jusbet intellectio terminus intrinsecus est ver-
bum mentis, seu species expressa rei intellectæ; at vi-
sio Dei est vera Intellectio: sequela patet, quia si re-
pugnat dari speciem impressam Dei, hoc est maximè
quia repugnat dari finitam aliquam & perfectam
similitudinem essentiæ Dei infinitæ. At hæc ratio
nullius est momenti, siquidem species expressa me-
lius objectum repræsentat, cum sit formalis expres-
sio & veluti imago illius, quam impressa quæ tantum
est quædam qualitas, tribuens intellectui vim effin-
gendi prædictam similitudinem objecti.

* *Dicunt aliqui*, parem esse rationem utrobique:
quare in beatis negant tam speciem expressam, quã
impressam. Sed frustra, nam communi Philosopho-
rum sensu, intellectio nihil est aliud quàm actualis
quædam assimilatio inter intellectum & rem intel-
lectam: quæ non fit secundum esse reale, ut constat,
intellectus enim non fit reipsa lapis, dum concipit
lapidem

lapidem; sed per expressionem rei intellecta, quæ nihil aliud est quam verbum mentis, seu species expressa de qua loquimur: & propter quam Aristoteles interdum ait, intellectum in actu esse rem ipsam quæ intelligitur. Itaque cum visio beatifica sit vera intellectio, negari non potest, quin per illam species expressa producat. Eo vel maxime, quia ejusmodi species est terminus intrinsecus intellectio- nis, sicut calor calefactionis: quare sicut repugnat reperiri calefactionem, sine calore, ita intellectio- nem sine verbo mentis seu specie expressa.

Nota 1. Quod etsi Filius & Spiritus sanctus nullū producant Verbum, non sequitur esse aliquam intellectio- nem sine verbo mentis: quia eorum intelle- ctio eadem est cum intellectio- ne Patris, quæ non est sine Verbo.

Nota 2. Repugnare quidem, quod Deus à forma aliqua creata accipiat vim illam intrinsecam & sub- stantialem quam habet, concurrenti ad sui visionem instar speciei, nihil tamen obesse, quominus possit Deus producere speciem aliquam impressam, per quam habeat intelligibilitatem quandam extrinse- cam, & accidentariam.

RESOLUTIO III. *Beati vident de facto quidquid est formaliter in Deo, neque de potentia absoluta Deum aliter videre possunt.*] **PRIOR PARS PROBATUR,** tum ex verbis illis *1. Joan 3.* Videbimus eum sicuti est; tum ex Concilio Florentino in litteris unionis ubi id definitum fuit: tum *ratione*, nam visio beatifica, om- nium consensu est clara & distincta Dei notitia, qua- lis non esset, si non videretur quicquid est formaliter in Deo. Deus etiam non esset simplicissimus, si eo modo non videretur. Unde colligi potest, videri in Deo ea attributa, quæ dicunt quendam respectum rationis ad creaturas, secundum intrinsecam & ab- solutam perfectionem quam habent, etsi non videā- tur distinctè omnia objecta ad quæ terminantur, sed tantum in confuso.

Posterior

Posterior pars suadetur, nam essentia divina est una entitas simplicissima cum attributis, & cum tribus personis; ergo illa clarè videri nequit, quin reliqua videantur. *Confirmatur*, nam attributa sunt de conceptu quidditativo divinæ essentiæ, relationes verò vel sunt de intrinseco illius conceptu, vel ab ea essentialiter postulantur, tanquam sibi perfectè identificata; at nihil potest clarè ut in se est videri, quin videatur id quod est de ipsius essentia, aut cum quo essentialiter identificatur.

* *Dices*, rationem istam non concludere, quia potest videri color, ut in se est, etsi non videatur ratio qualitatis, dependentiæ à Deo, & similia quæ cum eo identificantur. Poterit ergo divina essentia, ut in se est, videri, etsi attributa non videantur. *Respondeo* negando consequentiam, & ratio discriminis est, quia colorem ab oculo corporeo videri, ut in se est, nihil est aliud quàm, eum videri ut visibilis est: non est autem visibilis in ratione qualitatis, &c. At verò rem aliquam ab intellectu videri, ut in se est, idem est ac eam cognosci, quatenus intelligibilis est: essentia autem divina est intelligibilis, non modo secundum rationem essentiæ, sed etiam secundum rationes attributales. Quare potest oculus corporeus videre colorem, ut in se est, etsi non cognoscat in illo rationem qualitatis, vel dependentiæ à Deo: nisi tamen attributa cognoscantur, dici nequit, essentiam divinam cognosci, ut in se est.

Nota 1. Quod communicabilitas ad intra est proprietas naturæ, non paternitatis, cum hæc repugnet Filio, non illa. At communicabilitas ad extra in ordine ad visionem, seu intelligibilitas, cum sequatur ens, est proprietas totius entis divini: quare si videtur essentia, nulla ratio est cur visio ad eam solam terminari debeat.

Nota 2. Unionem hypostaticam respicere personam Verbi ut subsistentem, quare cum Verbum habeat

habeat substantiam realiter distinctam à subsistentijs aliarum personarum, non est necesse quòd omnes simul incarnentur; at visio beatifica fertur in Deum prout est intelligibilis, quod habet secundum omnes perfectiones suas, tam absolutas quàm relativas; quare nõ est ratio cur una possit videri sine alia.

* *Nota 3.* Essentiam divinam uno modo esse speculum necessarium, alio liberum. Dicitur speculum necessarium, quatenus suam essentiam ostendens, non potest occultare attributa essentialia, aut relationes personales, Liberum verò, quatenus ex futuris contingentibus, potest hæc, vel illa beatis manifestare, vt libuerit.

RESOLUTIO IV. *Possunt Beati formaliter vi visionis Dei videre in ipso aliquas creaturas, non tamen omnia possibilis.*] PRIOR PARS PROBATVR 1. ex August. qui 11. de Civit. Dei cap. 7. & 29. duplicem agnoscit in sanctis Angelis creaturarum cognitionem, aliam matutinam seu in Verbo, aliam vespertinam, seu extra Verbum per proprias rerum species. 2. *Ratione*, nam essentia divina ex se est representativa creaturarum, ut ex eo manifestum est, quod Deus in seipso videt creaturas ex infra dicendis, quidni ergo poterit adeò intendi lumen beatificum, ut vi illius beatus cognoscat in Deo creaturas aliquas?

Posterior pars suadetur, nõ solus ille intellectus qui causam comprehendit, potest in ea cognoscere omnes illius effectus, hoc enim est totam virtutem causæ cognoscere, adeoque eam comprehendere: at nullus intellectus creatus potest Deum comprehendere ex dicendis capite sequenti, ergo neque potest in illa omnia possibilis videre.

* *Dices*, ex cognitione omnium possibilium, non bene colligi intensivam Dei comprehensionem, sed tantum extensivam, quam non est certum, intellectui creato esse impossibilem. *Respondeo* intensivam etiam colligi, quia etsi ex cognitione omnium effectuum in seipsis, cognoscatur virtus causæ extensive dumtaxat,

Sumtaxat, ex cognitione tamen omnium effectuum in causa rectè deducitur à posteriori, comprehensio intensiva ipsius causæ. Cum eo modo non cognoscantur alii, & alii effectus, nisi quia causa magis, ac magis in se penetratur; ac proinde tota virtus causæ perfectè penetranda sit, ut per illam cognoscatur, quidquid ab ea oriri potest.

Nota 1. Illud videri confusè, quod videtur in alio ut in imagine, vel tanquam in causa, in qua perfectè non continetur; at creaturæ omnes in Deo continentur perfectè, usque ad ultimas differentias individuales, non autem in causis secundis à quibus dependent.

Nota 2. Etsi majus sit videre Deum, quàm videre omnia possibilis extra Deum, minus tamen esse videre Deum solum, quàm simul videre Deum & in eo creaturas aliquas: hoc enim posterius non fit, nisi magis penetrando divinam essentiam.

* *Ex dictis collige, tam exiguam esse posse Dei visionem, ut nulla creatura particularis distinctè in eo videatur cum necesse non sit omnes videri, nec sit ratio, cur magis una possit occultari, quàm alia. Probabile tamen est, quemlibet beatum cognoscere creaturas aliquas possibilis, plures, aut pauciores juxta gradum beatitudinis quem quisque possidet: cum hoc valde congruum videatur statui beatifico, & ad majorem illius perfectionem spectet.*

RESOLUTIO V. *Non repugnat res omnes futuras videri à beatis in essentia Dei, quamvis non sit necesse ut omnes videantur.*] PRIMA PARS PROBATUR, tum quia nulla afferri potest causa repugnantia, tum quia omnes Theologi communiter docent cum S. Thoma 3. p. q. 10. animam Christi videre in Verbo omnia quæ Deus novit scientia visionis.

Secunda pars ostenditur, tum quia Theologi cognitionem omnium futurorum soli animæ Christi inter creaturas tribuunt, tum quia ex communi eorum doctrina Angeli inferiores à superioribus illuminantur,

tum quia varias assignant regulas quibus dignoscatur, quidnam ex rebus creatis Beati in Verbo videant, aut non videant.

Quæres quasnam ex rebus creatis Beati de facto videant in Deo. *Respondeo* 1, eos videre species omnes, & genera rerum creatarum, totumque ordinem universi ex S. Thom. 1. p. quæst. 12. art. 8. ad 4. Item mysteria gratiæ quæ hic Deo obscure revelante crediderunt, ut ex 2. 2. q. 1. art. 5. colligi potest. 3. Quæ pertinent ad eorum statum ut sumitur ex 3. p. q. 10. art. 2. Quotum ratio est, quia æquum videtur ut in beatitudine omne desiderium honestum expleatur.

Nota 1. Visionem beatificam esse omnino invariabilem, sicut & merita propter quæ datur, & lumē per quod elicitur: unde beati ab instanti beatitudinis vident quidquid unquam vi illius visuri sunt; quod si successu temporis aliqua cognoscunt quæ prius non noverant, ea cognitio fit per revelationes particulares extra visionem beatificam.

* Hinc autem intelligis, cur dicat S. Thomas 1. p. q. 10. art. 5. ad 1. creaturas spirituales, quantum ad visionem gloriæ, participare æternitatem: quia nimirum, ut sic, sunt prorsus immutabiles.

* *Dices*, essentia divina est speculum voluntariū: ergo potest modo unam, modo aliam creaturam representare: *Respondeo*, id quidem posse absolute, sed non per eandem visionem: quia effectus formalis ita est commensuratus suæ formæ, ut quamdiu hæc in subiecto manet, totalis & adequatus illius effectus impediri nequeat. Quare eo ipso quod ille augetur, aut minuitur, necesse est variationem aliquam in ipsa forma intercedere.

Nota 2. Rationem quare unus beatus cum tanto lumine videat, verbi causa has decem creaturas, & non alias decem, proximè sumendam esse, vel ex ratione individuali talis luminis, vel potius ex determinato Dei influxu, remotè verò ex eo quod res quæ videntur, spectant ad statum beati, non aliz.

CAPUT IX.

De Perfectione visionis beatifica, ac de ineffabilitate Dei.

RESOLUTIO I. *Inter visiones beatorum nulla est inaequalitas specifica, non tamen omnes beati sunt aequales in perfectione beatitudinis essentialis.*] PRIMA PARS PROBATUR contra Majorem, tum quia gloria respondet gratiae, at haec est ejusdem speciei, in omnibus beatis, ergo & illa: tum quia tunc actus sunt ejusdem speciei, quando concurrunt principia ejusdem speciei, idemque modus tendendi in objectum primum, quod hic contingit; cum omnes beati eleventur ad visionem beatificam per lumen ejusdem rationis, tendantque ad videndum Deum clarè ut in se est, tum denique quia quantumvis visio aliqua creata perfecta sit, potest alia longè inferior ad eum intendi, ut ad ejus, perfectionem pertingat; quod tamen fieri non posset, si distinguerentur specie.

Unde intelligis non tantum visiones hominum beatorum esse ejusdem speciei inter se, sed etiam collatas cum visionibus Angelorum. Siquidem non obstante differentia specifica, quae ex communiore sententia reperitur inter intellectum humanum & Angelicum, uterque per lumen gloriae, eodem modo elevarur ad videndum Deum ut in se est: & praeterea fieri potest ut homo aequè perfectè videat Deum ac Angelus, imò perfectius, ut constat de facto in Christo, atque etiam in beata Virgine, quae exaltata est super choros Angelorum ad caelestia regna.

* *Dices, quod visiones beatificae ferantur in Deum, ut in se est, id non sufficit, ut omnes sint ejusdem speciei, quia alias sequeretur, ipsam visionem increatam, quam Deus seipsum, ut in se est, contemplatur, esse ejusdem speciei cum nostra. Respondeo negando id sequi, quia visiones beatorum tendunt ad videndum Deum, ut in se est, modo essentialiter finito, & non comprehensivo: at Deus seipsum videt,*

modo essentialiter infinito, & comprehensivo, qui duo modi plusquam specie differunt.

Secunda pars certa est ex fide & probatur 1. Ex verbis illis *Ioan. 14.* In domo Patris mei mansiones multæ sunt, quæ communiter à Patribus intelliguntur de inæquali participatione gloriæ, ut & illa *1. Corinth. 13.* Sicut stella differt à stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorum. 2. Ex Concil. Florentino in litteris unionis ubi id definitum fuit. 3. Ratione, nã in sanctis sunt merita valde inæqualia, ut perspicuum est, ergo & gloria inæqualis juxta illud *Apost. 1. Corinth. 13.* unusquisque mercedem propriam accipiet secundum suum laborem.

* *Dices 1.* Cum Joviniano, omnibus etsi inæqualiter in vinea laborantibus, redditam esse. *Matth. 20. 2.* qualem mercedem, nempe singulis unum denarium, per quem intelligitur beatitudo. *Respondeo* ex *S. Thoma 1. 2. quæst. 5. art. 2. ad 1.* per denarium intelligi beatitudinem objectivam, quæ una est omnium; non formalem, in qua inæqualitas contingit.

* *Dices 2.* Beatitudo est summum bonum cuiusque beati; at non potest aliquid esse majus summo bono ergo repugnat quòd unus sit beator alio. *Respondeo*, beatitudinem formalem non tam esse summum bonum, quàm participationem summi boni; qua non repugnat aliquid dari majus, vel intensius.

RESOLUTIO II. *Visio beatifica omnino commensuratur cum lumine gloriæ, ita ut duo habentes æquale lumen æqualiter Deum videant, etsi quoad intellectum sint inæquales.*] **PROBATUR 1.** A posteriori, quia si visio Dei non commensuraretur cum solo lumine gloriæ, sequeretur eam non tribui juxta proportionem meritorum, quod fidei repugnat: sequela ostenditur, quia si duo quoad intellectum inæquales habeant merita æqualia, uterque recipiet æquale lumen: unde si cum æquali lumine potest intellectus perfectior melius Deum videre, qui perfectiorem habet intellectum erit beator, etsi non habeat majus lumen, aut majora merita.

P R O.

PROBATUR 2. A priori, nam intellectus creatus quantumvis perfectus, nihil ex se potest ad visionem beatificam sine lumine gloriæ : quare quod magis aut minus Deum videat, hoc non potest oriri nisi ex majori vel minori lumine gloriæ : sequela patet, quia ut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, ut inquit Philosophi. *Confirmatur*, nam tota visio Dei est supernaturalis, quod falsum esset, si pars tantum illius aliqua responderet lumini gloriæ, alia verò perfectioni naturali ipsius intellectus.

* *Nota 1.* Quantitatem actionis sumi à quantitate causæ totalis & completæ, quando utraque causa ex se aliquid potest ad effectum; non autem si una nihil possit, nisi quatenus elevatur ab alia. Unde cum intellectus creatus nullo modo possit Deum videre, sine lumine gloriæ, sequitur quantitatem, seu perfectionem visionis beatificæ non esse desumendam, à nobiliori intellectu, sed à majori lumine.

* *Nota 2.* Non mirum esse quòd visus acutior melius videat colorem, cum æquali lumine, siquidem lumen corporeum non se tenet ex parte potentiæ, sed ex parte objecti. At vero lumen gloriæ se tenet ex parte potentiæ, eamque elevat ad actum superantem vim ejus naturalem: quare nequit illa agere, nisi juxta proportionem talis elevationis.

RESOLUTIO III. *Etsi Deus aliquatenus à beatīs comprehendatur, propriè tamen est incomprehensibilis.*

PRIMA PARS PROBATUR, nam comprehendere latè spectatum opponitur insecutioni; ita ut qui jam attingit aliquid quod antea insequabatur, dicatur illud comprehendere: at beati mente tenent Deum, quem in via insequuti sunt: ergo eo sensu eum comprehendunt, unde & vulgò comprehensores dicuntur.

Item juxta August. epist. 112. illud comprehenditur quod ita videtur, ut nihil illius lateat videntem: at nihil Dei latet beatos, cum videant omnes illius per-

fectiones intrinsecas, sive absolutas, sive respectivas: ergo eatenus Deum comprehendunt.

* *Secunda pars suadetur* tum ex Script. quæ docet *Jerem. 32.* Deum esse incomprehensibilem cogitatu, quod intellige passivè seu respectu cogitationis in alio existentis, Deus enim non sibi est incomprehensibilis: tum ex capite *si firmiter*, ubi idem statuitur: tum ratione S. Thomæ *1. p. q. 12. art. 7.* quæ hoc modo proponi potest. Tunc res aliqua propriè ab intellectu dicitur comprehendi, quando tam perfectè cognoscitur, quantum ex parte sua cognoscibilis est, licet adhuc per cognitionem ex se perfectiorem cognosci possit: sic enim intellectus ita intimè eam pervadit & penetrat, ut sit adæquatio inter cognitionem & objectum cognoscibile, secundum totam cognoscibilitatem quam habet: quod proinde omni ex parte veluti concluditur & comprehenditur: unde qui novit propositionem demonstrabilem, per medium tantum probabile, illam propriè non comprehendit, ut monet S. Doctor *supra ad 2.* quia licet cognoscat quidquid est in illa propositione; nimirum subjectum, prædicatum, & copulam, non tamen eam cognoscit eo modo perfectissimo, quo ipsa petit cognosci ex natura sua; videlicet per medium demonstrativum. Atqui nullus intellectus creatus potest Deum, tam perfectè cognoscere quantum ex se cognoscibilis est; quia res quælibet ita se habet ad cognoscibilitatem, seu intelligibilitatem, sicut ad entitatem: Deus autem habet entitatem essentialiter infinitam ex supradictis, ergo & infinitam intelligibilitatem, cui proinde nulla vis intelligendi creata, ut pote essentialiter finita, æquari potest.

RESOLUTIO IV. *Et si Deus pleraque nomina propria habeat, propriè tamen est ineffabilis, & innominabilis respectu nostri, quatenus nullum nomen possumus illi imponere quod ipsius quidditatem perfectè representet.*

PRIOR PARS OSTENDITUR, nam quædam perfectiones, nempe simpliciter simplices sunt in Deo propriè;

proprie; ergo & nomina tales perfectiones significantia ei proprie competunt, quod intellige rem ipsam spectando per nomina significatam, non autem modum significandi, qui varias imperfectiones involvit, ut postea dicemus.

Intellige etiam Deum habere nomina propria, quatenus proprium opponitur non tantum metaphorico, sed etiam communi: ita ut quaedam sint nomina ipsi soli competentia, qualia sunt nomina Deus, Qui est, Jehova, de quorum significatione agit S. Thomas 1. p. q. 13. variis articulis.

* *Hic solum nota, ex art. 11. nomen, Qui est, triplici de causa esse maxime proprium nomen Dei. 1. Propter ejus significationem, unumquodque enim denominatur a sua forma; at nomen, Qui est, significat ipsum esse, quod soli Deo convenit per essentiam; 2. Propter ejus universalitatem, nullum enim essendi modum determinat, sicut alia nomina, sed generatim omnes complectitur, & significat ipsum pelagus infinitum divinae substantiae. 3. Propter ejus significationem, significat enim, esse in praesenti, quod maxime proprie de Deo dicitur; quia ejus esse non novit praeteritum, vel futurum, ut docet Augustinus 5. Trinit. 2.*

Posterior pars probatur 1. ex Script. Nam Paulus ad Eph. 1. ait: Deum esse super omne nomen quod nominatur, sive in hoc saeculo, sive in futuro. Item ex Patribus qui uno ore ineffabilitatem Dei inculcant, passimque celebrant dictum illud Platonis, Deum intelligere difficile est, loqui autem impossibile: unde in Concil. Later. sub Innoc. III. statutum est Deum esse ineffabilem, ut refertur in cap. firmiter.

Tandem accedit ratio, quia cum res nominemus prout illas concipimus, nequeamus autem Deum in hac vita concipere, ut in se est, sequitur non posse a nobis excogitari aliquod nomen, quod illius quidditatem & essentiam, prout in se est exprimat, ut concludit S. Thomas ejusdem quest. art. 2. eo vel maxime

quòd nullum nomen Deo à nobis imponi potest; quod non includat imperfectionem aliquam in modo significandi: nam verbi causa, nomen, Deus, significat per modum compositi substantialis ex natura & supposito: nomen bonus, sapiens, justus, &c. per modum compositi ex subiecto, & accidenti; nomen verò bonitas, sapientia, justitia, per modum entis incompleti.

CAPUT X.

De Scientia Dei illiusque objecto.

RESOLUTIO I. *In Deo ponenda est vera aliqua scientia qua sit per modum actus secundi eaque unica seu simplicissima.* AC I. QUOD in Deo sit vera aliqua scientia, certum est ex fide, ut satis patet ex Scripturis, *Hester. 14. Domine qui habes omnem scientiam. Roman. 11. O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: aliisque locis. Ratio* autem est quia cum Deus sit ens perfectissimum, in perfectissimo gradu entis constitui debet, nempe in gradu substantiae, & vitae intellectualis. *Confirmatur*, nam cognitio intellectualis, est quaedam perfectio simpliciter simplex, imò inter rerum perfectiones potissima, cum per illam cognoscens fiat quodammodo omnia: ergo non potest denegari Deo entium perfectissimo.

Secundò quòd scientia divina sit per modum actus secundi, facile probatur, quia si esset per modum actus primi, esset potentia elicitiva actus secundi, illiusque receptiva, quod repugnat puritati, & simplicitati divinae.

Neque dicas actum secundum dicere ordinem ad primum; hoc enim verum est de actu secundo qui se habet per modum actionis elicitaë, & receptaë; at intellectio divina non ita se habet à parte rei, sed per modum per se subsistentis, & identificataë cum substantia divina; quamquam juxta conceptum nostrum, intellectio distinguatur in Deo ab intellectu, & hic à substantia, ut patet ex aliis dictis. *Tertio*

Tertio quod sit unica ac simplicissima probatur, quia licet ratione objectorum variæ à nobis scientiæ distinguantur in Deo, tamen à parte rei est unica, eò quod identificatur cum essentia divina; quæ unica & simplicissima est. Deinde ut attingit Deum simplicissimum est simplicissima. Item ut fertur in res possibles, quia illas videt in Deo; ac denique ut versatur circa futura, quia ad hoc non indiget aliqua entitate superaddita, sed tantum quod res sint futuræ: unde adæquatè spectata unica est & simplicissima.

RESOLUTIO II. *Scientia Dei est perfectissima, & universalissima.*] QUOD SIT perfectissima multipliciter ostenditur, nam Deus vitam intellectivam possidet modo perfectissimo, ipse est objectum suæ scientiæ ab ea comprehensum, cumque infinito lumine præditus sit, ejus scientia continet evidentiam, certitudinem, omnesque perfectiones scientiæ creatæ; denique modus quo res cognoscit est perfectissimus, tum quia est sine discursu, sive secundum successionem, sive secundum causalitatem, quia omnia videt in seipso; tum quia est sine compositione, eò quod essentia divina potest simul repræsentare subjectum, & quidquid subjecto competit: tum quia est planè invariabilis, non tantum entitative, seu quatenus identificatur cum essentia divina, sed etiam formaliter in ratione scientiæ; quia cum Deus sit infinite intelligens, repugnat quod aliquid ignoret, aut quod in cognitione rei antea perceptæ proficiat.

Quod etiam sit universalissima hinc perspicuum est, quia ad consummatam Dei perfectionem attinet, quod illius scientia se extendat ad omnia scibilia, eaque comprehendat. Confirmatur, nam quidquid est intelligibile, vel est Deus, vel est creatura aliqua; sive possibilis, sive existens. At hæc omnia à Deo cognosci ex dicendis manifestum fiet: quando autem S Thom. 1. p. q. 14. art. 1. ad 3. negat scientiam Dei esse universalem, aut particularem, vult dicere eam non respicere rationes tantum, universales, aut

particulares duntaxat: quod non impedit, quin alio sensu sit universalis, quatenus nempe rationes tam universales, quàm particulares contemplatur.

RESOLUTIO III. *Deus seipsum cognoscit, imò & comprehendit, cognoscit etiam possibilia, per scientiam quam vocant simplicis intelligentia.*] PRIMA PARS PROBATUR, quia scientia Dei cum sit infinita, se extendit ad omnia intelligibilia, & aliunde Deus est maximè intelligibilis, sibi que summè unitus, ergo seipsum intelligit *Confirmatur*, nam nullum est objectum magis proportionatum scientiæ Dei, quàm ipsemet Deus; ergo vel nihil, vel seipsum intelligit.

Secundapars ostenditur, tum quia *1. Cor. 2.* dicitur Spiritum, scilicet sanctum, omnia scrutari etiam profunda Dei: tum quia sicut Deus, quia est infinite perfectus, est infinite cognoscibilis, ita ob eandem rationem est infinite cognoscitivus; ac proinde cum sit adæquatio inter cognitionem, & cognoscibilitatē illius, se cognoscit quantum cognoscibilis est, quod est seipsum comprehendere ex supradictis.

* *Dicitur*, S. Thomas *1. p. quest. 12. art. 3.* ait tunc aliquid comprehendere, quando pervenitur ad finem cognitionis ipsius; Deus autem non habet finem cognoscibilitatis suæ: ergo non potest à seipso comprehendere. *Confirmatur*, quia Augustinus ibidem relatus, ait, id quod comprehendit se, finitum esse sibi. *Respondeo* prædicta non esse intelligenda positivè, sed negativè: non enim est sensus, id quod comprehenditur, debere esse finitum positivè, sed nihil esse in illo, quod non cognoscatur ita ut cognoscibilitas rei non excedat cognitionem, quam intellectus de illa habet. Unde cum Deus seipsum perfectè cognoscat, potest dici, eo sensu, finitus sibi, licet simpliciter sit infinitus.

Tertiapars suadetur *1.* quia Deus *Rom. 4.* vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. *1.* Quia scientia Dei non minùs latè patet quam illius potentia: hæc autem

autem se extendit ad omnia possibilis, ergo & illa. *Confirmatur*, nam Deus suam omnipotentiam comprehendit ex dictis, ergo novit omnes effectus ab ea producibiles. Idque secundum esse proprium, & formale quod in seipsis extra Deū habere possunt: tale enim esse est objectum divinæ omnipotentiae, non autem illud quod habent in Deo; cum hoc sit ipsamet essentia Dei omnino improducibilis, & incorruptibilis.

* *Dices*, scientia Dei non terminatur ad nihil, sed ad aliquid reale; at res possibilis nihil sunt reale. *Respondeo* rem possibilem nihil esse reale actu, esse tamen aliquid reale in potentia: quatenus ipsa ex se dicit non repugnantiam, ut fiat vera entitas realis, & actualis: & in Deo est sufficiens virtus ad eam à nihilo eruendam.

* *Quod si instes*, objectum scientiæ divinæ debere actu existere. *Respondeo* id verum esse de objecto primario, quod motivum vocant, non autem de objecto secundo, & pure terminativo, qualia sunt entia possibilis: ad hoc enim objectum sufficit, ut habeat tale esse, quale requiritur ad veritatem scientiæ: at Deus non cognoscit res possibilis, ut habentes esse actu, sed tantum in potentia: quare hoc sufficit, ut scientiā divinam terminent: sicut etiam rosa possibilis terminat scientiam, quam Angelus de illa habet,

RESOLUTIO IV. *Deus per scientiam quam vocant visionis, cognoscit res omnes existentes in aliqua differentia temporis, ac speciatim contingentes futuras.*

PRIMA PARS PROBATUR primò ex verbis illis *Genes. 1.* Vidit Deus cuncta quæ fecerat, quibus addit illa *Iob. 28.* ipse enim fines mundi intuetur, & omnia quæ sub cælo sunt respicit.

Secundò ratione. Nam Deus suam potentiam & voluntatem comprehendit, ergo videt omnes effectus qui ab ea pendent; præsertim quia cum sit agens per intellectum, negari non potest quin cognoscat quæ ipse facit, sive per se solum, sive simul cum causis

secundis. At quicquid quovis tempore existit, à Deo procedit, altero ex his modis; ergo id totum ab eo cognoscitur. *Confirmatur*, nam Deus habet perfectissimam rerum providentiam ex infra dicendis, adeoque illas ordinat in suos fines, quod præstare non posset si illas non cognosceret.

* *Dices 1.* contingens est quod creaturæ existant, & consequenter quod cognoscantur ut existentes; quare si earum scientia ponatur in Deo, ea erit contingens, & mutabilis. *Respondeo* scientiam Dei circa futura, esse simpliciter necessariam, quoad entitatem: quoad terminationem verò non esse simpliciter necessariam, sed tantum ex suppositione quòd res existant.

* *Dices 2.* ex Hieron. *cap. 1. Habac.* absurdum esse ad hoc deducere divinam majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quotve moriantur. *Respondeo* sensum esse, ut patet ex sequentibus. Deum non habere æqualem curam de irrationalibus, ac de hominibus: quo etiam sensu ait Paulus *1. Cor. 9.* Nunquid de bobus cura est Deo.

* *Dices 3.* ex August. *in Enchirid. cap. 17.* melius esse quædam nescire, quàm scire. *Respondeo* hoc melius esse, quando eorum cognitio impedit notitiam rerum perfectiorum, vel ad malum inducit. Quod in nobis contingere potest, non in Deo.

Secunda pars ostenditur 1. ex verbis illis *Psal. 138.* Intellexisti cogitationes meas de longè, id est, ab æterno, & ex illis *Isaia 41.* Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis vos.

Secundò Deus est infinitè cognoscitivus, ergo illius cognitio se extendit ad omnia intelligibilia: at qui actus contingenter futuri, sicut vere sunt futuri, ita verè sunt intelligibiles; ergo intuitus divinus ad ejusmodi actus se extendit.

Tertiò Deus cognoscit actus liberos nostræ voluntatis quando existunt, ex dictis, ergo & quandiu futuri sunt, quia aliàs mutaretur. Hinc Deus ejusmodi
futura

futura perfectè novit ab æterno, cum ab æterno sint vera, neque ipse possit de novo aliquid addiscere in tempore.

Nota futura contingentia esse indifferentia ad utrumlibet, ut sunt in suis causis, & sic non posse certò cognosci, etiam à Deo, ut ex infra dicendis magis patebit; esse tamen in seipsis determinatè vera, & ita à Deo cognosci; vnde Christus prædixit peccatum Petri, ut determinatè futurum; quamvis in se Petrus indifferens ad peccandum, aut non peccandum manserit.

RESOLUTIO V. *Deus cognoscit non entia, cognoscit etiam mala, idque per bonitatem formæ, vel actus quo privant.*] PRIMA PARS suadetur distinguendo varios gradus non entis. Nam in primis non ens dicitur quod actu non existit, ut possibilia quæ nunquam erunt, & futura quæ aliquando existent; & ista à Deo cognosci jam ostensum est.

Secundò negationes & privationes dicuntur non entia, & hæc etiam novit Deus, idque simplici intuitu: tum quia comprehendit cognitionem quam nos habemus de ejusmodi non entibus: tum quia aliàs non cognosceret omne verum, verbi causa hominem non esse leonem, aërem noctu esse tenebrosum, & sic de aliis.

Tertio entia rationis dicuntur non entia, & hæc etiam à Deo cognoscuntur, quia cum perfectè intellectum nostrum comprehendat, bene novit entia rationis quæ à nobis effinguntur. Unde etsi non sint in illius intellectu subjectivè propriè loquendo, sunt tamen in eo objectivè.

Nota conceptum quem intellectus noster format de chimera esse ens reale, sicque ab essentia divina perfectè representari, non tamen propterea à Deo propriè fingi ens rationis: quia ex communiori sententia, tunc fit ens rationis, quando concipitur aliquid impossibile, ac si verè esset possibile, & non ens, ac si verè esset ens; ut dum consideramus tenebras

quam spatium aliquod obscurum, & cæcitatem per modum cuiusdam formæ positivæ oculum afficientis. Deus autem non aliter singula intelligit quàm sint, ideoque impossibilia & fictitia cognoscit per dissensum, negando ea esse, aut esse posse à parte rei, quæ nos ut possibilia, aut existentia effingimus.

* *Secunda pars* Ex eo manifesta est, quia duplex est malum, aliud pœnæ, aliud culpæ, prius causatur à Deo, posterius permittitur: quare utrumque ab illo cognosci debet. De priori intelligitur illud *Amos. 3.* Si est malum in ciuitate quod non fecerit Dominus De posteriori verò illud *Psal. 50.* Et malum coram te feci. *Neque* refert illud *Habac. 1.* Mundi sunt oculi tui, ne videant malum: ibi enim videre sumitur pro approbare.

* *Tertia pars* intelligitur de malis quæ consistunt in privatione, & sic facilè probatur, nam privatio cognoscitur per suum oppositum, ut cæcitas, per visum, tenebræ, per lumen: & peccatum omissionis, per actum præceptum, qui prætermittitur. An autem peccatum commissionis formaliter spectatum, per formam oppositam intelligatur, pendet ab illa quaestione, de qua in *Idea Theologiæ Moralis lib. 2. cap. 2.* An talis peccati malitia consistat in privatione.

CAPUT XI.

De modo quo Deus res cognoscit, maxime contingenter futuras.

RESOLUTIO I. *Deus res intelligit per suam essentiam, tamquam per speciem, & in ipsa tanquam in objecto prius cognito.*] **PRIOR PARS OSTENDITUR** quia si Deus non intelligit res per suam essentiam, tanquam per speciem, oportet ut eas intelligat per aliquas species extrinsecus advenientes, quæ proinde recipiantur in intellectu divino, illiusque cognitionem causent; at hæc & similia in Deo locum habere non possunt, ut manifestum est.

Secundò cum Deus necessariò cognoscat creaturas omnes

omnes possibles, si eas cognosceret per aliquam speciem distinctam à sua essentia, sequeretur ejusmodi speciem habere omnimodam existendi necessitatem, & à Dei arbitrio prorsus esse independentem.

Posterior pars suadetur, nam si Deus non videt creaturas in seipso, ut in objecto cognito; visio Dei æquè primò fertur in Deum & creaturas, quod dici non potest; tum quia essentia divina in ratione speciei intelligibilis priùs debet determinare divinum intellectum ad cognitionem sui, quam aliarum rerum quarum non est propria species; tum quia aliàs sequeretur divinam cognitionem, saltem partialiter, specificari à creaturis quod absurdum est; tum denique quia Deo tribuendus est modus perfectior seipsum cognoscendi, at Deus non melius & intimiùs seipsum cognoscit, quatenus intuendo suam essentiam simul aliquid aliud videt: sed quatenus ipse visus est causa cur alia videantur.

* *Dices*, Ut cognitio Dei non feratur æquè primò in creaturas, sufficere quòd essentia divina, tanquam species expressa constituat Deum priùs intelligentem sui, quàm creaturarum. Verùm expllcandum superest, quomodo id fieri possit, si creatura à Deo non cognoscuntur mediante divina essentia, sed immediatè in seipsis. Nam sicut Angelus habens verbi causa, unam speciem repræsentativam bovis, & equi; non priùs per illam intelligit bovem, quam equum, aut vice versa, sed utrumque æquè primò, & immediatè; quia nimirum neque bos est illi medium cognoscendi equum, neque equus cognoscendi bovem. Ita repugnat quòd Deus per suam essentiam, ut per speciem expressam, constituatur priùs intelligens sui, quàm creaturarum, nisi ea sit ipsi ratio, seu medium cognoscendi creaturas.

* *Nota 1.* Quamvis Deus videat creaturas in seipso tanquam in objecto motivo, illius tamen cognitionem: esse claram & perspicuam, quia ulterius tendit, & termi-

terminatur ad ipsas creaturas in seipsis spectatas. Ad eum modum quo Angeli cognitio, qua videt conclusionem in principio, est clara, & evidens; quia non sistit in principio, sed ita illud pervadit, ut feratur in ipsam conclusionem, secundum se.

Nota 2. Etsi una res non videatur in alia tanquam in objecto motivo, nisi secundum esse quod habet in illa; nihil tamen impedire, quominus eadem visio tendat ad ipsam rem prout est in se, tanquam ad objectum pure terminativum.

RESOLUTIO II. *Futura contingentia absoluta non cognoscuntur in essentia divina, ut habet præcisè rationem omnipotentia, vel idea, neque in solo decreto divino.* } **PRIMA PARS PROBATUR,** quia omnipotentia divina præcisè spectata potest quidem representare omnia possibilis, non tamen aliquid futurum: cum Deus non operetur ad extra ex necessitate naturæ, sed liberrimè, adeoque nihil sit futurum, nisi ex libera ipsius voluntate.

Secunda pars ostenditur, quia idea ratione præcedit decretum Dei de rebus producendis: cum Deus producat res juxta ideam quam habet de illis; ergo à fortiori idea præcedit rerum omnium productionem, & consequenter scientiam visionis quam Deus habet de illis, quia hæc versatur circa res ut existentes in aliqua temporis differentia: non ergo fieri potest ut Deus cognoscat futura contingentia præcisè in suis ideis, etsi in eis cognoscat omnia factibilia.

Tertia pars suadetur, quia cum Deus non necessitet voluntatem nostram ad agendum, decretum cum ea concurrenti ad actus liberos, est decretum ei offerendi concursum quendam in actu primo indifferentem ad agendum & non agendum, quique ex consequenti possit ab illa repudiari: talis autem concursus non potest determinare intellectum divinum ad cognitionem alicujus futuri contingentis, potius quam oppositi: ergo neque id potest decretum exhibendi ejusmodi concursum.

Nota

Nota nos hinc agere de primaria cognitione quam habet Deus de futuro contingenti, qualis non est ea quæ habetur in decreto præfiniente, quia tale decretum, si datur, cum non habeat effectum nisi per auxilia repudiabilia, debet supponere scientiam aliquam priorem, quæ certò ostendat ejusmodi auxilia minimè repudianda, si dentur; aliàs frustrationis periculo temerè exponeretur. Accedit quòd etsi detur, Deum præfinire actus bonos, non tamen concedi potest eum præfinire actus pravyos, etiam materialiter spectatos, ut infra ostendemus; cùm tamen non minus hi quam illi sub divinam cognitionem cadant.

RESOLUTIO III. *Futura contingentia non possunt certò cognosci, in proximis suis causis, si ve secundum se spectatis, si ve etiam cum omnibus circumstantiis, ad agendum prærequisitis.*] **PRIOR PARS** satis perspicua est. Nam in primis ejusmodi futurorum proxima causa est voluntas, quæ ex se indifferens est ad utrūlibet; quare ea visa non potest certò Deus judicare talem operationem determinatè ab ea eliciendam, potius quam oppositam.

Deinde, quia sequeretur Angelum posse certò cognoscere, idque naturaliter effectus contingentes, ab humana voluntate pro dituros, cùm ex communi sententia, illam perfectè penetret, ac cõprehendat.

Hinc probatur posterior pars, nam voluntas, etiam positis omnibus ad agendum prærequisitis, manet indifferens ut agat, vel non agat: Ergo Deus quamvis penetret totam vim voluntatis & circumstantiarum, non poterit ex iis certo cognoscere, in quam partem voluntas se determinatura sit: cùm impossibile sit majorem esse connexionem inter causam & effectum, in ratione scibilis, quam in ratione entis.

Nota quòd licet Deus possit ob majorem pénétrationem causæ liberæ habere majorem probabilitatem effectus sequuturi, non tamen omnimodam certitudinem: neque refert quod voluntatem crea-

tam

tam dicatur super comprehendere; hoc enim eatenus verum est, quatenus totam vim illius infinite clarius, ex parte ipsius intellectus, cognoscit quam homo, vel etiam Angelus; unde tamen non sequitur quòd in ea certò cognoscat effectum futurum.

RESOLUTIO IV. *Ratio videndi futura contingentia non potest sumi ex reali, & æterna eorum existentia in æternitate.*] EST COMMUNIS extra Scholam Thomistarum, & facilè probatur, primo, nam propriè loquendo futura contingentia non coexistunt Deo realiter ab æterno, ergo talis existentia non potest esse ratio ex parte objecti, cur Deus ea ab æterno intuitivè videat. Sequela manifesta est, antecedens verò ostenditur, quia coexistentia supponit existentiam; atqui futura contingentia non existunt, cum à causis suis nondum producta sint, aliàs non essent futura contra hypothesim: ergo nequeunt jam existere, & multò minus ab æterno realiter Deo coexistere.

Confirmatur, nam si futura contingentia coexistunt Deo ab æterno, ergo & Deus illis: atqui prius nequit esse verum, nisi Deus ab æterno in se existat; ergo neque posterius verum erit, nisi futura in se ab æterno existant. Quis autem hoc admittat?

Dices, quia æternitas est mensura infinita, posse Deum existentias rerum omnium intueri, antequam in propria mensura existant. Sed frustra, nam æternitas non mutat naturas rerum, atque adeò non facit, ut quod in se non existit, possit alteri coexistere. Et quamvis possit Deus res futuras intueri antequam in se existant; hinc non sequitur, quod ipsi coexistant, antequam existant; sed potius, ut Deus futura intueatur, non opus esse, quòd ipsi realiter ab æterno coexistant: cum videlicet cognoscantur antequam existant, & Deo coexistere nequeant, nisi existant.

Secundò, sicut se habet locus ad immensitatem Dei, ita & tempus ad æternitatem illius: atqui res existens

istens in aliquo loco, verbi causa, in hac aula, etsi ibi coexistat immensitati Dei, non tamen ubique illi coexistit, quia ipsa deberet ubique existere; ergo similiter res existens in aliquo tempore, etsi pro tunc coexistat æternitati Dei, non tamen dici potest quod pro tempore præterito, quo nondum erat, & ab æterno illi realiter coexistit.

Tertio, etsi talis præsentia gratis admittatur, primaria ratio cognoscendi futura ab ea sumi non debet; prius enim est quod res aliqua in se sit futura, quam quod Deo realiter coexistat ab æterno: cum ei sic coexistere non dicatur, nisi quia in se vere aliquando est futura; in eo autem priori res futura est in se cognoscibilis, eò ipso quod verè & determinatè futura est; ergo debet à Deo cognosci, independenter à prædicta coexistentia.

Nota 1. Ut æternitas Dei dicatur simplicissima mē-
sura ambiens omnia tempora, sufficere quod res sint in æternitate, quando in se existunt; neque refert quod centrum simul coexistat punctis omnibus circumferentiæ; hoc enim inde oritur, quia ea omnia simul existunt; cum tamen omnes partes temporis nequeant simul existere, adeoque non possint omnes simul, & ab æterno coexistere æternitati, sed quælibet quando existit.

Nota 2. Ut dicatur Deus hodie coexistere rei cui heri non coexistebat, aut cui non coexistet cras, sufficere quod sit successio in ipsis rebus quæ Deo coexistere dicuntur; quemadmodum Deus sine ulla mutatione suæ immensitatis, potest quoad locum rei alicui modo coexistere, si producat, modo non coexistere, si annihilatur.

RESOLUTIO V. *Ratio videndi futura contingentia est ipsamet eorum entitas & realis præsentia quam aliquando habitura sunt.*] **PROBATUR** ex dictis, quia non potest negari quin Deus certò cognoscat futura contingentia antequam sint, ratio autem illa cognoscendi non potest sumi præcisè à Deo,
vel

vel à causis proximis huiusmodi futurorum, ut ostensum est: ergo superest, ut sumatur ab illorum entitate, & reali præsentia aliquando futura.

Confirmatur, nam ideò futura contingentia non videntur in causis suis, quia ut sic sunt indeterminata; at verò quatenus spectantur in seipsis, secundum realem entitatem quam aliquando habitura sunt, ut sic sunt determinata ad unum, & extra statum indifferentiæ: unde propositiones de illis enunciatae sunt determinatè veræ: ergo sub eo respectu futura contingentia sufficientem habent veritatem, ut à divino intellectu, quem nulla veritas latere potest, cognoscantur.

Nota 1. Aliud esse rem futuram Deo realiter coexistere ab æterno, & ratione talis coexistentiæ æternæ à Deo cognosci: aliud, rem futuram non coexistere Deo ab æterno, sed tantum pro tempore quo erit, & secundum ejusmodi coexistentiam futuram objici ab æterno intellectui divino, propter infinitam illius perspicacitatem omnes temporum differentias prævenientem: & quidem prius illud à nobis negatum est: posterius autem jam affirmatur.

Nota 2. Id quod jam non habet existentiam realem, non ita posse terminare scientiam divinam, ut Deus ab æterno judicet rem illam pro hoc tempore existere, posse tamen eam ita terminare, ut Deus judicet & clarè cognoscat, rem illam cras extitutam: si verè crastina die existentiam realem habitura sit.

CAPUT XII.

De Cohærentia scientiæ divinæ cum libertate, aliisque ad eam spectantibus.

RESOLUTIO I. *Præscientia Dei rectè cohæret cum rerum futurarum contingentia, & libertate.*] EST CERTA ex fide, quia ex una parte Scriptura docet Deum esse præscium futurorum contingentium, ut patet ex supradictis, ex alia verò sæpe inculcat nos operari libere.

Vera

DE DEO CAP. XII.

69

Vera autem ratio hujus concordia est, quia cum cognitio supponat suum objectum, certè scientia quam Deus habuit ab æterno, de actu meæ voluntatis liberè futuro, nullo modo impedit quin actum talem liberè eliciam; intuetur enim illum ut jam à me liberè elicitum, adeoque necessitatem eum eliciendi mihi nequaquam imponere potest. Atque hanc conciliationem insinuant Theologi, quando ajunt scientiam visionis, de qua hîc agimus, esse merè speculatiuam, & nullomodo in objectum influere, sed illud supponere ut existens, & per causas secundas productum. Item quando cum August. *lib. 3. de lib. arb.* comparant præscientiam divinam nostræ præscientiæ futurorum, & memoriæ præteritorum, ac visioni præsentium. Nam certum est nostram præscientiam non esse causam, quòd res necessario futura sit, aut memoriam, quòd præterita; aut visionem, quòd præsens; sed tota necessitas petenda est ex rebus ipsis futuris, præteritis, & præsentibus; quatenus necesse est futurum esse, quod futurum est, fuisse quod fuit, & esse quod est.

Eandem non obscure innuunt Patres, quando ajunt, non ideò res esse futuras, quia Deus præscit futuras esse, sed potius ideò Deum præscire eas esse futuras, quia verè futura sunt; inde enim colligitur, præscientiam divinam esse quodammodo posteriorem futuris contingentibus, ac proinde non magis impedire ne contingenter & liberè eueniant, quàm si nulla esset eorum præscientia.

Nota, quòd cum Petrus absolutè potuerit non peccare, potuit etiam Deus non scire eum peccaturum, quare quòd hoc sciverit, non fuit absolutè necessarium, sed tantum ex suppositione quòd Petrus esset peccaturus; ac proinde necessitas ex tali præscientia illata, non nocet libertati, cum non sit antecedens, sed duntaxat consequens.

RESOLUTIO II. *Scientia Dei est causa rerum, non quidem illa quæ dicitur visionis, sed ea quæ vocatur simplicis*

placis

placis intelligentia.] PRIMA PARS PROBATUR. Ex Scrip. *Psal. 103.* Omnia in sapientia fecisti. *Proverb. 3.* Dominus sapientia fundavit terram, &c. *Secundo,* ratione nam Deus est agens per liberam voluntatem, omnia enim quæcunque voluit fecit: voluntas autem non fertur in incognitum, neque potest certò, sine errore, operis perfectionem assequi, nisi à prævia intellectus luce dirigatur, quoad modum illud faciendi; quare scientia Dei est causa rerum, tanquam principium dirigens ad rectam & ordinatam earum productionem.

Unde collige scientiam Dei esse rerum causam, non modo materialiter seu identicè spectatam, quatenus identificatur cum essentia divina, quæ est rerum omnium principium, sed etiam formaliter in ratione scientiæ; quia ut sic est directiva operationis, facemque præfert voluntati, quæ est potentia cæca.

Secunda pars, quæ est communis contra nonnullos Thomistas, facile ostenditur. Nam scientia Dei est causa rerum, dirigendo illius voluntatem ad opus, & ostendendo modum quo res quælibet convenienter produci potest: at scientia visionis non potest dirigere voluntatem Dei ad opus, quia ut eam dirigeret, deberet esse ratione prior quàm decretum liberum illius; atqui non tantum non est prior, quin etiam est ratione posterior; implicat ergo quod voluntatem dirigat ad sua decreta libera cudenda, aut cum ea concurrat ad opus.

Tertia pars ex dictis concluditur, & prætereà probatur, nam scientia simplicis intelligentiæ habet omnes conditiones requisitas, ut sit causa rerum: præcedit enim decretum divinum, adeoque rerum existentiam, repræsentat res omnes factibiles, dictatque modum quo res quælibet convenienter fieri debet; ergo nihil ei deest ad rationem scientiæ practicæ.

Nota eam scientiam esse liberam, quæ ita adiun-
ctum

Quam habet decretum, ut illud sequatur, qualis est scientia visionis; non autem illam quæ illud ente-
cedit, qualis est scientia simplicis intelligentiæ; neque
hinc colligas, Deum ad extra agere necessario, siqui-
dem scientia simplicis intelligentiæ, etsi ut scientia,
& ut causa in actu primo spectata, sit necessaria, non
tamen causat actu, nisi quatenus decretum Dei libe-
rum adjunctum habet, qua ratione est libera.

RESOLUTIO III. *Deus habet rerum ideas, quæ non
sunt res ipse factibiles, sed essentia Dei ut imitabilis.* IN
PRIMIS quod in Deo sint ideæ creaturarum, hinc
perspicuum est, quia idea vulgo dicitur, exemplar
ad cuius imitationem artifex operatur, Deus autem
est artifex præstantissimus, qui ad extra non opera-
tur ex impulsu naturæ, aut fortuito, sed liberrimè,
& ex præconceptione effectus; cuius proinde ideam,
& veluti exemplar quod intueatur, in se præhabere
debet.

Secundo quod ideæ divinæ non sint ipsæ res facti-
biles, prout ab æterno sunt objectivè in mente Dei,
patet, quia Deus valde imperfectè ageret, si extra se
deberet intueri aliquod exemplar, ad cuius imitatio-
nem operaretur, sic enim acciperet à creaturis ratio-
nem agendi, easque practicè cognoscendi, quod dici
non potest.

Tertio quod ideæ sint ipsa essentia Dei ut imitabi-
lis, patet, quia cum in ea contineantur omnes rerum
omnium perfectiones possibiles, omnesque modi
quibus quælibet res produci potest, nihil congruen-
tius potest esse exemplar, seu idea rerum omnium,
quam ipsamet essentia Dei, prout hoc vel illo modo
est participabilis à creaturis.

Quamquam ad conciliandas duas sententias oppo-
sitas, non erit fortè extra rem asserere, ideam adæquate
spectatam duas veluti partiales ideas complecti, ob-
jectivam, quæ est essentia divina, ut imitabilis à crea-
turis, & formalem, quæ nihil aliud est quàm cog-
nitio actualis, qua Deus intuendo suam essentiam

ut imi-

ut imitabilem, repræsentat formaliter creaturas ut hoc vel illo modo faciendas.

RESOLUTIO IV. *In Deo variæ sunt idea, licet non omnium quæ ab eo cognoscuntur.*] PRIMUM PATET, quia ideæ multiplicantur juxta varios modos quibus essentia divina est imitabilis à creaturis: unde vulgo dicitur, hominem productum esse ad ideam hominis, equum ad ideam equi, & sic de aliis; ea autem distinctio idearum non est realis, ut putant ii, qui dicunt, ideas nihil aliud esse quàm præconceptas essentias creaturarum; neque etiam formalis ex natura rei, ut existimarunt olim nonnulli Theologi, qui alioqui dicebant essentiam divinam, non autem creaturas habere rationem idearum: est ergo distinctio rationis ratiocinatæ, ut patet ex dictis suprâ, ubi de attributis divinis.

Secundum probatur, quia idea est de re factibili, non quacunque, sed tantum de illa quæ fit ad imitationem exemplaris; unde non sunt in Deo ideæ negationum, aut privationum: quia hæc à Deo propriè causari non possunt: licet autem Deus producat Filium, & Spiritum sanctum, non tamen habet eorum ideas, quia non sunt res per artem factibiles ad imitationem exemplaris. Sunt igitur in Deo speciales ideæ creaturarum omnium, non modo aliquando existentium, sed etiam possibilium: quia hæc alias non possent creari, adeoque non essent possibles.

Hoc autem intellige 1. De individuis, nam genera & species cum non producantur nisi in singularibus, non habent aliam ideam quàm singularium. *Intellige 2.* Ex S. Thoma de entibus completis, nam incompleta ut materia, non habent specialem ideam, sed idea totius est simul idea partium ex quibus coalescit. *Intellige 3.* Ex eodem, de accidentibus quæ subiecto jam facto superveniunt, non de iis quæ subiectum inseparabiliter comitantur.

CAPUT XIII.

De Scientia conditionata, seu media.

RESOLUTIO I. *Juxta Scripturam sacram admittenda est in Deo scientia conditionata.* } PROBATUR. Nam ex Scriptura certum est Deum cognoscere futura sub conditione, seu quæ forent si aliqua poneretur conditio, hoc enim perspicuum est ex *1. Reg. 21.* Ubi duo futura conditionata fuerunt divinitus Davidi revelata, nempe quod si maneret in Ceyla, Saül descensurus esset ad evertendam urbem; & quod si Saül descenderet, Ceylitæ tradituri eum essent in manus illius: neutrum autem ex illis absolute evenit, quia defuit conditio, nimirum quia David non mansit in Ceyla: idem patet ex *Matth. 11.* Ubi Christus testatur Tyrios & Sydoneos acturos fuisse pœnitentiam, si coram illis ea miracula edidisset, quæ in Iudæa patraverat; hæc autem cognitio non nisi ad scientiam conditionatam seu mediam spectare potest, præsertim cum sit certissima, & de ipso eventu futuro.

Neque refert quod Thomistæ dicunt, debere supponi decretum aliquod efficax actu in Deo existens, cujus vi cognoscat futura sub conditione, atque ita hanc cognitionem non spectare ad scientiam illam conditionatam, seu mediam, de qua agimus, sed ad scientiam liberam. Nam si hæc evasio haberet locum, talia decreta concipienda essent in Deo, volo efficaciter ut Ceylitæ tradant Davidem, si Saül ad eos descenderit. Volo Tyrios physicè prædeterminare ad conversionem, si Christus apud illos miracula ediderit: at hoc modo Deus esset causa peccati, & libertatem tolleret; cum impossibile sit eum non peccare, quem Deus vult efficaciter impellere ad actum peccati: eumque non agere, quem ad agendum prædeterminat; sic etiam redderetur prorsus inutilis ratiocinatio Christi, cum Iudæi respondere possint, non mirum esse quod Tyrii in

D

dicta

dicta occasione essent convertendi: quia accepturi erant auxilia quædam ineluctabilia quibus ipsi carebant.

RESOLUTIO II. *Scientia conditionata Augustino aliisque Patribus est valde cõsentanea.*] PROBATUR I. Nam Paganis & hæreticis quærentibus, cur Deus creaverit Angelos & homines quos sciebat peccaturos, Patres non respondent talem scientiam nõ esse in Deo, sed eã admissã, docent, in ea suspiciendam esse bonitatẽ Dei, quòd etsi prævideat aliquos malos futuros, non propterea definit eos creare, eisque auxilia sufficiẽtia, quibus salvari possint (si velint) largiri.

Neque dicas testimonia illa debere intelligi de scientia peccati Angelorum & hominum, ut absolute futuri, nam talis scientia supponit decretum constitutum creandi Angelos & homines; scientia verò de qua loquuntur Patres, ratione præcedit tale decretum, per illam enim videt Deus, quid facient Angeli & homines si eos creare velit, adeoque est de futuro conditionato.

Confirmatur, nam alioqui si quæstio fuisset proposita eo sensu, cur Deus sciens absolute Angelos & homines peccaturos, voluerit illos creare, facile responderi poterat, quia id nõ noverat nisi post decretum eos creandi, quod propter immutabilitatem suam revocare non poterat: nec opus erat recurrere ad rationem superius allatam, aliasve similes.

Probatur 2. Nam Patres frequenter docent, Deum aliquos vocare quando novit eos consensuros; aliis verò ex justo iudicio denegare eam vocationem, cui responderent si iis daretur: at illa scientia haud dubie est conditionata, qua Deus antequam statuatur aliquem vocare, certò novit eum cõsensurum, si hoc vel illo auxilio præveniatur, secus si alio modo vocetur.

Nota ab Augustino & Prospero non rarò reprehendi Semipelagianos, non quòd scientiam conditionatam in Deo admitterent, sed quia stultè existimabant, Deum hominibus præmia aut pœnas ab æter-

no præ-

no præparasse, & in tempore conferre pro bonis aut malis operibus, quæ juxta scientiam Dei eliciti erant, non absolutè, sed ex hypothesi quod diutiùs vixissent.

RESOLUTIO III. *Scientia conditionata est ad mentem S. Thomæ.*] PROBATUR 1. Nam 1. p. q. 23. art. 5. ad 1. Dicendum, inquit, quod usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis ut dictum est: Quibus verbis supponit, Deum antequam statuatur alicui conferre gratiam, certò scire num bene ea usus sit, necne, si illi detur, quæ sanè scientia est futuri sub conditione.

Deinde ejusdem 1. p. q. 92. art. 1. cum sibi S. Doct. 3. loco objecisset, occasiones peccatorum esse amputandas, atque aded Deum non debuisse creare mulierem quam sciebat (utique per scientiam conditionatam) futuram homini in occasionem peccati, si crearetur. Respondet, non quidem negando talem scientiam fuisse in Deo, sed eâ admittens, ostendendo illam non debuisse impedire creationem mulieris, eò quòd non debet commune bonum tolli, ut vitetur malum particulare. Quod si recurras ad decretum præexistens, jam ponis in Deo hanc voluntatem, non minus ab illius bonitate, quam à mente S. Doctoris alienam, volo efficaciter ut mulier sit homini in occasionem peccati.

Nota scientiam conditionatam communiter ad alterum ex vulgaribus membris sciendiæ divinæ reduci; cum enim habeat independentiam à decreto libero in Deo existente, ut sic, à nonnullis refertur ad scientiam naturalem, alii verò propter libertatem objecti cogniti, quod potuit non esse futurum, eam comprehendunt sub scientia libera, & ita à S. Thoma sub altero ex his membris comprehendi potuit. Verùm cum futurum sub conditione sit veluti quid medium inter possibile, & absolutè futurum, nihil vetat majoris distinctionis gratiâ, scientiam conditionatam

nata[m] veluti mediam inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis constituere.

RESOLUTIO IV. *Si rationem consulamus, scientia conditionata seu media ponenda est in Deo.*] PROBATUR, nam scientia Dei non esset unde quaque perfecta, nisi omne verum attingeret, at non attingeret omne verum, nisi versaretur circa futura conditionata, cum hæc non minus vera sint quàm quæ absolute futura sunt, imò priùs secundum rationem futurum contingens sit verum conditionatè, quàm absolute. Nam si verum est quod Petrus positus in talibus circumstantiis peccat, sane antequam in iis esset positus, aut ponendus, verum erat, quod si in iis poneretur, peccaret; tale autem conditionatum est proprium objectum scientiæ conditionatæ, seu mediæ; quare haud dubiè talis scientia in Deo ponenda est.

Neque refert quod dicunt Thomistæ, nihil esse futurum sive absolute, sive sub conditione, nisi dependenter à decreto Dei; hoc enim aliquo sensu verum est, & alio falsum; nam in primis si agatur de decreto physicè prædeterminante, quale ab ipsis admittitur, falsissimum est quod futurum contingens tale decretum supponat; cum physica prædeterminatio contingentiam & libertatem excludat, *ut cap. 18.* dicitur; si autem agatur de decreto concurrenti cum voluntate, eique tribuendi quicquid necessarium est ad agendum, verum est quod ex parte Dei tale decretum requiritur, ut contingens sit futurum, sed cum discrimine; nam ut res aliqua sit absolute futura, necesse est quod tale decretum absolute sit in Deo; si verò sit tantum futura sub conditione, sufficit quod si talis poneretur conditio, ex vi decreti divini quod tunc esset, tribuerentur voluntati auxilia necessaria ad agendum.

Notat. Per scientiam conditionatam enervari quidem gratiam illam efficacem, cui vis physicè prædeterminandi voluntatem tribuitur, non tamen illam
cui

cui Concil. Tridentinum statuit voluntatem posse dissentire si velit; quin potius ut talis gratia omnimodam firmitatem habeat, ea debet inniti scientiæ conditionatæ, qua videt Deus illam effectum habituram, etsi eo carere possit.

Nota 2. Prædestinationem propriè non fieri dependenter ab operibus sub conditione prævisis, tanquam à ratione motiva; quia etsi Deus sine ejusmodi præscientia, nequeat aliquem prædestinare, ea tamen non est causa cur aliquis prædestinetur, ut patet exemplo Tyrionum, qui prædestinati non sunt, etsi Deus certò sciret, eos poenitentiam fuisse acturos, si his aut illis auxiliis prævenirentur.

RESOLUTIO V. *Scientia conditionata ponenda est in Deo, non modo speculative, sed etiam practice.*

PRIOR PARS PROBATUR. Nam scientiam conditionatam esse in Deo speculative, id nihil aliud est, quàm Deum vere & certo cognoscere quid, verbi causa, faceret Petrus si eum vellet creare, & ponere in his aut illis circumstantiis minime prædeterminantibus: at ejusmodi cognitionem reperiri in Deo ex hæcenus dictis satis demonstratum relinquatur.

Posterior pars suadetur, quia scientiam aliquam esse in Deo practice, seu quoad usum, nihil aliud est quàm Deum ejusmodi scientiâ tanquam prævia luce dirigi ad statuenda sua decreta; atqui ea fere omnia quæ superioribus resolutionibus allata sunt, perspicue ostendere videntur, Deum hoc modo scientiâ conditionatâ dirigi, in providentia spectante ad homines, ut consideranti patebit: ergo talis scientia est in Deo etiam practice, seu quoad usum. *Confirmatur*, quia cogitari non potest, quòd Deus prudenter statuat decreto efficaci, aliquem salvare per media repudiabilia, nisi dirigatur scientiâ conditionatâ distante, ejusmodi media bonum exitum habitura, si dentur: alias enim decretum Dei manifesto frustrationis periculo expositum esset: quis autem dubitet

quin Deo tribuendum sit, quicquid spectat ad perfectissimam providentiam?

Dices Deum cognoscendo vim mediorum, & proportionem quam singula habent cum voluntate, certò scire quanam ex illis sint effectum habitura, eaque per ejusmodi scientiam, quæ est naturalis, applicare ad obtinendum effectum. Verùm hoc facile rejicitur, tum quia à nobis concipi nequit, quomodo Deus certissime cognoscat effectum futurum, in causa ad utrumlibet indeterminata: tum quia cum scientia Dei sit infallibilis, illud omne necesse est evenire, quod Deus ex cognitione causarum certo eventurum prævidit: at quanam erit illa necessitas, qua necesse erit futurum illud contingens evenire, quod Deus ex cognitione causarum certo eventurum prænovit? non sane consequens, quia nullo modo supponet actum, etiam sub conditione prævisum, ergo antecedens, adeoque libertati repugnans. Quare concludo, ut certitudo decretorum Dei recte concilietur cum libertate arbitrii, necessario esse recurrendum ad scientiam conditionatam, seu mediam. Vide plura hac de re in suavi Concordia *disp.* 4. per totam.

CAPUT XIV.

De voluntate Dei.

RESOLUTIO I. *In Deo est voluntas.*] PROBATUR; tum ex Scriptura *Psal.* 113. Omnia quæcunque voluit fecit *Rom.* 9. Voluntati ejus quis resistet? tum quia Deus est intellectu præditus, ergo & voluntate: Sequela patet, nam appetitus sequitur formam, naturalis naturalem, sensitivus sensitivam, & rationalis rationalem, ut nimirum quælibet res possit appetere bonum sibi conveniens: Deus ergo appetitu rationali, seu voluntate præditus est: præsertim cum hæc sit perfectio simpliciter simplex, supremo & perfectissimo enti apprimè consentanea & necessaria.

Nota 1.

Nota 1. Voluntatem non esse propriè in Deo per modum potentiaë, & actus primi, quia strictè loquendo potentia volendi est principium elicitivum actualis volitionis realiter distincta, & subjectum illius receptivum, quæ conditiones repugnant summæ puritati & simplicitati divinæ; ut patet ex aliis dictis.

Nota 2. Quòd etsi à parte rei voluntas non sit in Deo per modum potentiaë seu actus primi, nihil tamen vetat quin eam hoc modo concipiamus, sicut eam consideramus ut distinctam ab essentia, & veluti quandam illius proprietatem; sicut etiam distinguimus per rationem attributa ab eadem essentia divina, & concipimus Deum non modo actu intelligere, sed etiam habere intellectum infinite perfectum per modum potentiaë, ab actuali intellectione distincta.

RESOLUTIO II. *In Deo est appetitus innatus.*]
PROBATUR, nam in primis etsi Deus utpote perfectissimus, non possit habere naturalem appetitum per modum prosecutionis, quo tendat, ad consecutionem alicujus perfectionis; cum tamen quælibet res quiescat in perfectione naturali quam possidet, non incongruè dici potest Deum, non tantum appetitu elicitò sibi complacere in suis perfectionibus, sed etiam ex inclinatione naturali in iis quiescere; atque adèò habere appetitum innatum per modum quietis, ex sola naturæ inclinatione ortum.

Deinde persona producens dici potest habere appetitum naturalem, ad productionem personæ ab ea procedentis, sive quia persona producens est Deus, at divinitas naturaliter propendet in totam suam perfectionem, quæ non subsisteret sine tribus personis: sive quia sicut in creatis, potentia productiva habet insitum appetitum, ut suo effectui se communicet, ita in persona producente debet esse appetitus innatus, ut se communicet personæ quæ ab ea producitur.

Tandem tota Trinitas ut unus Deus omnipotens & infinite bonus, naturaliter inclinatur ad suas perfectiones creaturis communicandas, tum quia qualibet potentia actiua naturaliter inclinatur ad suos effectus producendos, tum quia generatim bonum est sui diffusivum: Deus tamen naturalem hanc inclinationem necessario non exequitur, sed ex iudicio rationis liberaque voluntate, qua quaecunque vult, facit in caelo & in terra.

Dices, in Deo est appetitus rationalis, quo in propriis perfectionibus sibi complacet, seque aliis communicat: ergo, quoad haec, appetitus innatus est superfluus. *Respondeo* non sequi, quia dantur in re aliqua varii appetitus, juxta varios entis gradus quos participat, ut patet in homine, qui habet appetitum sensitivum, etsi per rationalem in illius objectum ferri possit.

RESOLUTIO III. *Deus vult & amat seipsum, & creaturas omnes.*] PRIMA PARS adeo certa est ut probatione non indigeat: frustra enim voluntate praeditus esset, nisi aliquid vellet & amaret: nullum autem objectum ipsius voluntate congruentius cogitari potest, quam ejusdem bonitas infinita: quare dubitari nequit quin Deus seipsum, idque infinite diligat.

Eo vel maxime quia sicut divinae cognitionis objectum primum est divina veritas, ita proportionem servata divinae volitionis objectum perfectissimum divina bonitas esse debet; ita ut ad essentialem & absolutam Dei felicitatem utraque operatio concurrat, videlicet comprehensio, & amor sui ipsius.

Secunda pars probatur 1. Ex Scriptura, *Psal. 113.* Omnia quaecunque voluit, fecit: & Sapientiae 11. Diligis omnia quae sunt, & nihil odisti eorum quae fecisti. 2. Ratione, nam sicut se habet intellectus divinus ad verum, ita & voluntas divina ad bonum; sed divinus intellectus fertur in omne verum, non solum increatum, sed etiam creatum, ut supra ostensum est: ergo
& ve-

& voluntas divina in omne bonum, non tantum in-
creatum, sed etiam creatum, quale est omne ens à
Deo productum; juxta illud *Genes. 1.* Vidit Deus cun-
ctà quæ fecerat, & erant valde bona.

Confirmatur, nam cum nihil sit à se præter Deum,
sequitur alia omnia quæ sunt, à Deo producta esse;
& cum Deus non agat ex necessitate naturæ, sed li-
berrimè ut infra ostendemus, hinc fit, ut creaturas
non produxerit nisi volens, & ex mero affectu iis
communicandi bonitatem suam juxta uniuscujus-
que capacitatem; unde quia amare aliud nihil est
quàm velle bonum alicui, quo magis res aliqua par-
ticipat de bonitate & perfectione divina, eo magis
illa censetur à Deo diligi. Quo autem modo Deus
creaturas diligit, dicitur *cap. 17.*

RESOLUTIO IV. *Deus non vult malum culpa, et si
illud permittat, vult tamen malum pœna non per se, sed
per accidens.*] PRIMAPARS est aperta in Scriptura,
Sapientia 14. Odio sunt Deo impius & impietas eius.
Psalms. 44. Dilexisti justitiam & odisti iniquita-
tem. Ratio autem est, quia cum Deus nihil velit sal-
tem ultimè, nisi ex motivo suæ bonitatis, sequi-
tur cum nihil posse appetere, nisi quod dicit ordi-
nem ad ipsius bonitatem, & ad illam refertur: at
malum culpæ non ordinatur ad bonitatem divi-
nam, quin potius illi repugnat, vel tanquam ab ea
ut ultimo fine planè averrens, si peccatum sit mor-
tale; vel saltem aliquantisper retardans, si sit ve-
niale.

Secundapars facilè ostenditur, nam multa peccata
quotidie fiunt ab hominibus, quæ non fierent nisi
permitteret Deus ea fieri; illa ergo permittit, non
merè negativè se habendo circa peccatum, sed actu
positivo voluntatis volendo illud permittere, &
consequenter suppeditare concursum necessarium
ad illud patrandum. Et quamvis peccatum sit ma-
lum, bonum tamen est ut creatura libera finatur uti
jure suo, & consequenter ut Deus non deneget illi

concursum quem ex munere primæ causæ illi exhibere tenetur, & sine quo in actum prodire nõ posset.

Tertia pars probatur, nam quod Deus velit aliqua ratione mala pœnæ, hoc constat ex variis pœnis quas tam in hac quàm in alia vita immittit. Quod autem non velit tale malum per se, satis ex eo patet, quod appetitus non tendit per se, nisi in bonum. Quod etiam possit velle ejusmodi malum, per accidens, ea ratione ostenditur, quia bonum divinæ justitiæ pœnis conjunctum melius est, & optabilius, quàm bonum naturæ quo ejusmodi pœnæ privant. Unde etiam vult Deus per accidens naturales defectus, propter bonum ipsis conjunctum: verbi causa, unius rei corruptionem propter generationem alterius, & ut servetur ordo naturalis rerum ac pulchritudo universi.

Nota Deum non esse causam peccati, etsi causet voluntatem; quia cum hæc sit libera, peccatum cavere potest. At neque Deus est causa peccati etsi ad entitatem illius concurrat, quia nihilominus non est propriè causa ut talis entitas ponatur in rerum natura, cum voluntatem creatam ad illius positionem non impellat, sive physicè, sive moraliter; & aliunde cum sit prima causa tenetur concursum suum generalem exhibere voluntati, quoties illa operari voluerit.

RESOLUTIO V. *Deus vult quicquid vult propter suam bonitatem, adeoque objectum formale omnium volitionum divinarum est ipsius bonitas.*] **PROBATUR,** tum ex verbis illis Bernardi *Serm. 59. in Cant.* Amat & Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat. Tum quia cum Deus creando res, bonas faciat, patet eum non posse moveri à præexistente earum bonitate, ut eas velit & diligat, sed à sua bonitate infinita, quæ proinde est objectum formale, & totale motivum divinæ volitionis: quatenus Deus essentiam suam ut infinitis modis participabilè cognoscens, motus à sua bonitate, statuit has & illas creaturas

turas producere, iisque participationem aliquam sui esse conferre, & simul illas ad seipsum, ut ad ultimum earum finem referre, juxta illud *Proverbiorum 16.* *Universa propter semetipsum operatus est Dominus. Confirmatur,* nam cum voluntas divina sit infinite perfecta nullum aliud bonum quàm infinitum potest esse objectum adæquatum, & primarium à quo illius actus specificetur; quare sola bonitas divina potest esse primarium motivum quo Deus se & alia diligit, neque in bonitate creaturarum, utpote essentialiter finita: ultimatè sistere potest.

* *Nota 1.* Etsi Deus omnia velit propter suam bonitatem, inde malè colligi, non esse in eo justitiam, misericordiam, aliasve virtutes, præter charitatem: quia ut ejusmodi virtutes sint in Deo, sufficit quòd operetur ex speciali earum honestate; quanquam illud totum ultimatè in suam bonitatem referat.

Nota 2. Quod dici solet, amorem amicitiae tendere ad amicum propter ipsum, dupliciter posse intelligi: nam si sensus sit, amorem amicitiae terminari ultimatè ad amicum, sic falsum est; si verò aliquem amari propter ipsum significet tantum, eum amari, ut ipsi bene sit, sic Deus amat hominem propter ipsum, etsi ad hoc non moveatur à bonitate hominis, sed à sua propria bonitate divina; ad quam ipsemet homo, totumque bonum quod possidet ultimatè refertur.

RESOLUTIO VI. *Voluntas Dei etsi realiter unica sit & simplicissima, dividitur in voluntatem signi & beneplaciti, antecedentem & sequentem, conditionatam & absolutam, efficacem & inefficacem.*] PER voluntatem beneplaciti intelligitur quædam voluntas verè & formaliter in Deo existens, qua complacet sibi in re volita; ac per voluntatem signi intelliguntur signa quædam externa divinæ voluntatis hoc versu comprehensa.

Præcipit, aut prohibet, permittit, consulit, implet.

Licet autem non semper in Deo reperiatur affectus interior, qui juxta conceptum nostrum prædictis signis respondeat, ea tamen absolute significant affectum aliquem, seu voluntatem verè in Deo existentem: aliàs falsa essent signa, qualia à Deo usurpaci non possunt.

Voluntas antecedens est qua Deus vult aliquid secundum se, & sine circumstantiis spectatum, qua ratione vult salutem omnium hominum: *consequens* verò, qua Deus vult aliquid conspectis omnibus circumstantiis, qua ratione vult aliquos damnari, quia nempe sunt mali: sicut judex qui vult antecedenter ut omnes homines vivant, vult consequenter ut homicida intereat.

Eadem voluntas beneplaciti, ad huc dividi potest in conditionatam & absolutam, quæ divisio cum præcedenti coincidit; nam cum voluntas antecedens ea sit, qua Deus vult omnium salutem, si per ipsos non stet; sequitur illam voluntatem esse conditionatam, conditione se tenente ex parte objecti, non actus: ut cum verè & sincerè optamus dare mercedem agricolæ, si in vinea laboraverit: voluntas autem absoluta ea dici potest, qua Deus vult aliquid spectatis omnibus circumstantiis, unde eadem est ac consequens.

Ubi nota voluntatem hanc generalem qua Deus vult omnes salvari, includere istam conditionem, si per ipsos non stet, non verò istam, nisi per hoc impediretur pulchritudo universi, ut putant aliqui Thomistæ: sic enim Deus non haberet verum affectum salvandi omnes homines, contra aperta Scripturæ & sanctorum Patrum testimonia, siquidem ex seipso, & eorum peccatis minimè provocatus, veller voluntate consequente eos damnare, ne, si salvarentur, pulchritudo universi impediretur.

Tandem voluntas Dei dividitur in efficacem & inefficacem, efficax dicitur quæ habet effectum, & inefficax quæ eo caret. Caterum voluntas signi non est sæ-

per efficac, cum non semper fiat quod Deus præcipit aut consulit. Voluntas autem beneplaciti antecedens, qua Deus vult omnes salvari, etsi absolutè non sit efficac, cum effectu careat; dicitur tamen efficac secundū se seu conditionatè, quatenus vi illius reprobī salutem efficaciter consequerentur, nisi illius efficacīæ impedimentum apponerent: consequens verò seu absoluta Dei voluntas semper est efficac, ita ut infallibiliter eveniat, quidquid Deus ea voluntate vult: voluntati enim eius quis resistet? *Rom. 9.* Cujus ratio sumitur ex omnipotentia virtutis divinæ, quæ à nulla creatura impediri potest, unde si homo non facit quod Deus vult voluntate antecedente, Deus facit in illo, & de illo quod vult voluntate consequente; ex illius peccatis efficaciter colligendo gloriam suam.

CAPUT XV.

De libertate voluntatis divinæ.

RESOLUTIO I. *In Deo ponenda est libertas, eaque consistens non in indifferentia iudicij, sed in indifferentia ipsius voluntatis potentis eligere hoc aut illud.*

PRIMA PARS EST certa ex Scriptura quæ multipliciter denotat in Deo esse libertatem, ut cum ait Deum facere quicquid vult, dividere singulis prout vult, salvare quos vult, &c. *Ratione* etiam ostenditur, quia ponenda est in Deo omnis perfectio simpliciter simplex, qualis est libertas, utpote quæ melior est ipsa quàm non ipsa, nec majori repugnat perfectioni. *Confirmatur* nam omnes creaturarum perfectiones ponendæ sunt in Deo, detractis imperfectionibus, at libertas magna est perfectio in Angelis & hominibus, quare potiori titulo in Deo constitui debet.

Secunda pars ostenditur, tum quia omnia Scripturæ & SS. Patrum testimonia, quibus probari solet Deum esse agens liberum, libertatem illius explicat, non per iudicij indifferentiam, sed per indifferentiam ipsius voluntatis potentis velle & non velle.

agere & non agere: tum quia illud non potest sufficere ad libertatem Dei, quod ne ad nostram quidem sufficit: at quis dicat hominem eo ipso esse liberum, quo judicat objectum aliquod esse ex se indifferens, seu posse eligi & non eligi, etsi non habeat voluntatem indifferentem ad illud eligendum, vel non eligendum, sed necessario illud amplecti debeat, aut necessario respuere?

Certè si hoc ita se habet, falluntur omnes Philosophi qui uno ore fatentur, etsi radix libertatis sit in intellectu, ipsam tamen libertatem formalem consistere in voluntatis indifferentia ad utrumlibet. Falluntur omnes Controvertistæ, qui docent, hæreticos hujus temporis destruere libertatem, cum ipsi non adeò stulti sint, ut negent prædictam judicii indifferentiam; satis enim experiuntur se non habere judicium dictans quicquid faciunt esse necessario faciendum, & alioqui ingenuè fatentur se videre meliora, probareque & deteriora sequi. Falluntur denique Scholastici quatenus communiter affirmant, vel supponunt ut certum, voluntatem creatam posse à Deo necessitari ad agendum, etiam supposita judicii indifferentia, & sanè quæ ratio afferri potest, cur Deus qui est infinitæ virtutis, non possit me adigere ad concipiendam necessario, & sine libertate volitionem dandi eleëmofynam, etsi intellectus mihi representet rationes pro utraque parte contradictionis, nec dicat eleëmofynam esse hic & nunc necessario erogandam? Vide plura hac de re in suavi Concordia disp. 2. sect. 3. n. 2.

RESOLUTIO II. *Deus à sua scientia non determinatur quoad exercitium, ut hoc vel illud velit aut non velit, sed manentè eadem scientia necessaria ad aliquid agendum, potest illud non agere.]* EST COMMUNIS contra recentiores Thomistas, qui in nobis constituunt judicium practicum, quoposito necesse sit nos operari, & idem dicunt de Deo; sed contra, male in nobis ponitur judicium prædictum, ergo multo magis

magis Deo denegandum est, sequela patet: quia Deus multò magis est independens à re volita quàm homo, huic autem independentiæ valde repugnaret iudicium illud, si esset in Deo: omnino mihi expedit ut mundum producam, vel ut Petrum prædestinem, &c. quia sic creaturæ viderentur Deo aliquo modo necessariæ. Antecedens ostenditur, primò quia S. Thomas q. 24. de veritate art. 2. ponit in brutis quandam actionum indifferentiam, quam docet non sufficere ad libertatem, eo quòd bruta movètur per iudicium determinatum ad unum: Et ibidem nostram libertatem ita defendit, ut non modo velit, liberum esse voluntati respuere, quod ipsi proponitur ab intellectu, sed etiam quod illa possit iudicium flectere quòd voluerit, ut sic eligat quòd magis arriserit: tantum abest ut putet ad liberam volitionem requiri iudicium ad unum determinatum, & ab ipsa voluntate independens.

Secundò prædictum iudicium tollit usum libertatis, ergo rejiciendum est, probatur antecedens, nam ex communi sententia, necessitas antecedens tollit usum libertatis, & sola consequens cum eo cohæret: at si daretur iudicium illud practicum independens à voluntate, ex eo sequeretur necessitas agendi antecedens; siquidem talis est necessitas quæ oritur ex suppositione antecedente, seu quam ponere aut tollere non pendet à nostra libertate.

Tertiò denique quod voluntas possit velle aliquid, etsi intellectus pensatis omnibus nõ iudicet id esse absolutè amplectendum, talemq; volitionem nõ imperet, patet, tum quia si occurrunt duo media omnino æqualia poterit voluntas unū eligere, relicto alio; tū quia etiam quando media sunt inæqualia, potest eligi quod minus utile iudicatur: tum quia sæpe voluntas eligit id, quod intellectus hîc & nunc omnibus pensatis, absolutè iudicat esse fugiendum.

Nota, non opus esse, quoties voluntas peccat, intellectum errare iudicando, hîc & nunc absolutè
melius

melius esse peccare, quàm non peccare: sic enim nemo peccaret, quin esset hæreticus: aliunde tamen peccatorem errare, quatenus non sufficienter considerat quæ à malo opere possent illum avocare, & de hoc errore posse intelligi verba illa *Proverb. 14.* Errant qui operantur malum, nisi ea malis de errore morum intelligere.

RESOLUTIO III. *Deus seipsum amat necessario, item creaturas posibles, existentes verò liberè, & tamen immutabiliter.* PRIMA PARS PROBATUR, tum de amore quoad specificationem quia aliquid amare necessario quoad specificationem, est non posse circa rem illam exercere actum odii. At Deus non potest circa seipsum exercere actum odii, cum nullam in se rationem mali deprehendere possit, sed potius summam bonitatem cum de amore quoad exercitiū, nam cum Deus se perfectissimè comprehendat; neque ab actuali sui cognitione abstinere possit, videatque se esse infinitè amabilem, & nihil deprehendat propter quod non semper actu ametur, consequens est eū se necessario amare quoad exercitium.

* *Dices, nonne potest Deus cessationem ab actuali sui amore, interdum apprehendere ut bonam, verbi causa, ad experiendam suam libertatem? Respondeo negativè, tum quia ea cessatione posita, sequeretur eum mutari: tum quia Deus non esset perfectè beatus, eò quòd ad perfectam beatitudinem requiritur actualis amor summi boni.*

Secunda pars ostenditur de utroque amore: de priori quidem, quia creaturæ posibles cum ut sic, habeant aliquam bonitatem, neque ullam includant rationem mali, non possunt odio haberi; quare Deus illas amat necessario, quoad specificationem, De posteriori verò, quia cum res sint posibles; antequam Deus statuat eas creare, amor quo eas diligit, antecedit quodcunque decretum illius liberum, adeoque est necessarium quoad exercitium, nec potest non esse in Deo; siquidem in eo statu res posibles
habent

habent aliqualem entitatem, secundum quam terminant cognitionem Dei, & consequenter aliqualem bonitatem, secundum quam terminant simplicem affectum divinæ voluntatis, qui proinde non potest non esse necessarius.

Confirmatur, nam Deus necessariò intelligit creaturas posibles, ergo & necessariò easdem diligit. Sequela patet, quia sicut Deus non potest seipsum comprensivè cognoscere nisi simul cognoscat omnia possibilea; ita nequit seipsum comprensivè amare, id est, secundum totam latitudinem suæ amabilitatis, quin etiam res omnes posibles diligit, affectu aliquo complacentiæ. Sicut enim non potes comprehendere artem alicujus, nisi ipsum artefactum cognoscas; ita fieri nequit, ut artem illam perfectè diligas, quin simul tibi aliquo modo placeat opus, quod scis ab ea prodire posse.

Dices, si Deus necessario amaret res posibles, sequeretur eum determinari ab illis, quod absurdum est. *Respondeo* negando id sequi, sicut enim Deus à sua veritate determinatur, ad cognoscendas res posibles; ita à sua bonitate determinatur, ad eas diligendas.

Tertia pars suadetur, quia Deum amare creaturas existentes, hoc est eum efficaciter velle ut existant, & vi talis volitionis eas in tempore producere: at Deus res non producit ad extra necessario, sed liberimè, ergo liberè amat creaturas existentes, seu quoad actualem earum existentiam: minor est de fide, & probatur breviter contra VVicleffum, quia si Deus ageret ad extra ex necessitate naturæ, nullum actum liberum posset exercere, cum liber non sit circa seipsum, aut circa creaturas posibles, adeoq; non esset agens liberum, contra superius dicta: & rursus nulla ab eo esset creata causa libera, quia nullum esse potest agens liberum per participationem, si non sit agens liberum per essentiam, à quo talis perfectio participetur.

Vltimo

Ultima pars ostenditur, 1. ex Scriptura, Proverb. 19. Multa cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini permanebit. Et Hebr. 6. volens Deus ostendere immobilitatem consilii sui. 2. Ex August. 12. Confess. cap. 15. ubi ait, Deum non velle modo hoc, modo illud: sed semel, & simul, & semper velle omnia quæ vult, non iterum, & iterum; neque nunc ista, nunc illa: neque velle postea quod nolebat, aut nolle quod prius volebat: quia talis voluntas mutabilis est, & omne mutabile æternum non est, Deus autem noster æternus est. 3. Ratione, nam voluntas Dei libera spectari potest, vel secundum entitatem suam, vel secundum terminationem ad tale objectum: at neutro modo mutari potest, non primo; cum sic idem sit ac substantia Dei; nec secundo, tum quia voluntas inconstans indicat naturam realiter mutabilem, tum quia voluntatis levitas dicit saltem quandam mutationem moralem, à summa Dei perfectione alienam.

Dices, eum non esse inconstantem, qui ob rationem aliquam magni momenti, sententiam mutat. Respondeo hoc verum esse, quando talis ratio non fuit prævisa, aut non satis penetrata, quod in Deo locum non habet, Quod autem dixit Deus Genes. 6. Poenitet me fecisse hominem, intelligi debet quoad effectum, non quoad affectum: quia Deus delevit hominem quem creaverat, ac si verè doluisset se eum creasse.

RESOLUTIO IV. Libera volitio Dei non est denominatio extrinseca, aut respectus rationis, neque perfectio realiter distincta ab essentia divina sed ipsamet volitio necessaria qua Deus amat seipsum, quatenus ita terminatur ad creaturas, ut possit ad eas non terminari.]

PRIMA PARS PROBATUR, nam libera volitio est aliquid Deo intrinsecum, cum sit actus vitalis & immanens, ergo non potest consistere in denominatione extrinseca, orta à productione creaturarum, quatenus ita producuntur ut potuerint non produci.

Confir-

Confirmatur, quia prius est quod Deus velit creaturas liberè, quàm quòd eas producat; cum ideò illas producat, quia vult eas liberè, & non vice versa: ipsaque volitio libera sit æterna, & productio temporalis.

Secunda pars ostenditur, nam Deus à parte rei liberè vult, idque ab æterno, adeoque ante operationē intellectus fingentis respectus rationis, ergo volitio Dei libera non potest sive totaliter, sive partialiter constitui per tales respectus: præsertim quia sunt Deo extrinseci, & supponunt res producendas, ac proinde quod Deus liberè velit eas producere.

Tertia pars suadetur, quia si actus liber est aliquid distinctum realiter ab essentia divina, sequitur Deum esse compositum, habere potentialitatem, non esse summè perfectum, quæ & similia admitti non possunt; neque putes ista incommoda vitari, si quis dicat cum Cajetano, actum liberum ita addere perfectionem realem divinæ essentiæ, ut cum ea perfectè identificetur, eo ipso quod illi advenit; siquidem intelligi nequit, ens aliquod possibile & contingens perfectè identificari cum divina essentia, quæ est ens absoluta necessitate existens.

Quarta denique pars ex dictis colligitur, nam volitio libera Dei, vel est totaliter in Deo, vel cōstituitur & completur per aliquid extrinsecum: hoc posterius rejectum est, ergo prius illud affirmari debet. Rursus si volitio libera est totaliter in Deo, vel ea addit realitatem aliquam supra volitionem necessariam, vel non, primum apertè falsum est, ut ostendimus, ergo secundum admitti debet: quare cum volitio necessaria, ut sic, nullam dicat libertatem, consequens est liberam volitionem Dei esse ipsammet volitionē necessariam, quatenus ea est indifferens ut terminetur, aut non terminetur ad creaturas.

Confirmatur i. nam volitio Dei est simpliciter infinita, ita ut æquivalet infinitis volitionibus, & nolitionibus realiter distinctis: quare ut sit libera volitio,

aut

aut volitio alicujus objecti, non requiritur additio novæ entitatis, sed tantum ejusdem volitionis libera terminatio ad tale objectum. Quemadmodum ut scientia Dei necessaria, sit scientia libera creaturarum, sufficit quòd ad eas liberè terminetur, cum posset non terminari.

Confirmatur 2. nam libertas Dei non est potentialis, sed summè actualis, seu per modum actus purissimi, excludentis potentiam physicam tam activam, quàm passivam, quæ in nostra libertate reperitur. Unde indifferentia divinæ libertatis non est in ordine ad actus internos, sicut nostra, sed in ordine ad objecta externa. Itaque sicut voluntas nostra per se ipsam immediatè, adeoque sine reali mutatione se determinat ad agendum, cum posset non agere; ita nihil vetat quin divina entitas per se ipsam, & sine ulla realitate superaddita, possit terminari ad hoc vel illud objectum, & induere rationem volitionis liberæ. Et quemadmodum si voluntas nostra esset ens necessarium, id non impediret, quo minùs actus ab ea elicitus libere fieret, si cum tali necessitate, conservaret indifferentiam quam habet ad agendum, vel non agendum. Ita quamvis volitio Dei sit necessaria quoad entitatem, cum tamen ea sit indifferens, ut se ipsam terminet, aut non terminet ad creaturas, hinc fit, ut quatenus se liberè terminat ad hanc, vel illam, dicatur volitio libera.

Dices, forma non potest esse in subjecto, quin illi conferat totum suum effectum formalem, ergo cum volitio necessaria sit veluti forma quædam existens in Deo, tribuet illi velle necessario omnia volibilia. *Respondet* effectum formalem volitionis divinæ esse, necessario facere ut Deus amet omnia volibilia, non tamen, ut Deus ea omnia amet necessario, sed singula, pro cujusque exigentia, & capacitate.

CAPUT XVI.

De quibusdam aliis ad voluntatem Dei spectantibus.

RESOLUTIO I. *Voluntas Dei est causa rerū.* Ita hoc nō est difficultas, præsertim iis suppositis quæ de libertate Dei capite præcedenti dicta sunt. *Dubitat̃ autem 1.* Num intellectus divinus propinquius, seu immediatius concurrat quàm voluntas, qua in re dicendum videtur, utrumque in suo genere immediatè operari: voluntatem quidem quoad applicationem & exercitium, intellectum verò quoad directionem, & veluti specificationem.

Secundò dubitat̃, an sit in Deo potentia quædam executiva, ratione distincta ab intellectu & voluntate, & quidnam illa sit. Respondeo 1. talem potētiam admittendam esse, si quidem non ideò Deus est omnipotens, quia cognoscit, aut quia vult omnia; quin potius omnia cognoscit, quia est omnipotens, omniaque eminenter continentur in illius omnipotentia, neque potest velle aliquid nisi quia est omnipotens ad illud faciendum; quare secundum rationem est prior Dei omnipotentia, quàm intellectus, aut voluntas illius.

Respondeo 2. Potentiam exequentem in Deo esse ipsammet essentiam divinam: quia sicut illa eminenter continet omnia possible, ita est omnipotens ad producendum quicquid voluerit; si accedat scientia ut dirigens, & voluntas ut eligens & applicans.

Tertiò dubitat̃ qualis sit potentia Dei, & ad quæ se extendat. Respondeo 1. ex S. Doct. 1. p. q. 25. art. 2. potentiam Dei esse infinitam, ut patet, tum ex illo *Luce 1.* Quia non erit impossibile apud Deum, omne verbum; tum quia nullus possibilis est effectus adeo perfectus, qui per illam produci non possit. *Hinc autem patet in Deo veram esse omnipotentiam, quæ in eo consistit, ut possit Deus facere quicquid absolute fieri potest, seu quicquid non implicat contradictionem, ut colligitur ex art. 3.*

Respon-

Respondeo 2. ex art. 5. Deum potuisse multa facere quæ non fecit, & ex art. 6. potuisse etiam producere species nobiliores iis, quas de facto produxit, itemque res productas potuisse meliores facere quoad accidentia, non essentialiter, eo quod essentialiter rerum sunt immutabiles; non tamen posse Deum aliquid facere melius unione hypostatica, beatitudine sanctorum, & maternitate Virginis Deiparæ, ut habes articulo 6. in respons. ad 4. quia nempe illa sumunt dignitatem quandam infinitam, ex speciali ordine quem ad Deum habent.

RESOLUTIO II. *Nulla potest dari causa propria divinæ volitionis sive efficiens, sive finalis; potest tamen dari impropria seu virtualis, imò una res creata potest ipsi esse aliquo modo proxima ratio volendi aliam.*] **PRIMA PARSEST S. Thomæ 9. 19. art. 5.** ubi ex eo probat nullam esse causam divinæ voluntatis, quia idem nequit esse causa sui ipsius; at Deus unico actu vult finem & media, quare velle finem non est ei causa volendi media.

Accedit quod volitio divina nõ distinguitur à parte rei à natura divina, cujus nulla assignari potest causa efficiens aut finalis propriè dicta; cum Deus sit ens à se; & à quocunque alio independens.

Secunda pars suadetur, quia sicut unum attributum est causa virtualis alterius, puritas immutabilitatis, hæc æternitatis; ita non repugnat concipere in Deo voluntatem, veluti radicem volitionis actualis, & causam virtuales illius: & similiter quia Deus vult omnes creaturas propter seipsum, dici potest volitionem sui, juxta nostrum conceptum, esse finem volitionis creaturarum.

Tertia denique suadetur, nam vix negari potest, quin Deus aliqua re creata proximè moveatur ad volendum aliquid: cū ex Scriptura & Patribus aperte cõflet, Deum homines amare, quia ab illis amatur, illis varia conferre beneficia, quia illa postulant, aut merentur; eos justificare, quia ad gratiam se disponunt,
 &c.

&c. Neque cum aliquo fundamento dici potest, ejusmodi locutiones causales toties repetitas, improprie & metaphorice intelligendas esse, ita ut non contineant rationem ex parte objecti creati, propter quam Deus hoc, aut illud velit. Præsertim quia in eo agendi modo nulla assignari potest imperfectio, quæ supremam Dei independentiam & dignitatem dedecet: eo quod etsi proximè unum velit propter aliud, omnia tamen finaliter reducit ad seipsum, & ad suam bonitatem: cujus maximè gratia operatur.

RESOLUTIO III. *Deus non necessitat voluntatem nostram ad agendum.* EST DE FIDE contra hujus temporis hæreticos, qui oppositum docent, adeoque existimant nos non agere liberè: probari autè breviter potest ex iis quæ Scriptura sacra, Patres antiqui, & Theologi communiter de libertate tradunt, ea enim aperte ostendunt Deum non imponere hominibus agendi necessitatem, sed eos relinquere in manu consilii sui, id est; cum perfecta indifferentia ad agendum vel non agendum, itemque ad agendum hoc vel illud.

Idem sumitur ex vulgari definitione libertatis, ab omnibus communiter approbata, qua illud liberum dicitur, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere, vel non agere; nam inter prærequisita ad agendum, requiritur maximè concursus Dei in actu primo paratus, cum sine illo causa secunda non possit dici completè & proximè potens ad agendum: unde eo concursu sic oblato, adhuc voluntas quæ libera est, & liberè operatur, manet indifferentis ad utrumlibet, neque habet necessitatem eligendi unam partem determinatè.

Denique Concilium Trident. volens juxta mentem Scripturæ sacre, & sanctorum Patrum, libertatem nostram defendere in actibus supernaturalibus, in quibus specialis difficultas reperitur, propter influxum gratiæ efficacis ad eos requisitæ, quæ agendi necessitatem inducere videtur, sapienter statuit

s. s.

sess. 6. cap. 5. & can. 4. hominem à Deo motum & excitatum posse gratiam abjicere, eique dissentire si velit; quare post ad eam claram hujus Concilii definitionem, dici non potest à viro Catholico, de rebus fidei bene (ut par est) sentiente, gratiam divinam nobis imponere necessitatem agendi, aut quod in idem redit, voluntatem nostram non posse eam abjicere, seu illi dissentire. Adhuc tamen gravis controversia manet inter recentiores Theologos, de vero sensu prædictæ definitionis, cum alii contendant eam debere intelligi in sensu composito, alii duntaxat in sensu diviso, qua de re fusè in suavi Concordia disput. 2. sect. 4.

RESOLUTIO IV. *Absolute loquendo & nulla suppositione facta, nullus esset in rebus effectus contingens seu liber, si Deus ageret ex necessitate naturæ, ex supradictis: essent tamen effectus contingentes & liberi, si supponas dari causas contingentes, Deumq; ex necessitate naturæ in offerre eundem concursum, quem nunc de facto illi libere exhibet.]* **RATIO** est evidens, quia posito tali concursu in actu primo, voluntas non necessitaretur ad unum, sed maneret indifferens ad utrumlibet, ergo ageret liberè. *Confirmatur*, nam Deus supposito æterno decreto nobiscum concurrenti, non potest nobis ejusmodi concursum denegare, quin potius non minus necesse est ut nobis illum exhibeat; quam si ageret ex necessitate naturæ, & tamen liberè operamur: ergo quamvis Deus necessario ad actus nostros influeret, quantum esset ex parte sua, illa necessitas libertatis usum in nobis nequaquam impediret.

Neque hinc sequitur, quod vera radix contingentia actuum nostrorum non sit voluntas Dei, sed nostra: quia etsi quod actus nostri sint liberi & contingentes, hoc proximè habeant à nostra voluntate, quatenus hæc antequam ageret, potuit non agere, id tamen ultimè petendum est à summa efficacia voluntatis Dei, qui ut ait S. Doct. supra, volens quædam fieri necessario, quædam contingenter ut sit ordo in rebus

rebus, ad complementum universi, quibusdam effectibus aptavit causas necessarias, aliis contingentes & defectibiles.

CAPUT XVII.

De variis affectibus & virtutibus divinæ volitionis.

RESOLUTIO I. *In Deo sunt quidam affectus voluntatis, non alii.*] IN PRIMIS quod amor sit in Deo probat S. Thomas 1. p. qu. 20. art. 1. quia primus motus voluntatis, & cujuslibet appetitivæ virtutis est amor; siquidem priores sunt actus respicientes bonum quàm malum, cum hoc non sit objectum nisi secundarium, & per aliud, nempe ut opponitur bono. Rursus cum illud sit naturaliter prius, quod est communius, inter actus qui in bonum feruntur prior erit amor quam alii, cum ille respiciat bonum in communi, reliqui vero in bonum ferantur sub aliqua speciali ratione: cum ergo voluntas sit in Deo, ut superius visum est, sequitur etiam in eo amorem esse ponendum.

Secundò, desiderium quatenus fertur in bonum, proprium nondum obtentum, non est in Deo, ut indicat S. Thomas ad 2. quia scilicet Deus nullo bono sibi proprio carere potest; est tamen in Deo desiderium respectu boni alieni quatenus verè nobis & sincerè optat beatitudinem, quam nondum possidemus.

Deinde gaudiū, seu delectatio propriè est in Deo, ut tradit S. Thomas ibidem, & ratio est manifesta, nam gaudium est actus quo voluntas conquiescit in fruitione, seu possessione rei amata; at Deus in seipso perfectissimè quiescit, ergo in eo est gaudium respectu boni proprii. Imò cum Deus vere creaturas amet, consequenter de bono illarum gaudet, quando presens est; sicut illud desiderat, quandiu obtentum non est.

Rursus in Deo est odium, ut perspicuum est ex verbis illis. *Sapientia 14.* Odio sunt Deo impius & impietas

E

impietas

impietas ejus, & ex illis *Pfal. 5.* Odisti omnes qui operantur iniquitatem. *Ratio* autem est, quia cum Deus seipsum summopere diligat, non potest non odisse peccatum, quod ipsius majestati & bonitati adversatur, ei que valde est injuriosum. Hinc Deus peccatorem odit, non ut hominem, sed ut peccatorem; nec odio inimicitiae proprie dicto, sed abominatio- nis, ut vocant.

Nec refert quod Deus peccatori poenam infligat, non enim ex odio eam illi infligit, sed potius ex sincero affectu, quo correctionem & salutem illius optat. Quemadmodum Pater non ex odio vel displicentia personae, sed ex amore percutit filium suum, virga: ut nempe deinceps à peccato abstineat.

Præterea in Deo non est spes, cum omnia bona perfecte possideat; nec desperatio, cum nihil sit ipsi difficile, nedum impossibile; nec tristitia, cum hæc versetur circa malum præsens & involuntarium, Deus autem non sit capax ullius mali sive voluntarii, sive involuntarii, sive præsentis, sive futuri: nec audacia, cum hæc aggrediatur opera ardua & periculosa, qualia nulla sunt respectu Dei, qui cum infinita sit potentia, quicquid aggreditur summa facilitate, & sine ullo periculo frustrationis ad optatum exitum perducit.

Tandem ira non est in Deo proprie, sed tantum metaphoricè, ut sumitur ex S. Thoma *in eadem responsione ad 2.* & patet, quia ex communiore sententia, ira essentialiter supponit dolorem, sive tristitiam cujus vicem rependat; Deus autem non est capax tristitiæ ex jam dictis, ergo neque iræ proprie dictæ.

RESOLUTIO II. *Deus creaturas rationales diligit vero amore amicitia.*] HOC patet primo ex iis locis Scripturæ, ex quibus constat homines justos esse Dei amicos, ut cum *Psal. 138.* dicitur, Nimis honorati sunt amici tui Deus, &c. & *Ioan. 15.* Jam non dicam vos servos, vos autem dixi amicos: *Item* ex Cone. Trident.

sess. 6.

sess. 6. cap. 6. ubi statuitur hominem per justificationē fieri ex inimico amicum, porro amicus est amici amicus, neque potest amicitia constare, nisi inter duos se mutuo redamantes: quare cum homo justus sit Dei amicus, necesse est ut vicissim Deus sit hominis justici amicus, seu quod illum ex vera atque sincera amicitia diligat.

Confirmatur, nam cum Deus hominem justum ex vera benevolentia amet, optando ei verum & solidū bonum, ut ipsi bene sit; & aliunde homo per gratiam elevetur ad statum supernaturalem, in quo fit quodammodo divinæ consors naturæ, & acquirit jus ad beatitudinem, potestque Deum ex vera charitate diligere, nihil vetat quominus vera amicitia inter Deū & hominem reperiri valeat.

Neque refert quod ex Philosopho 8. *Ethic. 5.* amicitia non sit nisi inter æquales, non enim opus est ut hoc intelligatur de æqualitate arithmetica, sed tantum de geometrica, seu proportionis, qualis inter Deum & hominem justum, per gratiam ad filiationē Dei elevatum quodammodo reperitur. Præsertim cū ille eodem *lib. Ethic. cap. 7.* agnoscat speciem quandā amicitia inter superiores & inferiores, quam vocat supereminentiæ, qualem esse ait inter regem & subditum, inter Deum & hominem.

Nota 1. Deum non amare creaturas irracionales amore amicitia, aut benevolentia, tum quia illud non potest terminare amorem amicitia, quod nequit redamare illum à quo diligitur, at irrationalia nequeunt redamare Deum: tum quia inter amicos debet esse communicatio mutua bonorum & voluntatum consensus, quæ & similia nequeunt habere locum in irrationabilibus, ut perspicuum est: quare cum nos ea non amemus ex amicitia; multò minus dici potest, quòd Deus illa hoc modo diligat.

Nota 2. Non incongruè dici posse, Deum amare creaturas irracionales amore concupiscentia, tū quia illa conducunt ad manifestationem attributorum

divinorum: tum quia Deus, licet non sibi, hominibus tamen eas concupiscit tanquam amicis, in quorum utilitatem productæ sunt.

RESOLUTIO III. *Deus magis diligit meliora.* Ita S. Thomas 1. p. q. 20. art. 4. quod probat, quia Deum magis diligere aliquid nihil aliud est quàm ei majus bonum velle; sicque eatenus aliqua sunt meliora, quatenus eis Deus majus bonum vult: unde sequitur quòd meliora plus diligit.

Notandum autem primò, Deum magis Christum ut hominem diligere, quàm totam universitatem creaturarum, ut habetur in respõsione ad 2. quia vult illi majus bonum, nempe ut idem qui est homo, sit Deus, per unitatem personæ Verbi, quæ est essentialiter infinite perfecta.

Notandum 2. Si fiat comparatio inter alios omnes homines, & omnes Angelos, etsi quoad naturalia bona Angeli à Deo magis amati fuerint quàm homines, aliunde tamen collectionem hominum magis esse dilectam, tum propter dignitatem quæ ex Verbi Incarnatione in totum genus humanum redundat, tum quia majorem dilectionem erga homines Deus ostendit, quàm erga Angelos eò ipso quòd illos per Verbi Incarnationem redimere voluerit, non istos.

An autem major gratia, & gloria fuerit collata toti collectioni hominum, quam omnibus simul Angelis, adeoque etiam ex eo capite homines magis dilecti fuerint, satis probabiliter determinari non posse existimo; cum non constet quantus sit Angelorum numerus, quantam gratiam acceperint in instanti creationis, quamdiu & per quales actus meruerint, &c.

Notandum rursus circa respõsionem ad 3. esse presumptuosum judicare, an Deus magis Petrum quam Joannem amaverit; quod puto debere intelligi cum aliqua modificatione, si quis nimirum uni parti tanquam certæ firmiter adhæreat, & aliam ut omnino
impro-

improbabilem aut falsam respuat : hoc enim præsumptionem quandam & temeritatem præ se fert, cum ex sacris litteris vel aliunde non satis constet, quis prædictorum fuerit sanctior, Deoque charior; & pro utraque parte afferri possint variæ conjecturæ non spernendæ, quæ rem valde dubiam relinquunt:

Notandum præterea circa responsionem ad 4. si fiat comparatio inter innocentem & pœnitentem, cum 1. Magis à Deo diligi, qui plus habet gratiæ & gloriæ, sive sit innocens, sive sit pœnitens. 2. Si cætera sint paria, innocentem magis diligi quàm pœnitentem: siquidem illud bonum cæteris paribus est dignius & amabilius, quod nullum supponit malum, quodque invictam & nunquam interruptam perseverantiam in bono continet; quam id quod præcedentis sanctitatis jacturam, & peccatum quod detestetur necessario supponit; at innocentia est bonum prioris generis, pœnitentia posterioris.

Notandum denique circa responsionem ad 5. si prædestinatus spectetur 1. Pro tempore quo versatur in peccato mortali, sic eum à Deo non diligi, sed potius tanquam peccatorem odio haberi; cum contra Deus ab æterno diligit reprobum, pro tempore quo gratia sanctificante instructus est. Si 2. pro tempore quo habet gratiam, tam in hac, quàm in futura vita, sic à Deo magis diligi quàm præscitum, quantumvis justum: unde etsi Deus secundum quid magis diligit reprobum quàm prædestinatum, simpliciter tamen magis hunc quam illum diligit.

RESOLUTIO IV. *In Deo est justitia proprie & strictè sumpta, prout est specialis virtus ab aliis distincta.*]
PROBATUR 1. Quia Scriptura frequentissime indicat, Deum ex vera justitia tribuere gloriam æternam, pro meritis bonorum operum: ut cum *Matth. 20.* proponit parabolam Patrisfamilias conducentis operarios in vineam suam, & promittentis se illis daturum quod justum fuerit, ac tandem post opus expletum

reddentis unicuique mercedem, & jubentis ut quisque tollat quod suum est.

Item quando Paulus 2. ad *Timoth.* 4. ait: Reposita mihi est corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus iudex; & *Hebr.* 6. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri: Nam corona justitiæ operibus reddenda plane significat, in collatione beatitudinis exerceri justitiam proprie dictam, ac prætereà nisi tale præmium deberetur ex justitia, Deus non esset injustus illud denegando: siquidem non ageret contra justitiam proprie dictam, etsi ageret contra fidelitatem.

Probat 2. ex Patribus qui eidem sententiæ aperitissimè favent Aug. 1. de nat. & gratia c. 2. Non enim, inquit, injustus Deus, qui justos fraudet mercede justitiæ, & *serm.* 16. de verbis Apostoli, Tenemus Deum debitorem, debitor enim factus est, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo; & subdit, nos posse Deo dicere, redde quod promissisti, quia fecimus quod jussisti. Bernardus *tract. de gratia & lib. arb.* ait Paulum 2. ad *Tim.* 1. Dei promissum appellare suum depositum, & addit promissum quidem ex misericordia, sed jã ex justitia persolvendū. Similia habent alii passim.

Probat 3. Quia justitia strictè sumpta, est virtus reddens unicuique quod suum est, seu id ad quod habet jus propriè dictum, sed homines supposita Dei promissione, per bona opera acquirunt jus ad gloriam æternam, eamque ut sic respiciunt, tanquam rem suam, & sibi debitam, ut patet ex jam dictis; ergo virtus qua Deus tribuit gloriam propter bona opera, est justitia propriè dicta, ac proinde hæc in Deo admittenda est.

Nota 1. Nullam dicere imperfectionem, quòd Deus propria sponte promittat hominibus præmium sub conditione operis, quodque posito opere teneatur suis stare promissis: hinc enim non sequitur propriè, Deum ipsum ordinari ad creatu-

creaturas, sed tantum bona ipsius ex iustitia illis debita.

Nota 2. Deum non amittere perfectissimum dominium quod habet in creaturas, etsi supposito pacto dandi illis vitam æternam, nõ possit eas destruerè; sicut non desinit esse perfectissime Dominus Angelorum, etsi supposito decreto quo statuit illos in æternum conservare, non possit illos in nihilum reducere; hinc enim tantum sequitur, dominium illud quoad talem usum esse ligatum, qua in re nulla est imperfectio; cum ejusmodi impedimentum ex mero Dei beneplacito, saltem radicaliter, & remotè oriatur.

Nota 3. Etsi inter patrem & filium, ut sic non sit vera iustitia, esse tamen, si pater filio speciale bonorum dominium concedere velit. At Deus concessit homini speciale dominium in suos actus, vultque ut per illos possit obtinere jus ad gloriam æternam.

Nota 4. Licet Deus nequeat propriè constitui debitor erga homines, id non impedire, quin bona illius hominibus debeantur. Ex qua distinctione varia loca Patrum in speciem pugnancia, possunt conciliari; hincque lumen accipit egregius ille locus Augustini *lib. 2. Confess. 4.* Supererogatur tibi ut debeas, & quis habet quicquam non tuum? Reddis debita, nulli debens, donas debita, nihil perdens.

RESOLUTIO V. *In Deo ponenda est misericordia.*] Ita S. Tho. *1. p. q. 21. ar. 3.* ubi duo docet 1. misericordia maximè esse Deo tribuendam, non quidem secundum passionis affectum, sed secundum effectum: Deus enim non afficitur ex miseria alterius per tristitiam, sed repellit illius defectum, & miseriam; juxta illud Ansel. *in Profol. cap. 10.* Misericors es, non quia tu sentis affectum, sed quia nos sentimus effectum, atque hoc sufficit ut misericordia sit in Deo propriè & formaliter.

Docet 2. Defectus non tolli nisi per collationem alicujus perfectionis, conferre autem rebus perfectionem, spectare ad quatuor virtutes, nempe ad bonitatem, justitiam, liberalitatem, & misericordiam, sed cum aliquo discrimine: nam communicare perfectiones præcisè, pertinet ad bonitatem eo quod bonum est sui diffusivum; eas verò conferre juxta rerum proportionem, & naturalem exigentiam, spectat ad justitiam legalem seu gubernatricem; quatenus autem Deus nullo modo attendens ad propriam utilitatem, & sine intuitu retributionis perfectiones largitur, hoc pertinet ad liberalitatem; quatenus denique omnes perfectiones à Deo rebus collatæ defectum aliquem expellunt, aut impediunt, sic spectat ad misericordiam latè sumptam, prout ad omnes creaturas etiam ratione carentes extenditur: ad eandem verò proprie & strictè sumptam, ut versatur circa creaturas rationales, & beatitudinis capaces, si perfectio quam tribuit Deus, expellit miseriam proprie dictam, seu quæ veræ foelicitati opponitur.

Nota 1. ex art. 4. in quolibet opere Dei misericordiam & veritatem seu justitiam inveniri: Justitiâ quidem, tum quia Deus non potest aliquid facere, quod non sit conveniens sapientiæ, & bonitati ipsius, & eatenus sibi ex decencia debitum; tum quia quicquid in rebus creatis facit, secundum convenientem ordinem & proportionem facit, prout exigit rerum natura & bonum universi; misericordiam verò tum quia opus divinæ justitiæ semper præsupponit opus misericordiæ, & in eo fundatur, creaturæ enim non debetur aliquid nisi propter aliud in ea præexistens, quod aut proximè, aut saltem remotè à sola bonitate divinâ pendeat; tum quia ea quæ alicui creaturæ debentur, Deus ex abundantia suæ bonitatis largiùs dispensare solet, quam exigit proportio rei, & justitiâ gubernatrix tribuens unicuique quod ipsius natura exigit. Hæc autem debent intelligi de
justitiâ

justitia, & misericordia latè & improprie sumptis ut
perspicuum est.

Nota 2. ex respons. ad 1. quædam opera tribui misere-
ricordiæ, quædam justitiæ; quia in nonnullis magis
apparet misericordia, & in aliis justitia: unde damna-
tio reprobatorum dicitur simpliciter opus justitiæ,
quia justitia punitiva potiores partes in ea. obtinet;
in illa tamen apparet misericordia: non quidem to-
tam miseriam depellens, sed etiam minuens, quate-
nus reprobis puniuntur citra condignum, id est, mi-
nori pœna quam per se loquendo, & seclusa ordi-
natione Dei eorum peccatis sit debita; sicut vice ver-
sa prædestinati præmiantur ultra condignum, qua-
tenus potuisset Deus sine injustitia, minorem glo-
riam eorum operibus decernere, quam de facto de-
creverit.

CAPUT XVIII.

*De Providentia divina, & Prædeterminatione
physica.*

RESOLUTIO I. Ponenda est in Deo providen-
tia. **J**EST DE FIDE, ut patet ex Script. *Sapient.*
6. aequaliter cura est illi de omnibus. *Matth. 6.* Respi-
cite volatilia cœli, &c. *Rationem* affert S. Thom. 1. p.
q. 22. art. 3. quia providentia nihil est aliud quam ra-
tio ordinis rerum in finem: at in Deo est talis ratio,
cùm operetur per intellectum, adeoque necesse sit
omnium effectuum quos producit, rationem in eo
præexistere.

Addit autem S. Doct. providentiam Deo non cõ-
petere, si sumatur ut est ratio ordinis proprii actus,
quia in Deo nihil est ordinabile in finem, sed tantum
si sumatur ut est ratio ordinativa aliorum in finem;
Deus enim omnia producit, & in finem ordinat. Et
in *responsione ad 2.* monet rationem illam ordinis quæ
dicitur providentia, esse æternam; dispositionem ve-
rò & executionem illius esse temporalem, & vocari
gubernationem.

Nota 1. Providentiam non esse constituendam formaliter in solo actu intellectus, sed etiam in actu voluntatis, cum providentia præter rationem ordinis mediorum ad finem, se tenentem ex parte intellectus, dicat curam aliquam & studium, adeoque voluntatem liberam rerum gerendarum, ut patet ex locis Scripturæ citatis.

Nota 2. Providentiam ut spectat ad intellectum, nõ debere constitui in actu imperii, quo decretum voluntatis intimatur; talis enim actus videtur superfluus, cum posita scientia naturali, qua Deus perfectè novit per quæ media quælibet res possit in suum finem ordinari, simulque posito decreto efficaci, quo Deus statuit, ut talis res, per tale medium in suum finem dirigatur, necessario sequatur effectus à Deo provisos. Et quamvis talis actus admittatur, non videtur ratio providentiæ in eo posse constitui, cum per illum providentia jam à Deo constituta, intimitur potentia executivæ: quare probabilius, meo iudicio, senties si dicas, providentiam in suo conceptu formali adæquato includere, tam rationem ordinis mediorum ad finem, quàm propositum seu decretum liberum divinæ voluntatis efficaciter intendentis talem finem, & talia media eligentis.

RESOLUTIO II. *In Deo est providentia rerum omnium.*] Ita S. Doct. qu. cit. art. 2. QUOD PROBAT, quia cum omne agens agat propter finem tantum se extendit ordinatio effectuum in finem, quantum se extendit causalitas primi agentis; causalitas autem Dei qui est primum agens se extendit usque ad omnia entia, non solum quantum ad principia speciei, sed etiam quantum ad principia individualia, tam corruptibilium quam incorruptibilium: unde necesse est omnia quæ quovis modo habent esse à Deo, ordinata esse in finem, sicque illius subdi providentiæ.

Hic autem queri potest 1. An aliquis eventus sit casualis & fortuitus respectu divinæ providentiæ.

Respon-

Respondet S. Thom. ad 1. negativè quod probat, quia effectus dicitur casualis vel fortuitus respectu causæ cujus ordinem effugit; at quamvis possit aliquis effectus exire ordinem causæ particularis, eò quòd hæc potest impediri ab alia causa particulari, non tamen potest effugere ordinem causæ universalis; cum omnes causæ particulares, tam impediens quàm impeditæ, sub universali concludantur, omnes illius concursu ad operandum egeant, & nulla possit impedire, ne quòd ipsa intendit, aut futurum prævidit eveniat.

Quæritur 2. An mala culpæ sub divinam providentiam cadant. Respondeo affirmativè, nam hæc mala dupliciter considerantur, vel formaliter ut sunt mala & peccata, vel materialiter prout habent entitatem quandam realem, & positivam; utroque modo sub divinam providentiam cadunt: Primo quidem, quia etsi Deus non sit auctor peccatorum, ea tamen permittit, & ordinat in bonum finem, adeoque sunt materia circa quam divina providentia versatur. Secundo etiam, quia etsi Deus non sit causa movens ad entitatem materialem peccati, ad illam tamen concurrat, quando voluntas creata ad eam se determinat; cum enim ejusmodi entitas sit aliquid reale & physicum, repugnat quòd existat in rerum natura, sine influxu primæ causæ, cujus proinde providentia sicut & causalitas ad eam se extendit.

RESOLUTIO III. *Deus immediatè rebus omnibus providet, quantum ad rationem ordinis, licet non quoad executionem.] Ita S. Thomas 1. p. quæst. 22. art. 3. ubi præmittit ad providentiam duo pertinere, nempe rationem ordinis rerum provisarum in finem, & executionem ordinis, quæ gubernatio dicitur: quo posito docet quantum ad primum horum, Deum immediatè omnibus providere, quia in suo intellectu habet rationem omnium effectuum, & causarum per quas produci debent; quantum*

verò ad secundum, quædam esse media divinæ providentiæ, quia Deus inferiora gubernat per superiora, non ex defectu virtutis, sed ex abundantia suæ bonitatis, ut scilicet dignitatem causalitatis etiam creaturis communicet. Quod non ita debet intelligi, ut ipse Deus per se non exequatur ordinem à sua providentiâ in rebus præstitutum, sed ita ut eum non exequatur nisi cum causis secundis, simul ad eundem concurrentibus.

Nota ex art. 4. Providentiâ divinam quibusdam rebus necessitatem imponere, non autem omnibus, quia ad illam spectat res omnes ordinare in finem, non modo separatum, qui est divina bonitas, sed etiam in ipsis rebus existentem, qui est perfectio uniuersæ; at talis perfectio non esset, si omnes gradus essendi non inuenirentur in rebus, quare ad providentiâ divinam pertinet, omnes gradus entium producere; adeoque præparare causas necessarias & contingentes, ut ex iis effectus necessarij & contingentes orientur.

RESOLUTIO IV. *Providentiâ divina non semper assequitur finem particularem ad quem res ordinat.*
HOC PATET tam in providentiâ naturali quam in supernaturali; nam in primis res naturales ordinantur à Deo ad suos fines particulares sibi proportionatos, à quorum tamen consecutione non rarò impediuntur, ut patet quando contingunt effectus monstrofi & casuales.

Deinde Deus, ex vera & sincera intentione salvandi omnes homines, præparavit illis media sufficientia per quæ possent salvari, si vellent, & tamen omnes de facto non salvantur; ergo providentiâ non obtinet finem illum particularem ad quem eiusmodi media destinat; idque observat S. Thom. 1. distinct. 40. quest. 1. art. 2.

Nota oppositum non colligi ex collecta, quæ recitatur Dominica septima post Pentecost. ubi ita habetur; Deus cuius providentiâ in sui dispositione

non

non fallitur: verum enim est, divinam providentiam nunquam falli, etsi non semper finem particularem obtineat; tum quia Deus probè scit media quæ destinant ad talem finem, ex defectu causæ secundæ effectum non habitura; tum quia licet aliquid recedere videatur à divina providentia secundum unum ordinem, in illam relabitur secundum alium, ut notat S. Thom. 1. p. q. 19. art. 6.

RESOLUTIO V. *Physica prædeterminatio cum nostra libertatis usu nullo modo coherere potest, adeoque repugnat quòd providentia divina hominem physicè prædeterminet ad actus liberos.*] **PROBATUR** 1. quia ex sententia Ansel. lib. 2. cur Deus homo, cap. 18. in Scholis receptissima, necessitas antecedens repugnat libertati quoad usum & exercitium, & sola consequens cum ea coheret; necessitas autem inducta per physicam prædeterminationem est verè antecedens, & nullo modo consequens, cum antecedit, & causet physicè actum voluntatis nostræ eumque non supponat ut jam in præscientia Dei positum, aut ponendum sub conditione.

Dices 1. Necessitatem antecedentem ut venit à Deo, non tollere libertatem, ut patet in negatione Petri quæ fuit libera, etsi posita antecedente Christi prædictione, evenit necessariò. Verùm hoc exemplum non est ad propositum, quia etsi prædictio Christi negationem Petri tempore præcesserit, ordine tamen rationis fuit ea posterior; cum non ideo Petrus Christum negaverit; quia Christus prædixit, quin potius prædixerit Christus, quia Petrus verè negaturus erat: quare necessitas negationis orta ex Christi prædictione, non erat antecedens, sed consequens.

Dices 2. Patres Dominicanos in privatis colloquiis, plerumque jam affirmare solitos, in eorum sententia, posita motione physicè prædeterminante, voluntatem non agere necessariò, sed tantùm infallibiliter. *Verùm* qui ita loquuntur, non satis sincerè videntur

agere: nam cum non admittant infallibilitatem tantum moralem, quæ potest effectu carere, nec metaphysicam consequentem, ortam ex scientia Dei conditionata planè infallibili, & frustrationi minimè obnoxia, sequitur eos loqui de infallibilitate metaphysica antecedente, orta præcisè ex motione divina, & vi illius intrinseca, antecedenter ad quamcumque prævisionem operationis futuræ. At ejusmodi infallibilitas, tam certò conjuncta est cum effectu, ex vi solius motionis divinæ, ut posita motione illa, possibile non sit voluntatem non agere; adeoque necesse sit eam agere, idque ex necessitate antecedente planè ineluctabili, quam Bannez & Alvarez perspicuè admittunt, quamque omnes sinceri physica prædeterminationis defensores probare tenentur, si consequenter loqui velint. Si quis tamen quandam prædeterminationem physicam effinxerit, per quam absolutè velit non imponi voluntati ea præventæ, necessitatem agendi, moneo argumenta nostra contra ejusmodi prædeterminationem non dirigi; sed contra aliam longè diversam, ut jam non semel alibi, à nobis observatum fuis.

Probatum 2. Quia illud liberum dicitur, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere vel non agere, at posita physica prædeterminatione ad agendum, voluntas non potest non agere, sed necessario agit illud unum ad quod impellitur, ergo non agit liberè. Major patet ex vulgari definitione libertatis, apud Theologos & Philosophos, tam antiquos, quam recentiores, communissimè recepta; minor vero non negatur ab adversariis, quando sincerè exponunt quid per physicam prædeterminationem intelligant.

Dices, non esse de ratione libertatis quòd in sensu composito cum omnibus requisitis ad agendum, voluntas possit operari, vel non operari, sed satis esse quòd id possit in sensu diviso. *Contra,* nam juxta hanc explicationem tribuenda erit libertas amori beatico,

fico, & actionibus brutorum? hæc enim & similia non sunt necessaria, nisi in sensu composito cum omnibus ad agendum prærequisitis Deinde quid juvat meam libertatem, quod possim non agere in sensu diviso, si mihi impossibile sit ut faciam sensum divisum.

Instabis definitionem allatam libertatis veram esse in sensu composito, si compositio fiat inter omnia ad agendum prærequisita, & potentiam non agendi, non tamen si fiat compositio inter illa, & carentiam operationis. *At certe* hoc gratis dicitur, quia ex communi omnium sensu, positis omnibus ad agendum prærequisitis, voluntas habet potentiam proximam & expeditam ad non agendum, adeoque potest si velit non agere, seu ponere carentiam operationis. Eò vel maxime quia inter omnia prærequisita ad agendum per se spectata, & negationem actionis nulla assignari potest oppositio, ratione cujus repugnet ea simul componi in eadem voluntate.

Nota ad solvenda omnia adversariorum argumenta, quæ pro physica prædeterminatione afferri solent, perperam congeiti testimonia & rationes quibus probatur, Deum præfinire actus nostros, & voluntatem nostram ad eos applicare, movere, inclinare, impellere; Ista enim & similia, vel conjuncta sunt cum necessitate agendi, vel non: si non sunt conjuncta, ex iis probari non potest physica prædeterminatio, cum hæc omnium consensu necessitatem agendi inferat. Si verò ex iis necessitas agendi inferatur, instamus ea ut summum debere intelligi de necessitate consequente, quam nos admittimus, non autem de necessitate antecedente, qualis ea est quæ inferatur per prædeterminationem physicam. Unde illa propositio, necesse est eum converti, quem Deus efficaciter vult convertere, item illa, impossibile est quòd ille non convertatur, quem Deus absolutè vult convertere, aliæque similes quibus interdum Patres, & Scholastici utuntur, nullo modo causam prædeterminantium juvant, cum semper contendamus
dictas

dictas propositiones non posse, nec debere intelligi nisi de necessitate consequente, ipsisque probandum supersit eas de necessitate antecedente, qualis ea est quæ in physica prædeterminatione essentialiter includitur, accipiendas esse.

RESOLUTIO VI. *Nulla modo admittendum est quod Deus voluntatem nostram physicè prædeterminet ad actus malos.*] PROBATUR 1. ex Conciliis, Arausicanum 2. cap. 25. Ita habet. Aliquos ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illos anathema dicimus: At quid quæso est aliquem prædestinare ad malum? sanè aliud nihil quam efficaci decreto statuere, ut ille actum malum perpetret, eumque ad talem actum efficaciter impellere. Et Concilium Trident. Sess. 6. Can. 6. Eos damnat qui dicunt, Deum operari mala opera non solum permissivè, sed etiam propriè & per se; at Deus propriè, & per se operatur opera mala, & non tantum permissivè, si decreto absoluto statuit ut ea fiant, & ad illa patrandæ voluntatem physicè prædeterminat.

Probatum 2. ex Patribus, Augustinus lib. 3. de lib. arb. cap. 4. Deus, inquit, omnia quorum auctor est præscit, nec tamen omnium quæ præscit ipse auctor est: quorum autem non est auctor, justus est ultor. At negari non potest, quin homo puniatur propter ipsos actus materiales peccatorum: verbi causa, propter actuale homicidium, vel adulterium realiter spectatum: ergo Deus ex mente Augustini, non est causa quòd homo ejusmodi actus eliciat: esset autem sine dubio, si illum ad eos physicè impelleret, & prædeterminaret. Quis etiam capiat hominem justè puniri propter actus pravos, si ad eos fuit ab ipso mer Deo impulsus per motionem physicè prædeterminantem, id est tam efficacem, ut eâ positâ impossibile sit non malè agere?

Augustinum sequutus Prosper Responsione 10. ad objectionem

jectiones Vincentianas. Detestanda, inquit, & abominanda opinio, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit autorem; cujus prædestinatio, nunquam extra bonitatem, nunquam extra iustitiam est; universæ enim viæ Domini misericordia & veritas, adulteria enim maritarum, & corruptelas virginum non instituere novit sancta divinitas, sed damnare, nec disponere, sed punire. In quibus verbis ponderandum est, Prosperum disertè loqui de ipsis malis actibus realiter spectatis, & gravi censura damnare eam sententiam, quæ tales actus in Deum, ut in causam, impellentem refert. Unde sine fundamento dicunt aliqui, prædicta & similia debere intelligi de actibus malis formaliter ut mali sunt; præsertim cum ii quos reprehendebant Patres non affererent, Deum nos impellere ad actus malos, ut formaliter mali sunt.

Probatur 3. Variis rationibus, quarum prima est quia homo qui peccat, habet auxilium sufficiens, ut possit peccatum vitare, si velit: at nullum est tale auxilium, si physicè prædeterminatur ad actum malum, ut per se notum videtur; siquidem posita tali motione, impossibile est ut non peccet, sub quacunque gratia constitutus sit.

Secunda est, quia homo peccat liberè, ergo non prædeterminatur physicè ad actum peccati. Sequela patet ex resolutione præcedenti ubi ostendimus physicam prædeterminationem non stare cum usu nostræ libertatis.

Tertia, de fide est Deum non velle peccatum, at oppositum sequeretur si nos prædeterminaret ad actus prævios: siquidem nihil magis volumus quàm id quod decreto absoluto, & efficaci volumus ut fiat, idque ex nobis ipsis, seu aliunde minimè impulsæ, quodque mediis efficacissimis fieri curamus, eo modo quo statuimus.

Quarta, si Deus voluntatem nostram physicè prædeterminaret ad actum peccati, esset causa peccati,
at hoc.

at hoc dici non potest, ergo neque illud; sequela majoris ostenditur, nam si dæmon dicitur causa peccati, quatenus te inducit ad actum pravum, variis suasionibus quas facile cum divino auxilio repellere potes; quanto magis Deus dicitur causa peccati si te physicè prædeterminat ad actum malum? Imo si tu ipse es causa peccati, quatenus te determinas ad actum malum, à fortiori Deus erit causa peccati, si non te determinas ad talem actum nisi jam ab illo ad eundem actum prædeterminatus.

Dices, ideo Deum non esse causam peccati, quia prædeterminat tantum ad entitatem & substantiam peccati, seu ad actum ut actus est, non autem ad malitiam illius. *Verum* hæc responsio gratis conficta est, quia quod per se directè est causa, ut ponatur aliquid, consequenter est causa, ut ponatur aliud, quod cum eo necessario & inseparabiliter conjunctum est; at malitia est inseparabilis ab entitate & substantia peccati, prout ista hic & nunc ponitur ab homine rationis compote: ergo si Deus est causa quòd homo in his circumstantiis ponat entitatem & substantiam peccati, consequenter est etiam causa quòd formale peccati ab eo ponatur. Eo vel maximè, quia quando Thomistæ dicunt Deum prædeterminare ad actum pravum, ut actus est, non loquuntur de ratione generica actionis; quæ ut sic non est moraliter mala, sed de tali actu in specie; ut est verbi causa, odium Dei, aut blasphemia, qua ratione malitiam essentialiter, adeoque inseparabiliter conjunctam habet.

Nota 1. Deum non sic uti pravis hominibus tanquam instrumentis ad alios debellandos aut affligendos, ut eos prædeterminet ad ejusmodi actus, sed partim quia permittit ut mali aliis noceant, partim quia iusto iudicio eos deserit, quibus nocumentum infertur, non dans eis adiutorium quo malum sibi imminens caveant.

Nota 2. Omne quidem ens per participationem reducen-

ducendum esse ad ens per essentiam, non tamen eodem modo; quia licet Deus rectè & merito prædeterminet ea omnia quæ se solo factururus est, non tamen æquum est ut se solo, & non attendendo ad exigentiam voluntatis creatæ, eam prædeterminet ad omnes actus sive bonos, sive malos qui in tempore ab ea prodituri sunt. Neque propterea sequitur multa esse prima principia, quia etsi voluntas creata non indigeat prædeterminari ad agendum, nihil tamen sine intimo Dei influxu conservante & cooperante operari potest, quod repugnat rationi primi principii. Plura ad has duas Resolutiones spectantia videnda sunt in suavi Concordia *disp. 2.* Ubi præcipua incommoda quæ ex physica prædeterminatione sequuntur latissimè tractavimus: omnesque adversariorum evasiones, quibus argumenta nostra eludi possunt, satis accuratè, pro tenuitate nostra occupavimus.

CAPUT XIX.

De Prædestinatione.

RESOLUTIO I. *In Deo de facto admittenda est aliorum prædestinatio.*] EST DE FIDE, probaturque primò ex Script. *Rom. 8.* Quos prædestinavit, hos & vocavit: *Et Ephes. 1.* Prædestinati secundum propositum ejus qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Mitto loca quæ testantur aliquos à Deo esse electos, aut eorum nomina scripta esse in cælis; ex his enim & similibus apertè deducitur prædestinationis existentia, sicut ex innumeris Patrum testimoniis, quæ hîc recensere superfluum foret.

Secundò idem ratione ostenditur, nam prædestinare est ab æterno aliquibus destinare certa media, per quæ vitam æternam efficaciter consequantur; atqui Deus ab æterno nonnullis ejusmodi media destinavit, ergo & eos prædestinavit. Probat minor, nam de fide est aliquos pervenire ad finem ultimum
vitæ

vita æternæ, idque per auxilia supernaturalia & efficaciam ipsis à Deo concessa; Deus autem est agens per intellectum & voluntatem, nihilque agit in tempore nisi quod se acturum ab æterno decrevit.

Nota prædestinationem non tollere libertatem, quia licet posita prædestinatione necesse sit in sensu composito prædestinatum salvari, ea tamen necessitas non est antecedens, sed consequens, cum supponat aut præscientiam absolutam perseverantiæ finalis, aut certè scientiam conditionatam qua Deus novit Petrum, per talia auxilia alioqui repudiabilia, & minimè prædeterminantia salvandum, si illi dentur. Quinam autem ex his modis sit probabilior, constabit ex sequenti capite.

RESOLUTIO II. *Prædestinatio est decretum absolutum quo Deus ab æterno aliquos homines vel Angelos elegit, seu destinavit ad vitam æternam; per certa media supernaturalia quæ novit effectum habitura, infallibiliter consequendam.] Ex qua definitione nonnulla colligi debent.*

Primo prædestinationem esse aliquem actum in Deo ab æterno existentem, per quem Deus intrinsicè denominatur prædestinans, creaturæ verò rationales extrinsicè prædestinatæ; ita ut subjectum, aut quasi subjectum prædestinationis sit ipse Deus, objectum vero illius sint Angeli, & homines qui de facto salvantur.

Collige secundo, ad prædestinationem requiri non modo actum intellectus, sed etiam actum voluntatis, ut patet, quia videt Deus per quæ auxilia possint salvari multi homines, qui tamen non sunt prædestinati: quare ut aliquis dicatur à Deo prædestinari, præter notitiam illam requiritur actus voluntatis, quo Deus statuit eum transmittere ad vitam æternam per talia media. Unde quia talis actus est liber, prædestinatio in Deo est absolutè libera, esto scientia illa præcedens sit necessaria, saltem supposita veritate objecti.

Collige

Collige tertio, in quo prædestinatio & providentia conveniant, & discrepent inter se: conveniunt quod providentia etiam complectitur actus intellectus & voluntatis, ut patet ex supradictis: discrepant verò, tum quia materia providentiæ latius patet quàm prædestinationis, tum quia prædestinatio suum finem particularem in quolibet prædestinato infallibiliter obtinet.

RESOLUTIO III. *Varii sunt errores circa prædestinationem ad gratiam.*] Ut alios omittam, pauca hinc de Pelagianorum & Semipelagianorum errore dicenda sunt.

Quod spectat ad errorem Pelagianorum, unum est certum, & aliud de quo controversatur. Certum est Pelagium ejusque sequaces aliquando docuisse. *Primo* hominem ex solis naturæ viribus, sine ulla gratia interna vera & supernaturali, posse omnia præcepta servare, & salutem consequi. *Secundo* ideo hominem esse prædestinatum, & electum ad gloriam, quia prævidit Deus eum bene operaturum naturæ viribus, nullo internæ gratiæ auxilio suffultis.

Est autem dubitatio inter recentiores, an ipse Pelagius postea hunc errorem, saltem ex parte retractaverit, ad eò ut veram gratiam internam ordinis supernaturalis admiserit. Recentiores Thomistæ affirmant, existimantes eum tandem post varias disputationes cum August. habitas, agnovisse gratiam ad posse, quam ponebat in apertione, seu illuminatione oculorum cordis, & in suscitatione stupentis voluntatis, aliisque id genus monitionibus quæ spectant ad gratiam sufficientem, nunquam tamen admisisse gratiam efficacem, qua Deus facit, ut infallibiliter bene operemur.

Oppositum tamen est verius, nam etsi interdum Pelagius verbis magnificis gratiam commendaverit, nunquam tamen ex animo pristinum errorem retractavit, ut patet ex Aug. toto ferè lib. de gratia Christi, speciatim cap. 3. 4. 6. 7. 9. 41. & 42. ex quibus manifestum

stum est prædictum hæreticum conatum esse, variis verborum involucris suum errorem obtegere, & nomine gratiæ nunquam intellexisse veram gratiam internam & supernaturalem, sed tantum liberum arbitrium à Deo gratis collatum, itemque legem & doctrinam externam, qua naturam juvari dicebat.

Unde Pelagius per illuminationem oculorum & suscitationem stupentis voluntatis, nihil aliud intellexit quàm legem externam quatenus hæc docet quæ agenda sunt, & quantum est ex se, objectivè excitat voluntatem nostram, præmia aut pœnas proponendo, ut bene operemur, & peccata fugiamus.

Quod attinet ad errorem Semipelagianorum, seu Massiliensium, ii dicebant. *Primo*, nos posse propriis viribus naturæ bene incipere quoad negotium salutis, non tamen opus inchoatum perficere, sine Dei auxilio. *Secundo*, illud initium à nobis appositum advocare, & aliquo modo mereri adjutorium gratiæ, necessarium ad bene operandum & perseverandum. *Tertio*, Deum nos prædestinare ad gratiam & gloriam, propter tenuem illum conatum à nobis appositum.

Dubitatur autem de quo merito, & de qua gratia Semipelagiani loquerentur. *Respondeo 1.* Eos locutos de merito imperfecto, quod congruum, appellari solet, non autem de merito condigno, ut liquet ex August. lib. de prædestinatione SS. cap. 2.

Respondeo 2. Eos debere intelligi de gratia adjuvante interna & supernaturali, nam cum excluderent gratiam propriè prævenientem, si ulterius negassent adjuvantem, nullum actum supernaturalem potuissent agnoscere, & consequenter debuissent negare gratiam sanctificantem; sicque quoad negotium salutis jam ex toto essent Pelagiani, & non Semipelagiani.

RESOLUTIO IV. *Ex parte prædestinati non datur causa prædestinationis ad primam gratiam.*] RATIO est, quia ex fide, non potest homo mereri primam gratiam,

tiam, ergo neque ut prædestinetur ad illam: confirmatur ex verbis illis *Apostoli 1. Corinth. 4.* Quis enim te discernit? &c. Hinc enim colligitur hominem non esse causam illius discriminis, quo prædestinatus distinguitur à non prædestinato, sed meram misericordiam Dei tale discrimen inter utrumque constituentis: quod falsum esset, si homo naturaliter Deo præberet motivum, seu rationem eum prædestinandi præ alio; ad gratiæ auxilia quibus salus comparatur.

Quo loco advertet 1. Jam dicta ita debere intelligi, ut nequeat homo mereri prædestinationem, per opera antecedentia primam gratiam actualem, eo quòd quidquid talem gratiam præcedit, est ordinis naturalis, adeoque nimis leve & improportionatum, ut possit esse meritum, sive condignum, sive etiam congruum respectu primæ gratiæ, aut prædestinationis ad illam.

Dices, cur non potest homo mereri primam gratiam de congruo, cum peccator gratiam justificantem gratis recipiat, et si eam mereatur de congruo? *Resp.* Causam discriminis esse, quia cum peccator intrinsecè sit indignus gratia sanctificante, meritum congruum illius operibus aliunde, nimirum ex Spiritus sancti auxilio, adveniens, non impedit quin gratis justificationem obtineat. At verò si homo ex meritis naturæ viribus mereretur de congruo primam gratiam, jam ille secundum se, & ex personæ conditione haberet proportionem connaturalem cum tali præmio, quod proinde gratis illi non daretur.

Advertet 2. Sententiam quæ refert primæ gratiæ collationem, in bonum usum ejusdem gratiæ prævisum, nihil habere commune cū errore Semipelagianorū: illi enim affirmabant 1. Hominem prædestinari ad gratiam, ex præviso bono usu solius liberi arbitrii, nulla gratia præventi 2. Parvulos prædestinari propter opera bona quæ fecissent, si ad ætatem adultam

adultam pervenissent, adeoque propter opera absolute nunquam futura; prædicta vero sententia agit tantum de meritis ab ipsa gratia ortis, quæque absolute futura sunt, licet prævideantur sub conditione. Fatemur tamen sententiam illam parum habere probabilitatis, cum vel solo exemplo Tyrionum satis ostendatur, merita conditionata Deum non movere ad conferendam gratiam.

CAPUT XX.

De electione & reprobatione.

RESOLUTIO I. *Probabilior est sententia, qua docet, electionem efficacem ad gloriam factam esse antecedenter ad absolutam prævisionem meritum, adeoque esse merè gratuitam.* RATIONES variæ sunt, & non spernendæ, quibus id suadetur. *Prima*, negari non potest quin Scriptura ei valde faveat plerisque in locis, ac speciatim *Sap. 4. Matth. 24. & Ioan. 10.* Ubi agitur de speciali cura quam Deus exercet erga prædestinatos dando operam ut à gratia finaliter non excidant; hinc enim aperte colligitur perseverantiam finalem esse effectum electionis, non autem causam illius. Favet etiam Paulus *Rom. 8.* aliisque locis agnoscens quandam vocationem propriam electorum; quam vocat secundum propositum, quia Deus eam tribuit prædestinatis ex efficaci proposito eos salvandi; & *cap. 9.* tradens discretionem Iacob electi ab Esau reprobo non ex eorum operibus, sed ex mera voluntate Dei, quem ait se habere instar figuli, facientis aliud vas in honorem, aliud in contumeliam.

Secunda, quia ut etiam fatentur nonnulli auctores sententiæ oppositæ, Augustinus apertissime locis prope innumeris ita comparat electionem efficacem ad gloriam, cum finali perseverantia, ut velit hanc esse effectum illius; ita ut alicui tribuatur perseverantia, quia ad beatitudinem electus est, & non vice versa ille eligatur, quia perseveraturus est: unde

cor-

consequens est prædestinatos non eligi ex prævisis meritis, sed ex gratuita Dei voluntate, cujus vi tribuntur ipsa merita, & perseverantia finalis.

Unde sæpe illud constituit discrimen inter prædestinatos, & non prædestinatos, quòd priores quia electi sunt, perseverantiam accipiunt; posterioribus verò perseverantia denegatur, eo quòd non sunt ex beato illo electorum numero; qua in re serìò monet non esse curiosè discutienda judicia Dei, sed cū humilitate suspicienda, juxta illud Pauli, ò altitudo, &c.

Sæpe etiam Augustinus electionem adultorum comparat cum electione parvulorum, quo ad hoc, quòd sicut Deus quosdam parvulos eligit misericorditer ad gloriam, tumque curat ut iis administretur Baptismus, sine quo salvari nequeunt, adeò ut perseverantia finalis sit effectus, non causa electionis ipsorum. Contra verò alios ex justo judicio relinquit in massa perditionis, permittens ut morte præveniantur, antequam à peccato originali mundari possint: ita Deus ex mera sua misericordia quosdam adultos eligit ad gloriam, & deinde ex vi hujus electionis tribuit illis media ad talem finem necessaria; alios vero ex justo, quamvis occulto judicio, non eligit ad gloriam, & consequenter non dat operam ut illis conferantur ea media, per quæ efficaciter beatitudinem obtinerent. Verba Augustini quibus prædicta latè confirmantur, habes in suavi Concordia, *Disp. 1. Sect. 5.* quem locum, si placet, consule.

Tertìa, quia S. Thomas electionem gratuitam perspicuè defendit variis locis disput. jam citata relatis, ex quibus hic tantum observandum est illud ex *q. 7. de verit. art. 6. ad 3.* Vitam gloriæ non providet, nisi ex beneplacito suæ voluntatis, & illud ex *1. p. qu. 23. art. 5. ad 3.* Sed quare hos elegit in gloriam, & hos reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem. Atque hanc veram esse sententiam S. Doctoris agnoscunt communiter Thomistæ omnes, tam antiqui quam recentiores, qui proinde electionem

gratuitam merita antecedentem & causantem nobiscum defendunt; imò Scotus & omnes illius discipuli hanc nostram sententiam amplectuntur, fatenturque se in hac re consentire cum S. Thoma, sicut & alii plerique quos prætereo. Unde patet, si res ex numero & autoritate Scholasticorum sit definienda, dubitari non posse quin sententia quam propugnamus oppositæ præferenda sit.

Quarta, quia ut communiter nostræ sententiæ auctores ex S. Thoma & Scoto argumentantur, qui ordinatè vult, priùs vult finem quàm media ad finem: At Deus ordinatè vult, ergo priùs vult finem quàm media ad finem; gloria autem est finis, & merita sunt media ad illam, ergo priùs vult gloriam quàm merita; & consequenter electio ad gloriam non potest esse ex prævisione meritorum.

Dices voluntatem quandam inefficacem dandi gloriam, præcedere voluntatem dandi media, quæ sunt merita, non autem efficacem, de qua loquimur. *Sed contra*, nam intentio finis debet esse proportionata electioni mediæ, at Deus dat mediæ efficacia ad finem, ergo hoc oritur ex efficaci intentione finis.

Quinta, quia illa sententia est præferenda, quæ ex una parte electis est multo favorabilior, & ex alia nõ habet majorem rigorem erga reprobos. At hoc competit nostræ sententiæ; ut per se patet quoad prædestinatos; quantum verò ad reprobos ostenditur, quia si res attentè inspiciatur, in morali æstimatione perinde est, quòd Deus non eligat Judam ad auxilia efficacia & finalem perseverantiam, aut quòd eum non eligat ad gloriam: cùm reprobatio à finali perseverantia sit virtualis reprobatio à gloria, hæcque non majorem salutis spem relinquat, quàm formalis voluntas denegandi gloriam.

Unde quando opponunt adversarii, quomodo Deus habeat verum & sincerum affectum salvandi Judam, si illum non eligit efficaciter ad gloriam cum Petro,

Petro,

Petro, nos vicissim ab ipsis quarimus, qua ratione Deus, in eorū sententia, sincerè velit salvare Judam, cūm eum non eligat ad auxilia efficacia, & ad finalem perseverantiam, ad quam tamen ex mera sua misericordia elegit Petrum. Sanè utrobique est eadem difficultas; neque puto quòd is qui se reprobatum existimat, foeliciorē aut mitiorem sortem experiat, etsi à nostra, ad oppositam sententiam transeat.

Nota 1. Non opus esse ponere in Deo duplicem voluntatem efficacem respectu gloriae, aliam antecedentem merita, aliam consequentem, sed unam sufficere, qua Deus ex mera sua liberalitate, & à prævīs meritis minimè provocatus, efficaciter aliquem eligit ad gloriam per merita obtinendam.

Dices, ergo eadem voluntas erit gratuita simul & remunerativa, quod repugnat. *Distinguo,* erit gratuita & remunerativa quoad se, nego; erit gratuita quoad se & remunerativa quoad objectum, concedo. In hoc autem nulla est repugnantia, sicut neque quòd Petrus malit vendere suum equum Stephano, quàm Antonio: illa enim voluntas Petri est merè gratuita, etsi per illum non velit dare equum gratis, sed pro justo precio.

Instabis, eo ipso quòd Deus statuit conferre gloriam per merita, necesse est ut merita illius intellectui jam objiciantur ut praesentia. *Verum* hoc negatur de praesentia absoluta, sufficit enim quod per scientiam conditionatam priorem electione, sciat Deus se posse ei quem elegerit tribuere merita, quotquot, & quando voluerit.

Nota 2. Praedestinatum in sensu composito cū scientia conditionata decreto praedestinationis praesupposita, non posse damnari, quia eligitur, ut salvandus per auxilia gratiae, qua juxta praescientiam Dei effectum in eo sunt infallibiliter habitura; absolute tamen posse damnari, quia cūm non salvetur nisi per auxilia repudiabilia, & minime praedeterminantia, potest, si velit iis consensum negare, & in

peccatum finale labi. Contrà verò eum qui non est efficaciter electus ad gloriam, absolute posse salvari, quia etsi non possit efficere, ut eligatur ante prævisa merita, potest tamen cooperari gratis acceptis, quod si faceret, haud dubiè eligeretur ad gloriam ex prævisis meritis.

RESOLUTIO II. *Gloria aeterna, item vocatio & justificatio, peccatorum permissio, & bona prædestinati indoles, sunt effectus prædestinationis.*] **PRIMA** pars probatur, quia qui causat media efficacia ad finem, causat mediate ipsum finem; atqui prædestinatio causat media efficacia ad gloriam, ergo & ipsam gloriam.

Secunda pars ostenditur, tum ex illis verbis *Rom. 8.* Quos autem prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit; tum quia illud est effectus prædestinationis, per quod Deus exequitur decretum prædestinationis, at Deus per vocationem, & justificationem exequitur decretum prædestinationis, ergo.

Tertia pars probatur, quia cum ex una parte permissio peccati sit bona, & à Deo volita, ex alia vero omnia prædestinatis cooperentur in bonum, etiam ipsa peccata, quatenus resurgunt humiliiores, cautiores, & ferventiores, nihil videtur obesse quin Deus permittat prædestinatos cadere, ex intentione efficaci, ut ad majorem gratiam & gloriam assurgant: atque ita docet S. Thomas *1.2. q. 79. art. 4.*

Nota Deum, velle permissionem peccati ratione pœnitentiæ, neque propterea opus esse ut Deus velit peccatum ad pœnitentiæ requisitum, sed sufficere quòd per scientiam conditionatam sciat prædestinatum infallibiliter peccaturum, ex hypothese quòd velit illi exhibere concursus necessarium ad peccandum.

Quarta pars suadetur, quia quidquid ad salutem prædestinati de facto conducit, est effectus prædestinationis ipsius: at ingenium, bona indoles, aliaque ejusmodi

eiusmodi naturalia ad hoc conducunt, ut patet ex August. qui lib. de dono perseverantiae cap. 14. & alias non raro docet, Deum cum vult aliquem convertere, eum movere & vocare eo modo quo scit ei congruere, spectata scilicet illius naturali dispositione, ut vocantem non respuat.

RESOLUTIO III. *Prædestinatio certissime, & infallibiliter consequitur suum effectum, non tamen imponit necessitatem agendi.* ITA S. Thom. 1. p. q. 23. art. 6. quod probat, quia prædestinatio est pars providentiæ. At non omnia quæ providentiæ subduntur sunt necessaria, sed quædam contingenter eveniunt, secundum conditionem causarum proximarum, quas ad tales effectus divina providentia ordinavit. Et tamen providentiæ ordo est infallibilis, ex dictis q. 22. art. 4. Sic igitur & ordo prædestinationis est certus, & libertas arbitrii non tollitur, per eiusmodi certitudinem.

Ex quo patet, electionem efficacem ad gloriam merita antecedentem, non obtinere suum effectum per motiones physicè prædeterminantes, cum hæ inducant necessitatem agendi contrariam libertati ut supra ostensum est: quare ut eiusmodi electionis immobilis certitudo defendatur, eaque cum libertate rectè concilietur, necessario recurrendum est ad scientiam mediam decreto prædestinationis præsuppositam, quia videt Deus, quid faceret Petrus si illum in circumstantiis minimè prædeterminantibus constitueret; ac proinde huius scientiæ usus maximè in hac controversia admittendus est.

Illi tamen qui putant, electionem efficacem ad gloriam factam esse duntaxat post prævisa merita, sufficienter explicant certitudinem prædestinationis per scientiam visionis, qua Deus merita, ut absolute futura intuetur; neque quoad hoc præcisè opus est, ut recurrant ad scientiam conditionatam; licet Deus in priori decreto quo auxilia gratiæ hominibus distribuit, illius luce & directione indigeat.

Nota 1. Eos qui docent, efficacem electionem factam esse antecedenter ad prævisa merita, communiter affirmare gradus omnes gloriæ, ad quos singuli beati perventuri sunt, speciali decreto & prædefinitione Dei fuisse determinatos: siquidem modus melioris & perfectioris providentiæ exigat, ut sicut Deus certos Angelos & homines nominatim destinat ad gloriâ æternam, ut ex iis regnum cœlestis constituat; ita singulis præscribat certam gloriæ mensuram, ex cuius diversitate, & inæqualitate tanquam ex variis mansionibus civitas illa beatorum mirificè coalescit: juxta illud Christi, *Joan. 14.* In domo Patris mei mansiones multæ sunt.

Nota 2. Quòd etsi Deus homini prædestinato, quãdiu vivit, tribuat auxilia sufficientia quibus nova, & nova merita cumulare possit, si velit, prius tamen quàm ea tribuat, novit per scientiam mediam prædestinatum per talia auxilia si illi dentur, non acquiraturum de facto nisi talem gradum meriti & gloriæ. Unde eâ scientiâ præsuppositâ, rectè potest Deus certò præfinire mensuram gloriæ tribuendæ prædestinato, neque unquam eveniet, quòd prædestinatus illum gradum, aut non attingat, aut prætergrediatur: res enim ita erunt per diuinam providentiâ dispositæ, ut quando electus præfixam meritorum & gloriæ mensuram impleverit, simul ad vitæ terminum perveniat.

RESOLUTIO IV. *Aliquo sensu ponendus est in Deo liber vitæ.]* De hoc agit *S. Thomas 1. p. q. 24. per 3. articulos*, quorum primo docet in primis librum vitæ in Deo dici metaphoricè, nempe secundum similitudinem à rebus humanis acceptam. Consuetum enim est apud homines eos qui ad aliquid eliguntur conscribi in libro, utpote milites & consiliarios, qui olim dicebantur Patres Conscripti; quare cum prædestinati eligantur à Deo ad habendam vitam æternam, hinc ipsa prædestinatorum descriptio liber vitæ appellari solet. *Secundò* librum vitæ ratione distin-

distingui à prædestinatione, quatenus prædestinatio est ratio ordinis mediorum, quibus prædestinatus ducitur ad vitam æternam: at liber vitæ est ipsa notitia, qua Deus firmiter retinet se aliquos prædestinasse ad vitam æternam. *Tertio*, non esse consuetum conscribi, eos qui repudiantur, sed eos qui eliguntur, ac proinde reprobationi non respondere librum mortis, sicut prædestinationi respondet liber vitæ.

Art. 2. docet 1. Librum vitæ respicere tantum vitam gloriæ prædestinatorum, aliquis enim eligitur ad id quod ei non competit secundum suam naturam, quodque habet rationem finis; quæ duæ conditiones competunt vitæ gloriæ, non autem vitæ naturali, ad quam proinde nemo scribi dicitur. 2. Non dici librum vitæ respectu gratiæ, quia nemo conscribitur ad id quod habet rationem medii, sed ad id quod habet rationem finis; sicut miles non conscribitur, ut armetur, sed ut pugnet & vincat si possit; sicut tamen illi qui habent gratiam, & à gloria excidunt, dicuntur electi secundum quid, & non simpliciter, ita & dicuntur scribi in libro vitæ secundum quid, non simpliciter.

Art. 3. docet 1. Non posse deleri de libro vitæ, eos qui in illo sunt scripti simpliciter, id est, qui à prædestinatione sunt ordinati ad gloriam æternam hæc enim ordinatio non potest deficere. 2. Eos posse deleri de libro vitæ, qui in eo sunt tantum scripti secundum quid, quia illi eo modo dicuntur scripti in libro vitæ, qui ad vitam æternam ordinantur per gratiam: quare cum ii possint à gratia deficere, consequenter de libro vitæ deleri possunt. 3. Hanc deletionem non esse reducendam in Dei notitiam, quasi verò aliquid prius Deus sciverit, & postea id nesciat, sed in rem ipsam, quatenus Deus scit eum qui habet gratiam, ordinari tunc in vitam æternam, & postea non ordinari, cum ab ea deficit.

RESOLUTIO V. *Probabilius est reprobationem*

hominum negativam non fuisse constitutam, nisi ob peccatum originale praevisum.] **PROBATUR** primò, quia Augustinus libro de dono perseverantiae cap. 8. & aliàs frequentissimè docet, prædestinationem hominum factam esse ex massa generis humani per peccatum originale infecta, ita ut aliqui per misericordiam Dei ex ea massa liberati fuerint, alii verò ex iusto Dei iudicio ab ea non fuerint liberati.

Secundò, prædestinatio hominum supponit peccatum originale, ut patet, quia supponit merita Christi, & hæc peccatum originale; ergo etiam reprobatio negativa peccatū originale supponere debet; cum eodem signo rationis concepta sit, quo electio ad gloriam, & consequenter dicendum est ejusmodi peccatum fuisse simpliciter causam, propter quam Deus homines negativè reprobare voluerit; etsi non fuerit causa, quare potius hunc quàm illum eo modò reprobaverit: cum omnes peccato originali æqualiter infecti fuerint.

Nota, ex quorundam sententia, prædestinationem & reprobationem hominum constitutam esse, praeviso peccato primi parentis, antequam esset transfusum in posteros illius, sicque potuisse Beatam Virginem à peccato originali in seipsa præservari. Alii verò putant Beatam Virginem potuisse præservari ab originali, etsi prædestinatio non sit constituta, nisi post transfusionem illius: quia praeviso Adæ peccato, Deus voluit permittere, ut omnes illius posteri eo inficerentur, excepta purissima Virgine, quam ab ejusmodi labe præservavit.

RESOLUTIO VI. *Deus neminem positivè reprobatur, ante praevisum illius peccatum.*] **EST COMMUNIS** tum contra Lutheranos & Calvinistas, tum contra quosdam recentiores Theologos, qui quoad rem ipsam idem sentire videntur. *Probat*ur autem primò, nam si reprobatio negativa non est facta independentè à peccato, multò minùs positiva quæ longè aurior est; cum per illam reprobatur actu positivo exclu-

cludatur à regno cœlorum, & pœnis æternis addi-
catur.

Secundò, de fide est Deum non esse per se, & directè
causam quod aliquis damnetur: at oppositum dicen-
dum esset, si Deus ex se ipso, nulla suppositâ culpâ
ex parte hominum, veller positivè excludere eos à
regno cœlorum, & in infernum detrudere.

Nota 1. Prædictam resolutionē debere intelligi de
peccato finali: sic enim pleniùs verificatur, Deum
velle ut omnes homines salventur, peccatores etiam
perditissimos posse converti quandiu vivunt, & simi-
lia quæ satis non cohærere videntur, si Deus, saltem
ut plurimum, velit aliquem damnare antequam vi-
deat eum mori in peccato.

Nota 2. Deum posse permittere peccatum repro-
borum, tum ut magis resplendeat divinæ providen-
tiæ suavitas, permittentis, ut creaturæ liberæ motus
suos agant; tum ut ex reproborum peccatis prædesti-
nati cautiore evadant; tum propter alios fines quos
prætereo. Neque opus est ut ex intentione puniendū
reprobos, permittat eos peccare, etsi supposito eo-
rum peccato, justè statuatur illis pœnam inferre, ex in-
tentione ostendendi in eorum supplicio, justitiam
suam vindicativam.

RESOLUTIO VII. *Peccatum reprobi non est effectus
reprobationis, permissio tamen peccati finalis est effectus re-
probationis negativæ, & interdum positivæ.*] **PRIMA**
pars probatur, quia cum reprobatio sit actus divinæ
providentiæ, sicut & prædestinatio, nihil esse potest
effectus reprobationis, nisi quod à Deo causari po-
test, & esse illius effectus; at repugnat quod Deus sit
causa alicujus peccati, ut Catholici omnes fatentur:
ergo fieri non potest quod peccata reprobatorum sint
reprobationis effectus. *Confirmatur*, quia si Deus cau-
saret peccata reprobatorum, iam verè dici posset, non
electos ad gloriam esse prædestinatos ad malum,
quod omnino à fide alienum est, ut patet ex Concil.
Arausic. 2. cap. 25. & ex Trident. sess. 6. can. 17.

Ubi nota 1. Hoc ita à nobis intelligi, ut peccatum non sit reprobationis effectus, sive quoad materiale, sive quoad formale.

Secundo, ut neque peccatum sub ratione pœnæ, sit reprobationis effectus: cum enim intrinsicam deformitatem habeat, non potest Deus illud peccatum causare, ex intentione aliquem puniendi, *Neque* refert quòd aliqui dicantur tradi in reprobum sensum, excæcari, indurari, &c. Ista enim non significant, Deum causare in nonnullis sequentia peccata ut puniat præcedentia; sed tantum permittere, ut in nova peccata labantur, subtrahendo seu denegando uberiora auxilia, per quæ ab iis peccatis abstinerent.

Secunda pars ostenditur, nam Deus eo ipso censetur permittere peccatum finale in reprobo, quo illi denegat gratiam efficacem, qua tale peccatum vitaret. At reprobatio negativa ex *Aug. lib. de correptione & gratia cap. 7.* & sæpe aliàs est causâ quòd Deus reprobo denegat talem gratiam: sicut electio opposita est causâ quòd dentur prædestinato auxilia efficacia, per quæ finaliter perseverat; ergo est etiam causâ permittendi in reprobo peccatum finale.

Tertia pars suadetur, quia etsi Deus ordinariè non statuatur aliquem excludere à regno cœlorum, & in infernum detrudere, nisi propter peccatum in quo videt eum mori; interdum tamen contingit Deum, propter immane aliquod scelus, velle hominem pœnis æternis afficere, & ex tali intentione illius mortem accelerare modò extraordinario, ut vulgò conceditur evenisse in reprobatione Dathan & Abiron; aliisque similibus, quorum Scriptura meminit.

RESOLUTIO VIII. *Creatio reprobi non est effectus sua reprobationis positiva.*] Est communis & certa contra hæreticos, & nonnullos recentiores Theologos qui, quoad hoc, valde ipsis favent. Probatur autem primò ex dictis, ostendimus enim Deum neminem reprobasse positivè ante pravissimum illius peccatum; unde sequitur à fortiori, reprobationem supponere

ponere creationem hominis reprobandi; cum prius sit aliquem existere, adeoque creatum esse, quam peccare.

Secundò, si Deus ex se efficaciter intendit damnare Judam, & ex illa intentione illum creat, nullo modo dici potest, Deum creasse omnes homines ex vero, & sincero affectu eos salvandi, qua tamen intentione eos creasse, ex fide certum est; neque dici potest Deum nolle mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat; falsumque est quod Patres tam saepe inculcant, Deum ex seipso sumere motivum miserendi, & ex nobis nostrisque peccatis motivum puniendi.

Nota non opus esse, quòd Deus ex primaria intentione ostendendi suam misericordiam in prædestinatos, alios creare voluerit eo fine ut positivè eos damnaret; sed sufficere quod eos non elegerit efficaciter ad gloriam, & ad specialissimam dona gratiæ in prædestinatos profusa. Hinc enim satis declaratur misericordia Dei erga prædestinatos, quibus non magis debebatur electio quàm aliis, quique proinde æquè ac illi poterant relinqui, ac non eligi.

RESOLUTIO IX. *Bona reprobo concessa, non sunt reprobationis effectus.*] **PROBATUR**, nam sicut voluntas creandi aliquem eo fine, ut damnetur, excludenda est à Deo ex supradictis, ita & voluntas ei tribuendi bona aliqua sive naturalia, sive supernaturalia, ex eodem fine. *Confirmatur*, nam quemadmodum Deus omnes homines, etiam reprobos, creavit ex vera intentione eos salvandi; ita eadem intentione eis contulit varia dona, tam naturalia quàm supernaturalia, per quæ salutem consequi possent: non ergo ex intentione eos damnandi ejusmodi bona ipsis concessit; cum hæc duæ intentiones inter se repugnent, ut per se patet.

Neque dicas, bona omnia reprobo concessa de facto conducere ad damnationem illius adeoque esse effectus reprobationis ipsius; quemadmodum omnia bona prædestinatis concessa, quæ cum effectu

conducunt ad eorum salutem sunt effectus prædestinationis ipsorum. *Negatur* enim consequentia, & ratio discriminis est, quia Deus tribuit bona prædestinatis ea intentione, ut iis bene utantur, eorumque auxilio salutem consequantur; unde non repugnat quòd sint effectus prædestinationis: Deus autem non tribuit bona reprobis ut iis malè utantur, & per illa damnentur, sed potius ut iis bene utentes, salventur: quare dici non potest, quòd sint reprobationis ipsorum effectus.

RESOLUTIO X. *Inflictio pœnæ æternæ est proprius, imò unicus effectus reprobationis positivæ.*] PRIMA pars ostenditur, nam reprobatio positiva est decretum efficax, quo Deus hominès pravos positivè vult excludere à regno cœlorum, pœnisque æternis mulctare: hujus autem decreti proprius effectus est, ipsa actualis exclusio à cœlo, & inflictio pœnæ æternæ, quæ incipit post mortem reprobi.

Secunda pars probatur, nam ut patet ex supradictis, decretum positivum damnandi aliquem, non constituitur nisi post prævisum illius peccatum finale; tunc autem nullus effectus ex imperio & efficacitate talis decreti causandus superest, præter actualem inflictionem pœnæ æternæ: ergo hæc inflictio est unicus, & solus effectus reprobationis positivæ.

Confirmatur, nam si alius quidam est effectus reprobationis positivæ, is est, vel productio reprobi, vel dona illi collata, vel peccatum illius, vel denique decretum permittendi, seu non impediendi illud peccatum; at nihil ex istis est effectus reprobationis positivæ, ut ex dictis perspicuum est, ergo reprobatio positiva nullum habet effectum, præter inflictionem pœnæ æternæ.

Hæc autem intellige de lege ordinaria, nam in casu illo extraordinario, de quo resolutione 7. actum est, non modo æternæ, sed etiam temporalis mortis inflictio est effectus à positiva reprobatione causatus.